

RECENZIE

V L N A S, V.: *PRINC EVŽEN SAVOJSKÝ. ŽIVOT A SLÁVA BAROKNÍHO VÁLEČNÍKA.*
Praha – Litomyšl : Paseka, 2001, 849 s.

Málo biografii, o to menej týkajúcich sa osobností z obdobia raného novoveku, sa venuje s takou komplexnosťou a vyváženosťou životným osudom historickej osobnosti a jej spoločenskému ukotveniu, ako je to v prípade recenzovanej monografie. Autor, známy historik systematicky sa venujúci obdobiu baroka (o. i. napísal monografiu o Jánovi Nepomuckom a jeho kulte, podieľal sa na príprave výstavy Sláva barokní Čechie) si pritom bol vedomý, že doterajšia česká historiografia si princa Eugena, jedného z najvýznamnejších vojvodcov a politikov svojej doby všímala len okrajovo, a na šírenie jeho „slávy“ (*gloire*) reagovala len vtedy, ak sa viazala na ideologické konštrukty rakúskej či nemeckej historiografie. Svojou rozsiahlou knihou však vrátil princa Eugena do galérie tých postáv, ktoré nebývalou mierou ovplyvnili historický vývoj nielen v medzinárodnom kontexte (ako hrdina protitureckých a protifrancúzskych vojen), ale aj v rámci vývoja českých zemí – ako stúpenec posilňovania habsburskej monarchie.

Už rozsah monografie napovedá, že jej predmetom nie je len sústredenie sa na protagonistu „príbehu“, ale aj (čitateľsky pútavé) osvetlenie kontextov, v ktorých sa odohrávali jednotlivé etapy jeho pozemského života a neskoršej legendy. Dielo nezaprie, že jeho autorom je zároveň historik umenia: značnú pozornosť venuje ikonografii a jej politickému poslanstvu. Pritom zároveň nenápadne naznačuje formálne vlastnosti literárnych diel obdobia baroka: „rytmické“ členenie kapitol, podkapitola poňatá ako „medzihra“ (známa z barokového divadla) a v podobe pojednania o hudobnom stvárnení eugenovskej legendy osviežujúca pozornosť čitateľa sústredeneho na „vážne“ dejinné udalosti sú náznakmi toho, že autor si bol vedomý plnosti prezentácie barokového umenia. Členenie textu do kníh (nazvaných podľa devíz – panovníckych hesiel jednotlivých cisárov) je zároveň proporcionálne a je pochopiteľne sprevádzané množstvom ilustrácií. Nielen tento aspekt však robí z Vlnasovej práce dielo, ktoré má šancu stať sa štandardnou monografiou o princovi Eugenovi. Vlnas totiž obsiahlu literatúru (doplnenú o výskum v domácich archívoch a galériách) v mnohých prípadoch korigoval práve s ohľadom na širší politický a kultúrny aspekt.

V prvej časti (knihe) Vlnas mapuje osudy nielen vtedy ešte abbé Eugena, ale aj jeho rozvetvenej rodiny a pokúša sa vysvetliť, prečo sa talentovaný vojak zriekol služby v armáde Ľudovíta XIV. (predpokladá dôsledky intríg, spájaných s jeho rodinou). Príchod Eugena Savojského do Rakúska sprevádza výklad a interpretácia udalostí v Uhorsku a bitky pri Viedni r. 1683. Práve najdôležitejšie obdobie protitureckých bojov, odohrávajúcich sa prevažne na území Uhorska (1683 – 1697) bolo obdobím presadenia sa Eugena Savojského ako vynikajúceho veliteľa, ako však Vlnas konštatuje, viaže sa k nemu relatívne málo dokladov. Autor tento nedostatok kompenzuje zasväteným prehľadom ťažení rakúskej armády a sleduje pritom zrod „barokového gavaliera“, vynikajúceho nielen vojenskou chrbtosťou, ale aj veľkorysosťou a milosrdenstvom k nepriateľom či dokonca osobnými priateľskými vzťahmi k jednotlivým protivníkom (francúzsky maršal Villars) ako základnými kresťanskými cnosťami. Vlnas tak kombinuje prístup historika vojenských dejín a dejín mentalít, čo je nepochybne metodologickým prínosom. Uvedené kvality princ Eugen potom naplno preukázal počas vojenských ťažení a bitiek s armádou vtedajšieho hlavného nepriateľa habsburskej monarchie – francúzskeho kráľa Ľudovíta XIV. V súvislosti s početnými a podrobne opisovanými bojovými stret-

nutiami sa autor pokúsil ukázať „krásu“ bojového umenia, ako ho chápala baroková doba a ako ho sprostredkujú početné výtvarné diela s motívmi bitiek a bojových polí.

Obdobie, v ktorom princ Eugen žil sa v českej historiografii celkove netešilo prílišnej pozornosti a viazal sa k nemu mýtus „doby temna“. Išlo však o etapu, v ktorej sa zo súšťačia rôznych krajín stávala politicky, mocensky a vojensky (aj vďaka princovi Eugenovi) významná veľmoc, ktorá spoluutvárala európsku politiku. V centre pozornosti viedenského dvora nestálo len úsilie o vnútornú stabilizáciu, ale aj rozšírenie území. V tejto súvislosti je pre čitateľa cenné oboznámenie sa s významom ťažení do Talianska, postatou a priebehom vojny o španielske dedičstvo a zložitou diplomaciou európskych štátov. Práve v dobe panovania cisára Karola VI. vrcholila vojenská kariéra princa Eugena, ktorý sa stal aj jednou z rozhodujúcich autorít domácej (rakúskej) politiky. Jej podobu určovali dve základné dvorské frakcie – „nemecká“ a „španielska“ strana akcentujúce rozdielne priority v súvislosti s udržaním/stratou španielskych dŕžav. Autor si pritom všima aj úlohu, akú zohrávali v politických bojoch na dvore ľudia z okruhu princa Eugena, grupujúci sa o. i. aj z českých zemí. Podáva doklady o tom, že česká politická scéna nebola pasívna, naopak, aktívne vstupovala do formovania Rakúska ako celostného podunajského štátu. Pravdepodobne princ Eugen bol hlavným iniciátorom úsilia o sústredenie sa vládnej politiky na región strednej a juhovýchodnej Európy, ktoré podčiarklo aj jeho historické víťazstvo nad Turkami pri Belehrade. Táto udalosť znamenala obnovenie nadvlády nad Banátom a začiatok kolonizácie veľkých oblastí Balkánu, zároveň aj dala podnet k apoteózam víťaza od Belehradu. Posilňovanie habsburskej monarchie však predpokladalo vyriešenie základného problému – otázky nástupníctva v ženskej línii rodu. Pri jej zabezpečovaní sa princ Eugen angažoval formou tajnej diplomacie, výsledkom ktorej bolo len prerozdelenie niektorých dŕžav medzi Rakúskom a Francúzskom.

Vzhľadom na množstvo a kvalitu architektonických a umeleckých diel, ktorými sa princ Eugen obklopoval alebo dal podnet k ich vzniku, si Vlnas kladie aj otázku, nakoľko je oprávnené chápať Eugena Savojského ako „kultúrny typ“. Hoci konštatovanie, že skôr než mecénom, bol objednávateľom umeleckých diel, ktoré mali slúžiť jeho vlastnej reprezentácii, môže vyznievať negatívne, zodpovedá prevažujúcemu dobovému prístupu k umeniu a vedám: tie sa stávali nástrojom oslavy a reprezentácie či už cirkevných alebo svetských autorít. Ako sa však konštatuje, kým dôsledky Eugenových vojenských alebo diplomatických aktivít neovplyvňujú aktuálnu tvár Európy, v prípade ním objednaných umeleckých diel a zbierok je to naopak. Medzi ne patria okrem iného aj zámky na území Maďarska a Chorvátska, tým však Vlnas venuje len okrajové zmienky. V súvislosti s umelcami, ktorí sa pohybovali v jeho blízkosti, však prekvapí autorovo deklarovanie (hoci uvedené len marginálne) Jána Kupeckého za „pražského rodáka“. Je nepochybné, že pochádzal z českej exulantskej rodiny, tá bola však v čase narodenia Kupeckého usadená v Pezinku. Nie je dôvod „privlastňovať“ si „nejakú historickú osobnosť“ len na základe jej rodiska, tu však ide skôr o upozornenie na nekorektnosť v poznaní realíí, ktorej by sa bolo treba vyvarovať.

O tom, ako si „privlastňovali“ princa Eugena nasledujúce generácie a formovali jeho legendu, výstižne pojednáva posledná kapitola, uvedená staťou o okolnostiach Eugenovej smrti a inscenovaní jeho pohrebu. Centrálnym problémom sa však stalo interpretovanie činov a života slávneho vojvodu v historiografii a literatúre: tu sa Vlnas sústreďuje na otázku, čo podnecovalo jednotlivých autorov a historiografické školy k interpretácii z „malo – „ resp. „všeneckých“ či „rakúskych“ pozícií, ktoré napokon z princa Eugena urobili či už „radcu troch cisárov“ alebo „bojovníka za silné (=veľké) Nemecko“. V tejto interpretácii nebolo potom ďaleko k zneužívaniu eugenovskej legendy na ospravedlňovanie totalitných tendencií a priamo aj zločinov. Citlivo pritom diferencuje jednotlivé historiografické školy, vychádzajúce z rôznych ideologických stanovísk liberalizmu, nacionalizmu, marxizmu a pod. Upozorňuje, že účelový historický mýtus sa utvára za účelom legitimizácie, či už dynastií alebo národov a historicky doložený obraz stráca zmysel. Práve túto časť knihy považujem za metodologicky

nesmierne prínosnú a poučnú pre každého autora, ktorý si postaví úlohu napísať biografiu nejakej osobnosti. V tomto smere je práve recenzované dielo mimoriadne vydarenou ukážkou toho, ako sa dávno „zabudnutá“ osobnosť môže interpretovať výsostne súčasným spôsobom, a čitateľ s prekvapením môže zistiť, že nie je bez vplyvu ani na výklad diania prítomnosti. Konštatovanie, že autor sa nebojí použiť pri výklade nadhľad a bonmot, je už len ďalším odporúčaním, prečo si Vlnasova práca zaslúži pozorné (a najmä pre historika aj opakované) čítanie.

Eva Kowalská

TEJCHMAN, M.: *VE SLUŽBÁCH TŘETÍ ŘÍŠE*. Praha : Mladá fronta, 1999, 247 s.

Pred štyrmi rokmi sa na pulkoch našich kníhkupectiev objavila kniha renomovaného českého historika Miroslava Tejchmana, v ktorej sa zamerlal na tému služby vojenských dobrovoľníkov, resp. príslušníkov iných národov v ozbrojených silách nacistického Nemecka v rokoch druhej svetovej vojny. Ako autor v úvode konštatuje, činnosť dobrovoľníkov národných armád štátov okupovaných treťou ríšou, ktoré vznikli pri ozbrojených silách protihitlerovskej koalície v exile, je pomerne známa a v našich krajinách mala vždy značnú publicitu. Menej sa písalo o dobrovoľníkoch a ich jednotkách pôsobiacich pri armádach Nemecka, Talianska a Japonska. Práve tretia ríša pritiahla do svojich ozbrojených síl najviac dobrovoľníkov, čo bolo podmienené geografickým rozsahom okupovaných štátov nemeckou brannou mocou a vytvorením si vlastnej záujmovej oblasti konštituovaním, resp. premenou, neokupovaných krajín na svoje satelity. A tak sa viac ako dva milióny mužov z rôznych európskych štátov (aj spojencov Nemecka, príp. neutrálnych štátov) obliekalo v rokoch vojny do nemeckých uniforiem s atribútmi národnej symboliky a poberalo nemecký žold. Drvivú väčšinu týchto dobrovoľníkov tvorili občania Sovietskeho zväzu, ktorých postoj k službe v nemeckej armáde bol diametrálne odlišný od pohnútok dobrovoľníkov zo strednej a západnej Európy. Napriek tomu boli v kontexte dejinných súvislostí chápaní nielen sovietskym režimom, ale aj západnými spojencami ako zradcovia svojho štátu. Je len tragickým faktom, že rovnako ako sovietskych dobrovoľníkov v službách tretej ríše, po vojne posielali do gulagov v ZSSR i bývalých sovietskych zajatcov, ktorí odmietli bojovať po boku nemeckej armády. To bol aj jeden z dôvodov, prečo sa v bývalom východnom bloku o zahraničných dobrovoľníkoch v službách A. Hitlera do roku 1990 takmer vôbec nepísalo na rozdiel od západoeurópskych krajín.

Autor si za hlavný cieľ vytýčil pokúsiť sa „o objektívni a komplexní zobrazení všech okolností, za nichž byli lidé ochotni vystoupit proti vlastní zemi, respektive proti jejím zájmům, v „cizích službách“. Ďalej autor uvádza, že publikácia „v každém případě by měla být chápána jako obsáhlejší informace o fenoménu dosud známém jen z německé či anglosaské literatury“ (s. 7 – 8). Dobrovoľníci v radoch zbraní SS tvoria výnimku, pretože o nich v poslednom čase vyšlo pomerne veľké množstvo publikácií, ale keďže sa autor rozhodol pre úplné vykreslenie predmetnej problematiky, tak aj ich históriu zahrnul do svojej knihy.

Vlastná publikácia je rozdelená do štyroch kapitol, má záver, prílohy, bibliografiu a menný register. Prvá kapitola pod názvom *Dobrovoľníci – cizinecká legie Třetí říše* sa venuje genéze myšlienky zaradiť zahraničných dobrovoľníkov do nemeckých ozbrojených síl. Podotýka, že táto myšlienka dozrela predovšetkým v čase východného ťaženia. V ďalšej časti v skratke opisuje európsku fašistickú scénu s výnimkou Nemecka a Talianska. O Slovensku sa sem dostala len zmienka – „slovenský fašizmus nacistického typu byl sice výraznější, avšak ve vládě Slovenského státu představoval tu méně významnou složku luďáckého hnutí, které se již v ro-

ce 1939 stalo partnerem pro Berlín“ (s. 21). Autor zjednodušujúco podal zložitý politický vývoj na Slovensku v druhej polovici 30. rokov a v čase vojny. Mimo iné bolo treba uviesť plný názov strany – Hlinková slovenská ľudová strana a aj to, že ako strana s autonomistickým programom, naplneným v októbri 1938, bola do určitej miery prirodzeným partnerom Nemecka, ktoré využilo jej postavenie na Slovensku pre svoj vlastný cieľ – rozbitie Česko-Slovenska. Vo vnútri strany prebiehal aj v čase slovenského štátu boj medzi radikálnymi a umiernenými časťami. Radikálna časť chcela prehĺbiť totalitný systém na Slovensku, preberala vzory z nacistického Nemecka a chcela budovať slovenský nacionálny socializmus.¹ Ďalej autor analyzoval možnosti doplnovania ozbrojených síl tretej ríše z nemeckých menšín na území iných štátov. Na s. 27 uvádza, že slovenskí „Nemci se však do wehrmachtu ani do SS príliš nehrnuli a jejich leiter Franz Karmasin je dokázal celkem úspěšně bránit“. Opäť sa tu podáva zjednodušujúci výklad. Slovenskí Nemci vo Wehrmachte, aspoň spočiatku, slúžiť nemohli, pretože boli občanmi suverénneho štátu (nemeckého spojenca) a mali vykonávať povinnú vojenskú prezenčnú službu v slovenskej armáde. Pôvodne sa predpokladalo a dokonca aj boli vytvorené čisto nemecké jednotky slovenskej armády (vo veľkosti pešieho práporu a delostreleckého oddielu), ktoré sa však potýkali s nedostatkom dôstojníkov a poddôstojníkov. Veľký tlak na organizovanie a fungovanie takýchto jednotiek tu bol i zo strany Nemecka. Do SS vstupovali slovenskí Nemci viac-menej dobrovoľne, ale od polovice roka 1943 (po zmenej situácii na frontoch ustal prúd dobrovoľníkov zo Slovenska) tí, ktorí neuposlúchli výzvu na vstupovanie do zbraní SS, ale vykonávali prezenčnú službu v slovenskej armáde, boli považovaní za etnických odpadlíkov. Dokonca sa vytvárali ich zoznamy a po vojne mali byť vedení k zodpovednosti. V žiadnom prípade sa nedá povedať, žeby ich Franz Karmasin bránil alebo ochraňoval. V júni 1944 bola uzatvorená dohoda medzi Slovenskom a Nemeckom o prevelení karpatských Nemcov k zbraniam SS. V slovenskej armáde z karpatských Nemcov zostalo iba 2 000 mužov a do zbraní SS povolali takmer 8 500 mužov, presný počet tých, ktorí tam slúžili nepoznáme, ale iba dobrovoľníkov bolo určite niekoľko stoviek.² Autor uvádza aj nemecké ozbrojené zložky a organizácie, ktoré zahraničných dobrovoľníkov prijímali do svojich radov, aj s krátkou históriou ich pôsobenia – Todtova organizácia, Nacionálne socialistický automobilový zbor, Technická pohotovostná služba, Ríšska pracovná služba, Ríšska poštová ochrana, Ríšska železničná ochrana, Ríšska protiletectká ochrana, Ríšska požiarňa ochrana, nemecké pozemné, vzdušné a námorné sily, zbrane SS a ďalšie. Bohužiaľ presné počty dobrovoľníkov v službách tretej ríše nie sú známe. Autor predpokladá, že sovietskych dobrovoľníkov bol oveľa väčší počet, napr. aj pri nebojových zložkách a tiež tých, ktorí pôsobili ako pomocníci na východnom fronte. Vychádzajúc z týchto premis konštatuje, že konečný počet všetkých dobrovoľníkov zaradených v nemeckých ozbrojených silách sa môže vyšplhať až na číslo 3 milióny (s. 35 – 36).

Druhá kapitola pod názvom *Evropská armáda* približuje podiel jednotlivých národov západnej a strednej Európy medzi zahraničnými dobrovoľníkmi nemeckých ozbrojených síl, ich vlastnú organizáciu, zaradenie a využitie. Autor ich zaradil do troch skupín: „Rasově spříznění“ (Dáni, Nóri, Holanďania, z Belgicka – Flámi a Valóni); „Ti ostatní“ (Francúzi, Luxemburčania, Čechoslováci – Česi a Slováci; Poliaci, Albánci, príslušníci Juhoslávie – Chorváti a Bosnania, Srbi, Slovinci; Gréci); „Spojenci a neutrálové“ (Taliani, Fíni, Bulhari, Rumuni, Maďari, Španieli). My sa zameriame na nám najbližšie a pre čitateľa najpríťažlivejšie spracovanú časť témy – Slovákov. Autor im venoval necelé dve strany (s. 77 – 78). Na s. 77

¹Bližšie pozri napr.: KAMENEC, I.: Slovenský štát (1939 – 1945). Praha : Anomal, 1992; KAMENEC, I.: Tragédia politika, kňaza a človeka. Bratislava : Archa, 1998.

²Bližšie pozri napr.: KOVÁČ, D.: Nemecko a nemecká menšina na Slovensku (1871 – 1945). Bratislava : Veda, 1991; MELZER, R.: Vojenská služba karpatských Nemcov v slovenskej armáde v rokoch 1939 – 1945. In: Acta Historica Neosoliensia, roč. 3, 2000, s. 148 – 160.

píše, že „Maďarsko jej (Slovákov – pozn. Z. K.) sice pripravilo o rozsáhlá územia na juhu, avšak jako vazal ríše si Slovensko za krátke války proti Poľsku v zari 1939 mohlo vzít malá územia na Oravě a Spiši, postoupená bývalou ČSR Poľsku v zari 1938“. Maďarsku boli skutočne odstúpené južné časti územia Slovenska, ale ešte počas trvania Československej republiky, po Viedenskej arbitráži z 2. novembra 1938. Po vzniku slovenského štátu, 14. marca 1939, Slovensko urýchlene uznalo aj Maďarsko. Avšak už 23. marca 1939 prepukol ozbrojený maďarsko-slovenský pohraničný konflikt, keď maďarské vojská po predbežnom nemeckom súhlase obsadili 10 až 15 kilometrové pásmo východného Slovenska, západne od bývalej administratívnej hranice medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou. 26. marca vstúpilo do platnosti dohodnuté prímerie a podľa protokolu o novej hraničnej čiare medzi slovenským štátom a Maďarskom, podpísaným 4. apríla 1939, stratilo Slovensko pás územia pozdĺž východnej hranice o rozlohe asi 1 600 km² so 74 obcami, v ktorých žilo takmer 41 000 obyvateľov, väčšinou slovenskej, rusínskej, resp. ukrajinskej národnosti. Slovensko po skončení vojny proti Poľsku, do ktorej sa aktívne zapojilo, si pripojilo na základe dohody s Berlínom z 21. novembra 1939 územia Kysúc, Oravy a Spiša zabraté Poľskom v rokoch 1920, 1924 a 1938. V roku 1938 sa poľské zabratie 226 km² územia Kysúc, Oravy a Spiša uskutočnilo na základe protokolu slovenskej a poľskej delimitačnej komisie, podpísanom 1. decembra 1938 v Zakopanom, a nie v septembri, ako uviedol autor.³

Bohužiaľ, aj ďalší odstavce o účasti Slovenska vo vojne proti ZSSR predstavuje substrát faktografických omylov, polopráv a fikcií. V júni 1941 po vstupe Slovenskej republiky do vojny proti Sovietskemu zväzu bola vyslaná na východný front Rýchla skupina (veliteľ – plk. gšt. Rudolf Pilfousek), ktorá sa po menších bojoch od 5. júla 1941 reorganizovala a doplňovala na Rýchlu brigádu. Táto brigáda v bojoch pri Lipovci 22. júla 1941 utrpela veľké straty na ľuďoch a technike. Zároveň v júni a začiatkom júla 1941 prebiehala na Slovensku mobilizácia záložníkov a na východný front bola vyslaná armádna skupina (zložená z dvoch peších divízií a armádných jednotiek) pod velením gen. I. triedy Ferdinanda Čatloša a jednotky vzdušných zbraní pod velením gen. I. triedy Antona Pulanicha. Dovedna slovenské jednotky mali v júli 1941 na východnom fronte 50 689 mužov, a nie 40 000, ako uvádza autor. Straty Rýchlej brigády spolu s ťažkopádnosťou presunov slovenskej armádnej skupiny (len malá časť bola motorizovaná) si vynútili reorganizáciu slovenských jednotiek v poli. Na základe operačného rozkazu veliteľa armády č. 7 z 25. júla 1941 sa vytvorili Rýchla divízia (motorizovaná), predurčená na priame frontové zasadenie po boku nemeckých vojsk a pešia divízia (podľa nariadenia z 26. júla 1941 Zaisťovacia divízia), ktorá mala plniť zabezpečovacie úlohy v tyle frontových vojsk. Reorganizácia sa dotkla i jednotiek vzdušných zbraní, z ktorých časť bola odsunutá na Slovensko. Spolu po vykonanej reorganizácii bolo na Slovensko presunutých 35 623 mužov, z ktorých prevažná časť bola demobilizovaná. Rýchla divízia preto nemohla v auguste 1941 utrpieť veľké straty, a teda nebol ani dôvod na stiahnutie väčšiny slovenských vojakov z frontu. Autor ďalej píše, že „postupne je (Rýchlu divíziu – pozn. Z. K.) vystriedala tzv. zaisťovacia divízia, ktorá v lete 1942 pôsobila prevažne na Kavkaze“. Odhliadnuc od toho, že Zaisťovacia divízia nikoho nestriedala na fronte, ale po celý čas svojho pôsobenia na východnom fronte bola nasadená v zázemí na Ukrajine a v Bielorusku, musíme pripomenúť, že Rýchla divízia (súčasť skupiny armád „A“, najprv 1. tankovej a potom 17. armády) sa dostala na severné kaukazské predhoria až v druhej polovici augusta 1941, po prekročení rieky Pšiš. Technická bri-

³Bližšie pozri napr.: BAKA, I.: K pôsobeniu mocensko-represívneho aparátu a režimu slovenského štátu v súvislosti s vojnou proti Poľsku. In: Vojenská história, roč. 5, 2001, č. 4, s. 34-53; CSÉFALVAY, F.: Horúci záver marca 1939. In: Armáda, roč. 9, 2001, č. 3, s. 19-21; DEÁK, L., ed.: Malá vojna (Príspevky a materiály z konferencie v Michalovciach, 30. 3. 1993). Bratislava : Slovak Academic Press, 1993; KOVÁČ, D. a kol.: Kronika Slovenska 2. Bratislava : Fortuna Print & Adut, 1999; PETRÍK, J.: Spišská tragédia. Martin : Matica slovenská, 1999; ŠIMUNIČ, P.: Slovenská armáda vo vojne proti Poľsku. In: Apológia, roč. 2, 1994, č. 1, s. 20-26.

gáda, ktorá vznikla reorganizáciou z 2. pešej divízie (bývalá Zaisťovacia divízia) sa po 28. októbri 1943 presunula z Bieloruska do Talianska. Tu bola 1. júla 1944 reorganizovaná na 2. technickú divíziu. Rýchla divízia po ústupe zo severného Kaukazu na Krym bola v júni 1943 reorganizovaná na 1. pešiu divíziu, opätovne nasadená do bojov a v júni 1944 v Rumunsku už poslednýkrát reorganizovaná na 1. technickú divíziu s úlohou stavať obranné línie pre nemeckú armádu. V tejto činnosti pokračovala i na území Maďarska, kam sa divízia presunula v októbri 1944.⁴

Okrem leteckej časti pri Zaisťovacej divízii pôsobila v južnej časti východného frontu od 4. novembra 1942 i slovenská letka 13 v rámci nemeckej II. stíhacej skupiny 52. stíhacej eskadry. 1. frontová garnitúra (4. 11. 1942 – 7. 7. 1943) získala 154 potvrdených vzdušných víťazstiev a mala štyri vlastné straty. Letka používala lietadlá Messerschmitt Bf-109 verzií E, F, G-2, G-4, a nielen Bf-109 E uvádzané autorom. 2. frontová garnitúra (7. 7. 1943 – 25. 10. 1943) získala 60 víťazstiev vo vzdušných súbojoch a stratila iba troch pilotov, ktorí dezertovali na sovietsku stranu. Teda opäť nie je pravdou autorovo vyjadrenie, že na jeseň 1943 slovenská letka „byla takfka zdecimovaná v bitvách nad Krymem“.⁵

Ďalší odstavec sa venuje nasadeniu slovenských vojakov proti Povstaniu a zdá sa, že ani tu autor nepreukazuje dostatočné znalosti slovenských vojensko-historických reálií. Je azda zbytočné písať o tom, že slovenskí vojaci nebojovali v radoch nemeckej armády. Ako náhrada za stratu asi 90 % početného stavu slovenskej armády pred 29. augustom 1944 vznikla Domobrana, čo bolo všeobecne zaužívané označenie pre slovenskú armádu od septembra 1944 do apríla 1945. Len 725 mužov jej 1. pešieho pluku a jedna delostrelecká batéria zo Žiliny boli nasadené v súčinnosti s nemeckými jednotkami, resp. priamo v jej bojových zostavách (na úrovni menších jednotiek so slovenským velením). Takisto ďalšie riadky tejto problematiky sú len skresleným pochopením, či skôr nepochopením činnosti znovuorganizovanej slovenskej armády, príp. časti jej jednotiek, napr. Domobrany, Protiletadlového delostreleckého pluku, Technického zboru a pod.⁶

Autor sa usiloval neobísť ani Hlinkovú gardu, ktorá, ako správne uvádza, vznikla v lete 1938, ale už menej presne upozorňuje na „neustále rozpory medzi jejimi predákmi“, kvôli ktorým „nikdy nesehrala väčšiu rolu“. Omylom je, že základná uniforma gardistov pochádzala zo skladov všeobecných SS. Uniformy „vybraných jednotiek brannej výchovy“ (neskôr úderných oddielov), ktoré vznikli v prvej polovici 1941 boli farby poľnej šedi a boli šité na Slovensku, podľa strihu uniformiem SS. Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy nevznikli v máji 1941 ako uvádza autor, ale až v septembri 1944. Na druhej strane chýba zmienka o inštruktoroch z Waffen SS, ktorí vypomáhali v kurzoch HG, v dôstojníckej škole HG v Bojniciach, ale aj organizovanie kurzov pre dôstojníkov HG v Sennheime v Nemecku a pod. Tvrdenie, že mnohí príslušníci HG dostali výcvik v Nemecku je prehnané, rovnako, ako aj to, že boli počas vojny akousi rezervou (napr. v roku 1942 boli úderne oddiely rozpustené), najmä, ak sa to už ďalej

⁴Bližšie pozri: BYSTRICKÝ, J.: Pozemné vojská Slovenskej armády na bojiskách 2. svetovej vojny. In: Apológia, roč. 2, 1994, č. 6, s. 19 – 22; BYSTRICKÝ, J.: Ťaženie slovenskej armády na východnom fronte v roku 1941. In: Vojenská história, roč. 2, 1998, č. 2, s. 39-61; BYSTRICKÝ, J.: Zaisťovacia divízia na okupovanom území Ukrajiny a Bieloruska (september 1941 – november 1942). In: Vojenská história, roč. 3, 1999, č. 4, s. 29-54; BYSTRICKÝ, J.: Zaisťovacia divízia na okupovanom území Ukrajina a Bieloruska (november 1942 – október 1943). In: Vojenská história, roč. 4, 2000, č. 3 – 4, s. 35-52; BYSTRICKÝ, J.: Rýchla divízia na východnom fronte v roku 1942. In: Vojenská história, roč. 5, 2001, č. 1, s. 40-65; KATREBA, Z.: „Skrytá“ mobilizácia na Slovensku v roku 1941. In: Vojenská história, roč. 4, 2000, č. 3 – 4, s. 87-100.

⁵Bližšie pozri napr.: RAJNINEC, J.: Slovenské letectvo 1939 – 1944. 1. Bratislava : VITA MO SR, 1997; ŠUMICHRASŤ, P. – KLABNÍK, V.: Slovenské letectvo 1939 – 1944. Bratislava : Magnet-press Slovakia, zv. 2., 2000; ŠUMICHRASŤ, P. – HOCHMUTH, V. – ANĎAL, J.: Messerschmitt Bf 109 F, G-2 a G-4 slovenských pilotov 1942 – 1943. In: HT model špeciál No. 903.

⁶Bližšie pozri napr.: JABLONICKÝ, J.: Povstanie bez legend. Bratislava : Obzor, 1990; KORČEK, J.: Slovenská republika 1943 – 1945. Bratislava : TIS MO SR, 1999.

nevysvetľuje. Maximálny počet príslušníkov HG a Pohotovostných oddielov HG po vypuknutí SNP sa pohyboval okolo 6 000 mužov. Absentujú údaje o Slovenskej pracovnej službe, Hlinkovej mládeži a ďalších ozbrojených zložkách, ktoré boli spolu s nemeckými silami nasadené proti SNP.⁷

Posledná časť o Slovákoch v službách tretej ríše je opäť venovaná nemeckej menšine na Slovensku. Aj tu mnohé informácie autor podáva skreslene. Okrem iného, napr. paramilitantné oddiely Freiwillige Schutzstaffel der Deutsche Partei vznikli ešte v novembri 1938, teda pred konštituovaním slovenského štátu (tento mal len 2,5 milióna obyvateľov). Aj vykresleniu náboru dobrovoľníkov z radov nemeckej menšiny na Slovensku chýbajú fakty a širší kontext. Krátka zmienka o vytvorení Heimatschutzu je takisto plná chýb. Prvé jednotky Heimatschutzu sa utvorili v rámci FS na prelome júla a augusta 1944 na základe rozkazu vodcu Nemeckej strany Ing. Franza Karmasina z 25. júla 1944. Dňa 1. septembra 1944 boli oddiely Heimatschutzu začlenené do SS v duchu nemecko-slovenskej dohody z júna 1944 o splnení brannej povinnosti slovenských Nemcov vo Waffen-SS. Tieto jednotky vykonávali hlavne strážnu, spravodajskú a informačnú službu.⁸ Napriek tomu, že autor venoval Slovensku a slovenským reáliám iba dve strany, chýb a nepresností je tu nepomerne veľa.

V kapitole *Východní dobrovolníci* rozoberá autor v troch skupinách „Marné sny v Pobaltí“ (Litovci, Estónci, Lotyšci); „Slované přesto dostali zbraně“ (Bielorusi, Ukrajinci, Kozáci, Rusi a ich organizácie) a „Východní legie“ (Kalmykovia) nasadenie dobrovoľníkov zo Sovietskeho zväzu v službách nemeckých ozbrojených síl. V poslednej kapitole pod názvom *Neobvyklé légie* sa venuje exotickým a málopočetným légiám Indov, Arabov a Angličanov.

Záver je venovaný povojnovým osudom dobrovoľníkov, resp. ich potrestaniu. Prílohy tvoria výber hodnostných označení niektorých dobrovoľníckych jednotiek. Bibliografia zachytáva pravdepodobne použitú literatúru a pramene. Podľa tohto zoznamu autor nepoužil ani jedinú slovenskú publikáciu a nenavštívil jediný slovenský archív. Je to škoda, pretože predpokladám, že jazyková bariéra v tejto oblasti neexistuje a aj vzdialenosť z Čiech na Slovensko nie je neprekonateľná. A tak v literatúre absentujú viaceré základné práce k slovenskej časti tejto problematiky, či už J. Bystrického, J. Jablonického, I. Kamenca, J. Korčeka, D. Kováča, J. Rajnina, J. Stanislava, L. Suška a iných, ktoré sú v súčasnej dobe doplnené štúdiami, príp. publikáciami ďalších autorov. Kniha je doplnená aj fotografickou prílohou.

Napriek početným nedostatkom v slovenských reáliách predmetnej problematiky, publikácia poskytuje základný prehľad o zahraničných dobrovoľníkoch v nemeckých službách v rokoch druhej svetovej vojny. Náročnejší čitateľ však musí po hlbšej analýze faktov, ako aj vyjadrení, siahnuť po inej literatúre, v tomto prípade väčšinou zahraničnej. Svojím spôsobom kniha predstavuje zaujímavý projekt, ktorý by si však vyžadoval mnohé časti dopracovať. Základný cieľ, ktorý si vytýčil sám autor, bol splnený len čiastočne.

Zoltán Katreba

⁷Bližšie pozri napr.: BAKA, I.: Spolupráca a vzťahy medzi Hlinkovou gardou a slovenskou armádou (1939 – 1941). In: *Vojenská história*, roč. 6, 2002, č. 1, s. 110-122; CHREŇO, J.: *Malý slovník slovenského štátu (1938 – 1945)*. Bratislava : Slovenská archívna správa, 1965.

⁸Bližšie pozri napr.: LIPTÁK, L., ed.: *Politické strany na Slovensku (1860 – 1989)*. Bratislava : Archa, 1992; KORČEK, ref 6; KOVÁČ, ref 2; MELZER, ref 2.

M A S T N Ý, V.: *STUDENÁ VÁLKA A SOVĚTSKÝ POCIT NEJISTOTY 1947 – 1957: STALINOVA LĚTA*. Praha : Aurora, 2001, 294 s.

Kniha amerického historika českého pôvodu je českým prekladom anglického originálu (*The Cold War and Soviet Insecurity: The Stalin Years, New York 1996*). Autor v nej nadviazal na svoje predchádzajúce práce o studenej vojne. V súčasnosti V. Mastný vedie medzinárodný výskumný projekt o dejinách NATO a Varšavskej zmluvy zameraný na štúdium dedičstva „studenej vojny“ pre európsku bezpečnosť.

Studená vojna V. Mastného je zaujímavá a prínosná z niekoľkých hľadísk. Autor okrem množstva literatúry a prameňov západnej proveniencie využil pramene z archívov vo východnej Európe sprístupnené historikom od začiatku 90. rokov. Týmto spôsobom sa autorovi podarilo napísať v mnohých smeroch priekopnícku analýzu o začiatku studenej vojny z hľadiska konfrontácie medzi Sovietskym zväzom a Západom do Stalinovej smrti, resp. Stalinovho dedičstva, ktoré bolo neprekonateľnou prekážkou reformy sovietskeho systému až do jeho zániku na začiatku 90. rokov.

Dôležitými medzníkmi studenej vojny, ktorá sa najprv prejavovala ako politický konflikt medzi USA a ZSSR bola Trumanova doktrína, Marshallov plán, založenie NATO a vznik Spolkovej republiky Nemecko. ZSSR reagoval založením Informbyra, vznikom RVHP. Od berlínskej krízy v rokoch 1948 – 1949 v studenej vojne začali prevažovať vojenské hľadiská. Vojenskej sile sa na oboch stranách (USA a ZSSR) pripisoval dôležitý význam nástroja politiky. Militarizácia studenej vojny ešte viac zosilnela počas Kórejskej vojny v rokoch 1950 – 1953. Podľa autora „sovietsky pocit neistoty, ktorý zrodil studenú vojnu, súčasne zrodil také obmedzenia, ktoré ju držali na uzde ... a moskovskí vodcovia tieto obmedzenia nechceli prekročiť.“ (s. 209) To však neznamenal, že hrozba vnímaná v USA nebola podložená a nemohla vyústiť do vojnovnej konfrontácie. Za Stalinovho života bola zahraničná politika ZSSR jeho osobnou politikou, hoci konečné rozhodnutia mohli ovplyvniť jeho podriadení alebo spojenci Moskvy. Ale posledné slovo patrilo vždy Stalinovi. Zahraničná politika ZSSR sa vyznačovala improvizáciou bez dopredu pripravených scenárov, ako reakcia na situáciu, bez dôkladnejšej analýzy vyhodnocovania síl a reakcie protivníka. K improvizáciám prispieval aj neusporiadaný pracovný režim Stalina, ktorý zužoval priestor na zvládnutie veľkého množstva otázok dotýkajúcich sa bezpečnosti ZSSR. Z týchto dôvodov vznikali mnohé chyby a omyly Stalina. Za vínnikov vlastných neúspechov Stalin obvinil a zlikvidoval v ZSSR a štátoch strednej Európy mnohých predstaviteľov komunistických strán. Toto tvrdenie je dokumentované na viacerých miestach knihy, najmä v súvislosti s politickými procesmi. Stalinovo poňatie bezpečnosti sa v prvom rade koncentrovalo na vnútornú bezpečnosť štátu. Z tohto dôvodu vznikli mnohé politické procesy v ZSSR a štátoch, ktoré patrili k jeho spojencom. „Čistky“ sa uskutočnili aj v komunistických stranách mimo sovietskeho bloku, ale s menej tragickými koncami. Inicioval ich Stalin so zámerom odstrániť z vedenia komunistických strán funkcionárov presadzujúcich líniu Moskvy, ktorá sa časom zmenila. Obvinenia zo zrady, spriahania, špionáže v politických procesoch v ZSSR a štátoch strednej Európy boli argumentom pre verejnosť na zakrytie Stalinových chýb z druhej svetovej vojny a po nej.

Dôležité miesto v knihe V. Mastného má analýza vzniku politických procesov v súvislosti so sovietsko-juhoslovanským konfliktom. Stalin dodatočne pripísal juhoslovanskému lídrovi J. B. Titovi aj chyby, ktoré sám urobil počas druhej svetovej vojny vo vzťahu k Juhoslávii. Obvinenia vznesené proti Titovi na druhom zasadnutí Informbyra dodalo ďalšiemu sledu politických procesov neplánovaný spád. Ale prvý podnet k monstra-procesom vyšiel z Juhoslávie, v apríli 1948, proti interbrigadistom (s. 81). Procesy proti titoistom v štátoch sovietskeho bloku nabrali na tempe, keď Belehrad zahájil odvetné akcie odsúdením agentov Informbyra v procese v Novom Sade (s. 83). Podľa V. Mastného sovietsko-juhoslovanská konfrontácia sa ne-

zakladala na „žiadnych neprekonateľných rozporoch, ale spočívala v nezlučiteľnosti vzájomných afínit“. (Medzi Stalinom a Titom, pozn. M. Š.) Stalin stratu Juhoslávie „odpísal“, pričom podpora Juhoslávie zo strany Washingtonu zabránila vojenskému útoku, ktorý ZSSR a jeho spojenci pripravovali. Uspokojil sa s prerušením hospodárskych stykov v spojení s propagandistickými akciami, pričom využili protititovskú opozíciu.

Úrodu Stalinových prehmatov po neúspechu s Juhosláviou rozšírili ďalšie. Berlínska blokáda, ktorá trvala rok, skončila neúspechom pre Stalina. Sovietska podmienka zrušenia blokády spojená so zamietnutím plánu vytvorenia západonemeckého štátu stroskotala. Letecký most vytvorený na zásobovanie Západného Berlína zachránil obyvateľov pred vyhladením a neprinútil Západ k ústupkom v nemeckej otázke. Tejtó otázke autor venoval pomerne veľký priestor v súvislostiach politiky USA a ZSSR k nej. Argumentácia a závery autora o krachu sovietskych plánov na zjednotenie Nemecka z roku 1952 a 1953 vyznievajú presvedčivo. ZSSR prichádzal s návrhmi na zjednotenie Nemecka vtedy, keď sa zdalo, že USA víťazia v Kórei. Aby zabránil možným stratám v Ázii, predkladal nereálne plány zjednotenia Nemecka, v ktorých východné Nemecko so svojim sovietskym systémom malo predstavovať inštitucionálnu základňu pre celé Nemecko.

Vojna v Kórei, otázka Nemecka, príprava mierovej zmluvy s Japonskom, dozbrojovanie Západu Spojenými štátmi boli hlavnými otázkami, ktorých riešenie bolo vzájomne podmienené politikou ZSSR a USA. Ani jedna z veľmocí nechcela pripustiť, aby prehrala v ktorejkoľvek časti sveta a vyprázdnila svoje pozície protivníkovi. USA sa Trumanovou doktrínou usilovali zabrániť ďalšiemu rozširovaniu komunizmu vo svete. Kórejská vojna bola vnímaná ako pokračovanie čínskej revolúcie v Ázii a USA útok severokórejských vojsk na Južnú Kóreu považovali za ohrozenie svojich záujmov v Ázii. Argumentácia a analýzy V. Mastného o kórejskej vojne sa odvíjajú vo viacerých úrovniach, a to: cez prizmu politiky USA a ZSSR, politiky Číny, Severnej Kórey a dôsledkov vojenskej konfrontácie na vojenské výdavky a balansovania na pokraji vojny medzi USA a ZSSR.

Politika ZSSR voči komunistickým stranám vo svete bola podriadená jeho mocenským záujmom. Bola jednotná v zámeroch vo vzťahu k stranám spojeneckých štátov. Moskva požadovala od západoeurópskych komunistických strán obhajobu svojich záujmov, podobne aj od japonských komunistov. Čínske vedenie usilovala vtlačiť do situácie, aby sa vojenská konfrontácia odohrala medzi Čínou a USA. Komunistické strany vo svete ako nástroj sovietskej politiky nezohrali tú úlohu, ktorú sovietske vedenie a osobne Stalin im direktívne ukládali. Odchod francúzskych a talianskych komunistov z vlády, roztržka s Juhosláviou, Kórejská vojna a ďalšie udalosti mali svoj dopad na výmenu ministrov zahraničia ZSSR. Sovietske záujmy občas narušili pokusy komunistických lídrov riešiť problémy z hľadiska svojich záujmov, ako sa stalo v prípade severokórejského vodcu Kim Ir-sena, ktorý zatiahol ZSSR do vojny s ďalekosiahlymi dôsledkami.

Vo vzťahu ku komunistickým stranám v Európe ZSSR urobil zásadný obrat založením Informbyra v roku 1947. Predchádzajúci súhlas Stalina s účasťou komunistov v koalíčných vláдах sa zmenil na kritiku koalíčného partnerstva a jednoznačné kopírovanie sovietskeho modelu. V roku 1949 ZSSR zmenil názor na jednoznačné kopírovanie sovietskeho modelu. V roku 1949 ZSSR zmenil názor na ozbrojené sily svojich spojencov. Kým v povojnovom období ZSSR nepočítal so silnými armádami, po vzniku NATO Stalin žiadal budovanie silných armád. Prvým krokom bola požiadavka, aby armády „očistili“ dôstojnícky zbor v prospech komunistickej strane oddaných dôstojníkov. Od roku 1951 požadoval zvýšiť výdavky na zbrojenie a budovať silné armády, aby sa vyrovnávala sila armád zo Západom. Dôležitou súčasťou knihy V. Mastného je analýza o reálnej a imaginárnej podvratnej činnosti USA proti komunistickým režimom. Autor uvádza inštitúcie, ktoré podvratnú činnosť plánovali a uskutočňovali. USA túto činnosť výdatne finančne podporovali, aby destabilizovali komunistické režimy cestou vysielania agentov, narušania hraníc a podporou útekov komunistických

funkcionárov na Západ (s. 94 – 99). Niektoré plány, napríklad plán vytvoriť vojenské oddiely z exulantov bol schválený v americkom senáte ako Kerstenov dodatok, ale jeho uskutočnenie sa odkladalo, až zanikol. Tajné operácie USA vychádzali z predpokladu, že v komunistických štátoch existuje ilegálny odboj, ktorý operáciami treba podporiť a povzbudiť. Predpoklad o ilegálnom odboji nevychádzal celkom z reálnej situácie, pretože vnútorný odpor slabol aj z dôvodov masových represii. Na nebezpečie podvratnej činnosti v Československu reagovali bezpečnostné orgány viacerými spôsobmi. Ale neboli celkom jasne rozoznané a oddelené skutočné a imaginárne podvratné akcie. Viaceré akcie v armáde boli vyprovokované oddelením Obranného spravodajstva, ktoré viedol B. Reicin. Provokácie boli aj metódou štátnej bezpečnosti. Hoci autor podvratnej činnosti pripisuje dôležitý význam (s. 98 a 134) nepodarilo sa mu vnieť jasnejší obraz o ich rozsahu.

Posledná časť knihy o Stalinovom dedičstve a záver je nielen zhrnutím, ale súčasne zamyslením nad Stalinovými rokmi studenej vojny. Dedičstvo Stalina nedokázali sovietski vodcovia odstrániť bezprostredne po jeho smrti, ale ani neskôr. Bremeno zločinov Stalina presunuli na Beriju, čím predĺžili existenciu sovietskeho režimu o niekoľko desaťročí.

Český preklad V. Mastného umožňuje slovenskému čitateľovi sa oboznámiť s fundamentálnou prácou o začiatku studenej vojny a sovietskym pocitom neistoty o vlastnú bezpečnosť, ktorý toto obdobie sprevádzal v sovietskej politike. Z neistoty o bezpečnosť Sovietskeho zväzu v rokoch 1947 – 1953 sa odvíjala jeho zahraničná politika. Neviedla k znižovaniu obáv, ale skôr naopak, k zväčšovaniu. Táto tendencia bola podľa autora najmarkantnejšia na konci života Stalina. Drobné faktické nepresnosti v knihe neznižujú jej celkovú kvalitu. Raritou je, že kniha neobsahuje list s obsahom.

Michal Štefanský

ANOTÁCIE GLOSÝ

MESSADIÉ, G.: *OBEČNÉ DĚJINY ANTISEMITIZMU. OD STAROVĚKU PO DVACÁTE STOLETÍ.* Praha : Práh, 2000, 317 s.

V predvečer tretieho tisícročia vyšiel francúzsky originál, ktorého ambíciou je zodpovedať otázky existencie antisemitizmu. Jej autor pátra po zdrojoch, príčinách a dôsledkoch tohto fenoménu, ktorý sprevádza ľudstvo už dvadsaťtri storočí. Čitateľovi predkladá históriu antisemitizmu – históriu v zmysle vedecky zdôvodneného hľadania, a nie v zmysle predkladania téz. Predmetná syntéza vychádza z umiestnenia Židov do historického kontextu, v ktorom boli prenasledovaní, ich demografie, spôsobu života, zo vzťahov k politickým, náboženským a ideologickým hnutiam. Zdôvodňuje dôsledné odmietanie Židov podrobiť sa nadvláde cudzích kultúr a vzdať sa svojho židovstva za výhody, ktoré vyplývali z asimilácie. Analyzuje príčiny ich prenasledovania, podrobovania sa ponižujúcim zákonom, ich podriadenosť zákazom vykonávať mnohé povolania, odkázanosť na vymedzené časti miest, zákaz pobytu v niektorých mestách, vystavenia nezmyselným obvineniam a posmechu.

Gérald Messadié identifikuje tri základné typy antisemitizmu – grécko-rímsky antisemitizmus, kresťanský antijudaizmus a antisemitizmus nacionálny. Tomu zodpovedá aj primárne členenie publikácie do troch kapitol. V úvode hodnotí autor doterajšie prístupy k objasňovaniu antisemitizmu. Podľa neho „vedú k dvom extrémom: buď odhalujú jeho hrôzu, ktorá však len prehľbuje záhadu, alebo uvádzajú tendenčné a dielčie vysvetlenia, ktoré východiská skôr zastierajú než osvetľujú“.

Prvé obdobie antisemitizmu, predkresťanské, sa týka udalostí približne od dobytia Alexandrie až po vyhlásenie kresťanstva za oficiálne náboženstvo Rímskej ríše. Bolo vyvolané predovšetkým iredentizmom veľkej

časti židovského národa vo východnom Stredomorí a jeho legitímnym odmietaním podriať sa cudzej väčšine – náboženskej, kultúrnej či politickej. Tento nacionalizmus viedol k náhlemu výbuchu, ktorý sa prejavil v sebevražedných pokusoch zelótskeho odboja, vzdelaní Židia sa však od neho dištancovali. Potom bol posilnený helénskym a rímskym ostrakizmom. Podstatou bolo, že judaizmus sa „previnil“ voči celému antickému náboženskému systému tým, že prvýkrát v dejinách vytrhol božstvo z ľudskej predstavivosti. Zvláštne spoločenské a ekonomické postavenie Židov tiež prispelo k vyvolaniu obrovskej nenávisťi.

Druhé, najdlhšie, obdobie antisemitizmu autor situuje na začiatok 2. storočia a jeho vyvrcholenie kladie do polovice 19. storočia. Začalo konfliktom medzi rodiačou sa kresťanskou cirkvou a židovským náboženstvom. Pokračovalo neustálymi bojmi cirkvi so schizmami a kacírstvom, kam bol priradený aj judaizmus a končilo v čase, keď vplyv Ríma na dobové svetové problémy definitívne zoslabol. Vtedy sa začal uplatňovať totalitný nacionalizmus, ktorý odvrhol Židov z dôvodov, ktoré už neboli náboženské.

Tretie historické obdobie antisemitizmu – nacionalistický antisemitizmus vzišiel z koncepcie „štát je národ“, ktorú formulovala Veľká francúzska revolúcia. Na určitý čas ustúpil pod tlakom židovskej emancipácie do úzadia, ale v priebehu celého 19. a 20. storočia naberal na intenzite v celej Európe a vyvrcholil do holokaustu. Národné štáty posadené vlasteneckým nacionalizmom, ktorý bol považovaný za neoddeliteľnú súčasť morálky, odvrhli Židov, ktorí sa nepripojili k etnickej národnej kultúre, a ktorí boli v očiach verejnej mienky príliš kozmopolitní na to, aby sa stali lojálnymi občanmi.

Autor navyše uvažuje o pretrvávajúcom nacionalizme – reakčného, rasistického, teda po-

tenciálne alebo skutočne antisemitského – do súčasnosti. Spoločným prvkom troch veľkých období antisemitizmu bol etnický nacionalizmus. Rimania neznesli židovské odmietnutie rímskej identity a kresťania zase odmietnutie identity kresťanskej. U nacionalistov 19. a 20. storočia to bolo nezvládnutie odmietnutia nacionálnej identity – francúzskej, ruskej či protestantskej. Nacistický nacionalizmus predstavuje osobitnú kapitolu v ľudskej histórii. V Nemecku dosiahol mýtus národnej identity svoj vražedný vrchol. Systém, nastolený Hitlerom sa nedokázal vysporiadať s prehrou, ktorú utrpelo Nemecko v prvej svetovej vojne. V nemeckej mentalite prevládal pocit, že Nemecko je obeťou moderného sveta, ktorého hybnou silou sú Židia. A práve spojenie túžby po autoritárskom režime a očiste s nihilizmom, preexponovalo vášne nacionálnych socialistov a motivovalo ich k najdesivejšiemu kolektívnemu vraždeniu v dejinách.

Autor tiež zdôvodňuje tvrdenie, že „moc Židov nezodpovedá ich počtu“. Nie je predsa možné predpokladať, aby sa národ, ktorý bol obeťou prenasledovania a ponížovania dvadsaťtri storočí, neupevňoval v svojej solidarite a neopieral sa o zdroje, ktoré mu pomohli sa brániť. Je to tiež zásluha židovských prenasledovateľov, ktorí ich celé stáročia nútili využívať všetky intelektuálne rezervy na svoju obranu.

Publikácia predstavuje vedecky zdôvodnenú, faktograficky podloženú a čitateľsky prístupnú históriu antisemitizmu. Je históriou antisemitizmu, nie šoa. Zároveň je dejinami duchovného postoja, a nie židovského ľudu. Odhaľuje mýty, ktoré sprevádzajú judaizmus. Vyznieva o to objektívnejšie, že jej autorom nie je židovský občan.

B. Šeďová

KOVAŘÍK, J.: *OREL PROTI ORLU*. Praha : Hart, 2002, 474 s.

Jiřího Kovaříka možno v českej historiografii smelo označiť za jedného z priekopníkov vojenských dejín napoleonského obdobia, s vysokým profesionálnym kreditom. Za po-

sledných 5 rokov sa prezentoval viacerými kvalitnými, a hneď dodajme, že i úspešnými knižnými titulmi, ktoré si medzi čitateľmi veľmi rýchlo našli svojich nadšených obdivovateľov. *Orel proti orlu* je v istom zmysle zavŕšením jeho napoleonskej trilógie, ktorej za námet poslúžili tri známe vojenské dobrodružstvá Napoleona Bonaparta, publikované dosť netradične a atypicky, v obrátenom garde. V knihe *Sto dní. Z Elby k Waterloo*, z roku 1999, najprv priblížil príčiny, priebeh i dôsledky Napoleonovho posledného pokusu o návrat na trón. V knihe *Rok 1812 – Napoleonovo ruské ťaženie* z roku 2001 potom zachytil udalosti, ktoré boli počiatkom Napoleonovho pádu, no a príbeh tohto ťaženia je príbehom zlomu a prvých neúspechov Napoleona, ktoré osudovo predznamenal jeho budúcnosť.

Genéza celého ťaženia roku 1809 bola pomerne dlhá. Ťaženie samotné bolo bohaté na vojenské udalosti, bolo mimoriadne zložité a plné zvrátov. Ved' začiatok vojny sa niesol v znamení Rakúšanov, keď smelým útočným plánom takmer rozvrátili francúzsku armádu. Preslávený landshutský manéver, sprevádzaný sériou bitiek pri Teugn-Heusene, Abensbergu, Landshute, Eggmühli, Alteglofsheime a Regensburgu, ale zvrátil úvodný priebeh ťaženia v prospech Francúzov. Boje sa postupne presúvali k Viedni, ktorá ostala po bitke pri Ebelsbergu nechránená. Rakúšania ale Napoleonovi ušli a pri Aspern-Esslिंगene mu uštedrili porážku, vôbec prvú v jeho kariére. Zdalo sa, že sa šťastena opäť usmeje na Rakúšanov, no krvavá bitka pri Wagramu a boj pri Znojme, definitívne priniesli triumf napoleonských orlov, ktorý v konečnom dôsledku viedol k uzavretiu francúzsko-rakúskeho spoločenstva z „rozumu“. Takto v krátkosti možno zhrnúť celé toto ťaženie, ktorého históriu anotovaná publikácia opisuje jedinečne a neopakovateľne, ako ostatne všetky spomínané tituly autora. Ten opäť preukazuje vysokú znalosť v odbore vojenských dejín napoleonského obdobia a jeho nespornou devízou pri jej demonštrácii je schopnosť tieto poznatky podať veľmi zrozumiteľným a pútavým spôsobom, ktorý prekračuje rámec „suchých“ rozborov a konštatovaní.

Čitateľom pomerne známy scenár horeuvedených udalostí z hlavného bojiska, podľa ktorého je i celé toto ťaženie označené dunajským, autor podstatne obohacuje o udalosti z vedľajších bojísk v severnom Taliansku (bitka pri Sacile), Uhorsku (bitka pri Raabe), Dalmácii, Varšavskom veľkovojskovstve a Haliči (bitka pri Raszyne), Tyrolsku (boje tyrolských „horalov“ Andreasa Hofera proti Bavorom a Francúzom), či v strednom a severnom Nemecku. Ťaženie poníma komplexne a jeho vývoj zobrazuje ako veľkolepú fresku. Na jej scéne sa okrem dvoch monumentálnych aktérov, Napoleona a arcivojvodu Karola, objavuje rad historických postáv. Maršal Davout potvrdil, že je skutočným vojvodcom, umenie maršala Masséna, po počiatočných zaváhaniach, dosiahlo pri Asperne a Wagram vrchol, maršal Berthier dokázal, že úvodné zlyhanie bolo len dielom náhody a nedorozumenia, maršal Bernadotte mal naposledy v tak gigantickom vojenskom ťažení hájiť francúzske farby, no a Oudinot, Marmont a MacDonald, si za statočnosť vyslúžili hodnosti francúzskych maršalov. Legendárny maršal Lannes, ako aj generáli Lassale a Espagne, naposledy zažili „vzrušenie“ z boja. Slávu si získal neskorší poľný maršal Radecký, zatiaľ čo mená ďalších jeho spolubojovníkov, podmaršalkov a generálov Rosenberga, Hillera, Hohenzollerna či Bellegarda, Klenaua a Liechtensteina, upadli neprávom do zabudnutia. Na strane druhej vystupujú obyčajní vojaci, ktorí mali najviac pocítiť hrôzu a beznádej vojenského šialenstva, avšak ktorých mená mali v drvivej väčšine ostať navždy neznáme. Ich neveriteľné dobrodružstvá plné hrdinstva, odvahy a statočnosti, zmiešané s bolesťou a utrpením, ktoré autor prezentuje formou výpovedí mnohých najpovolanejších, berie dych a vyvoláva nadšený obdiv. S jemu vlastným citom pre detail Kovařík dokonale navodzuje takmer mysticky ponurú atmosféru jednotlivých bitiek a strhujúcim spôsobom ju necháva vyniknúť v celej jej desivosti. Romantický charakter textu dodávajú vzletné slová plné patetiky a oslavných ód na adresu hrdinov. Zlomové okamihy sú zachytené sugestívne a neraz pre lepšie vystihnúť podstaty toho-ktorého stretu autor

prenecháva slovo pamätníkom. Závery z toho plynúce, sú výstižné a prenikavé a nikoho nenechávajú na pochybách, ako hlboko autor prenikol do reálií a povahy doby.

Kovařík, sa, podobne ako v predchádzajúcich prácach, usiloval v maximálnej možnej miere uplatniť reč dobových dokumentov a svedkov. A tak procesu historickej verifikácie boli postupne vystavené rozkazy, proklamácie a bulletiny cisára Napoleona i arcivojvodu Karola, memoáre maršalov, generálov, dôstojníkov i radových vojakov, spomienky civilistov či kroniky plukov. Ani práce starších historikov nezostali bez povšimnutia a viaceré z nich boli podrobené „revízií“, zároveň sa však stali výdatným zdrojom autrovej inšpirácie.

Podobným spôsobom autor postupoval i pri koncipovaní práce, keď sa jeho štýl príliš nelíšil od štýlu predošlých publikácií. Knihu rozdelil na kapitoly (6) a podkapitoly (54), pričom verní zásade poslednej spolupráce s vydavateľstvom Hart, každú kapitolu otvoril výstižným citátom z diela Patricka Rambauda, držiteľa Goncourtovej ceny za literatúru v roku 1997, *La Bataille* („Bitka“ – ide o romantické spracovanie témy bitky o Aspern a Esslingen). Nezabudol priblížiť organizáciu francúzskych a rakúskych vojsk, taktiku a základné bojové formácie jednotlivých druhov zbraní, výzbroj, výstroj či kvality veliteľského zboru na úrovni zborov, divízií, niekde i plukov a práporov. Predmetom jeho záujmu sa taktiež stáva obľúbená rekonštrukcia strategického myslenia Napoleona, hlavne pokiaľ ide o naplnenie jeho základnej vojenskej idey – sústredenie maxima dostupných síl na operačnej čiare a v operačnom priestore. Pri opise bojových príprav má autor stále na zreteli vytýčenie si strategických zámerov a taktických cieľov oboch súperov, pri opise samotných operácií zachováva postupnosť a vzájomný sled dielčích akcií. To všetko s jediným zámerom – dôsledne rekonštruovať priebeh ťaženia so všetkými jeho súvislosťami. Pozornosť venuje autor i otázkam súvisiacim s národnými dejinami. Nejedna jednotka aktívne sa účastniaca bojov, bola totiž sformovaná práve v krajinách českej koruny. Opis drobných epizód o ich vojenskej

aktivite, je však podaný vyvážene, primerane významu, aký mal z hľadiska celkového priebehu ťaženia.

Neodmysliteľnou súčasťou publikácie je ordre de bataille vojsk v ťažení roku 1809, bojové mapky a nákresy a základná chronológia koaličných vojen, ktorá poskytne prehľadnú orientáciu hlavne tým, ktorí sa s touto problematikou ešte len oboznamujú. Ilustrácie portrétov mnohých veliteľov bezpochyby obohatia textovú časť, len škoda, že sú venované výlučne rakúskej generalite. Takýto variant je ale istotne dôsledkom sprofanovania vyobrazení predstaviteľov francúzskej vojenskej elity v predchádzajúcich autorových vydaniach. Faktom ostáva, že túto publikáciu by si záujemcovia o napoleonské vojny rozhodne nemali nechať ujsť.

A. Maskalik

KOVÁČ, D.: ŠTEFÁNIK A JANIN. PRÍBEH PRIATELSTVA. Bratislava : Dilema, 2001, 163 s.

Na pulloch slovenských kníhkupectiev sa v roku 2001 objavila publikácia z pera renomovaného slovenského historika PhDr. Dušana Kováča, DrSc., nazvaná *Štefánik a Janin. Príbeh priateľstva*. Knihu, ktorá vyšla s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR, vydalo vydavateľstvo Dilema v edícii *Knihy Dilemy*. Autor sa v nej usiluje čitateľovi priblížiť a ozrejmiť príbeh priateľstva dvoch mužov, francúzskeho generála Pierra Thiébaut Charles Maurice Janina (1862 – 1946) a generála Milana Rastislava Štefánika (1880 – 1919), ktorí sa po každej stránke líšili: generačne, výzorom, svetonázorovo, religiózne atď. Ako sám autor v úvode napísal, spájali ich však život v extrémnych podmienkach, keď priateľstvo pomáhalo prežiť a Janinova vytrvalosť napomohla Štefánikovi v jeho vojenskej kariére. Uvádza však, že to nebolo najpodstatnejšie. „...Janin bol Štefánikovi v najťažších chvíľach života jeho pevnou oporou. Ale aj naopak, postojmi svojho okolia často sklamaný a osamelý Janin našiel v Štefánikovi vždy chápatelého druhu, ktorý

s empatiou jemu vlastnou vedel vycítiť Janinovo položenie a našiel pravé slovo v pravej chvíli...“

Napriek tomu, že o generálovi Štefánikovi vyšlo v posledných rokoch, nielen na Slovensku, veľa kníh a publikoval sa celý rad rôznych odborných a publicistických článkov, jeho priateľstvo s Mauriceom Janinom sa doposiaľ nezdokumentovalo, resp. sa mu historici venovali iba okrajovo. Publikácia – historická esej od Dr. Kováča sa pokúša ukázať, že to nebola len okrajová záležitosť a že bez poznania tohto priateľstva nemôžeme poznať a pochopiť ani Štefánikovu osobnosť. Je určitou, chronologicky ohraničenou, genézou vzťahov týchto osobností, ktorá v jednotlivých podkapitolách mapuje ich kontakty a poslanie v prvom česko-slovenskom zahraničnom odboji, v ktorom obaja aktéri zohrali kľúčovú úlohu. Počnúc ich prvým stretnutím 25. augusta 1916 v hlavnom stane ruskej armády v Mogileve, keď poručík Štefánik bol k Janinovi, ako šéfovi Francúzskej vojenskej misie v Rusku, prevelený za účelom organizovať nábor čs. zajatcov a dobrovoľníkov pre česko-slovenské vojsko vo Francúzsku a končiac 15. januárom 1919, keď čs. minister vojny generál M. R. Štefánik ukončil inšpekciu čs. jednotiek na Sibíri a naposledy sa rozlúčil s generálom Janinom – vtedy už hlavným veliteľom spojeneckých vojsk na Sibíri a z mestskej stanice v Omsku sa vydal na spiatočnú cestu do Paríža.

V prvej časti historickej eseje autor rozoberá článok *Štefánikova smrť* od redaktora Ferdinanda Peroutku (1895 – 1978), uverejnený v *Lidových novinách* 2. decembra 1933, ktorý vyvolal búrku nevôle nielen na Slovensku, ale aj v Čechách. Jedným z tých, ktorí cítili povinnosť brániť Štefánika a jeho pamiatku a vystúpili veľmi kriticky voči Peroutkovmu zlomyseľnému a zaujatému portrétu, bol práve generál Janin. Svedectvo, ktoré podal s veľkým odhodlaním a zanietím, malo mimoriadnu váhu a jeho úsudok bol jednoznačný: „Ja, ktorý som dlho žil so Štefánikom, ja som ho nepoznal v portréte, ktorý o ňom bol podaný.“ Proti Peroutkovi vystúpil aj preto, že práve on na viacerých miestach citoval Janinovu knihu *Milan*

Rastislav Štefánik: Příspěvky k poznání jeho života a povahy (v českém preklade vydaná – Praha: Orbis, 1932) a autorovým slovám dal celkom iný význam, aký mali v diele.

Ďalej Dr. Kováč približuje stručný biografický profil generála Janina a v poslednej časti historickej eseje opisuje jeho reakcie na správu o Štefánikovej tragickej smrti, podrobne sa venuje uvedenej Janinovej knihe, ktorá obsahuje výstižné psychologické portréty Štefánikovej osobnosti a vydáva sa aj *Po stopách jedného listu*, ktorý Janin adresoval 14. júna 1934 čs. ministrom zahraničných vecí Dr. Edvardovi Benešovi (1884 – 1948) do Ženevy, kde bol v tom čase na zasadnutí Spoločnosti národov. Janin v tomto liste okrem iného požiadal Beneša, aby zariadil, že spis, ktorý jeho prostredníctvom nechal uložiť v archíve, ostane zachovaný v tajnosti do roku 2000. Edvard Beneš Janinovo želanie nespĺnil a konvolut so spismi uchovával u seba. Podľa autora dôvody môžu byť rôzne. Spisy sa napokon do archívu dostali až po smrti Benešovej manželky Hany (1885 – 1974).

Okrem rukopisu Janinovej práce *Milan Rastislav Štefánik: Příspěvky k poznání jeho života a povahy*, sa medzi materiálmi nachádza aj jeden menší spis, ktorý mal rovnako ostat', podľa jeho želania, uschovaný v archíve až do roku 2000. Je to nenápadný nikomu neadresovaný list s dátumom 28. november 1932, ktorý neexistuje v strojovom prepise, iba v rukopise. Práve tento list, resp. svedectvo vysvetľuje dôvody, prečo chcel Janin, aby jeho výpoveď bola utajená. Keďže doba, ktorú sám Janin určil, uplynula, Dr. Kováč v prílohovej časti publikácie sprístupňuje čitateľovi po prvýkrát osemstránkový dokument – vo francúzskom origináli ako faksimile, ako aj jeho tlačенý slovenský preklad. Na druhej strane listu sa môžeme dočítať, prečo Janin nechcel svoje svedectvo zverejňovať. Týka sa otázky, ktorá je dodnes v súvislosti so Štefánikom najviac diskutovaná – príčin jeho smrti. Podstata jeho svedectva je ukrytá v jednej vete: „Som absolútne presvedčený, že si sám privedil smrť.“ Maurice Janin teda žil a zomrel v presvedčení, že Štefánik spáchal samovraždu. Autor v práci dôsledne analyzuje o čo sa uvedené Janinovo presvedčenie opie-

ralo, ako aj to, kto o tomto jeho svedectve doposiaľ vedel.

V samom závere historickej eseje *Štefánik a Janin...* Dušan Kováč píše, že tak ako prezident Beneš, aj on sám bol pred rovnakou dilemou – zverejniť, či nezverejniť obsah dokumentu, keď sa mu dostal do rúk. Vyslovil názor, že aj keď má o Janinovom svedectve svoje pochybnosti, vie, že ak človek, ktorý Štefánika tak dôverne poznal, takúto možnosť čo i len pripustil (a Janin bol o samovražde absolútne presvedčený), posúva to vžitú predstavu o ňom – *hrdinovi bez bázne a hany* – do celkom inej polohy. Na druhej strane historik má povinnosť nič nezakryvať a predložiť verejnosti pravdu, aj keď je trpká a aj vtedy, ak nie je celkom „podľa gusta“ historika. K tomu autor dodáva, že rok 2000 uplynul a Janinovo tajomstvo sa z útrobov archívu dostáva na verejnosť (odbornú i laickú), ktorá sa musí aj s týmto dokumentom vyrovnáť. Podľa Dr. Kováča Maurice Janin veril, že po roku 2000 bude už verejnosť, a myslel tým hlavne verejnosť na Slovensku, natoľko vyrovnaná so svojimi dejinami, že jeho tajomstvo môže uzrieť svetlo sveta.

Esej o priateľstve dopĺňa prílohová časť, ktorá obsahuje dva slovenské preklady textov Mauricea Janina o Štefánikovi. Prvý pod názvom *Aký bol Milan Štefánik* (vo francúzskom origináli *Pour aider à connaître Milan Štefánik*) vychádza z rukopisu, ktorý je uložený v Archíve Národného múzea v Prahe. Na časti rukopisu líšiaceho sa od uvedeného českého prekladu z roku 1932, upozorňuje autor v poznámke pod čiarou. Druhý uverejnený text je Janinova krátka esej, ktorá vznikla ako reakcia na Peroutkov článok a vyšla po francúzsky i v slovenskom preklade roku 1934. Autor do príloh zaradil v celom znení aj kontroverzný článok Ferdinanda Peroutku, nazvaný *Štefánikova smrť*, ktorý po publikovaní v Lidových novinách autor začlenil do druhého zväzku jeho štvorzväzkového diela *Budování státu* (Praha: Fr. Borový, 1934). Osobitnú časť tvorí 32 dokumentov, z ktorých dokumenty I. – XXVII. uverejnil Janin v českom preklade svojej práce o Štefánikovi a v niektorých prípadoch pripojil k nim i svoje komentáre. Uverejnené dokumenty XXVIII.

– XXXII. sú z Archívu Národného musea v Prahe. Medzi nimi sa nachádza už spomenutý rukopis a tlačný preklad listu *Svedectvo M. Janina* z 28. novembra 1932.

Pravdepodobne D. Kováčovi nedopatrením uniklo, že vo väčšine encyklopédií a biografických slovníkoch sa ako dátum Janinovo narodenia uvádza 19. október 1862 a nie rok 1863, ako sa píše (na s. 9) v inak prínosnej publikácii.

M. Čaplovič

KALOUSEK, M.: VLÁDNÍ VOJSKO 1939 – 1945. VLASTENCI ČI ZRÁDCI. Praha : Libri, 2002, 151 s.

V minulom roku sa na českom a slovenskom knižnom trhu objavila prvá ucelená syntéza problematiky vládneho vojska Protektorátu Čechy a Morava. Autor využil údaje a informácie, ktoré získal z viacerých zdrojov, a to najmä z fondov Vojenského historického archívu a Štátneho ústredného archívu v Prahe, dobovej tlače, zo spomienok účastníkov udalostí a v nemalej miere i doteraz publikovanej literatúry, štúdií a článkov k tejto téme.

Publikácia je rozdelená do viacerých kapitol a podkapitol. Tie sa postupne zaoberajú vznikom vládneho vojska, jeho organizáciou, hierarchiou, výcvikom, výzbrojou, výstrojom, vlastnou činnosťou vládneho vojska i jeho spojením s domácim odbojom, činnosťou vyslanej časti v Taliansku a zvyšnej v Protektoráte, účasťou tejto ozbrojenej zložky v májovom povstaní českého ľudu, ako aj likvidáciou vládneho vojska v roku 1945. Knihu zároveň dopĺňa 21 príloh, zoznam prameňov a literatúry a samozrejmosťou je i poznámkový aparát.

Vládne vojsko bolo zriadené v lete 1939 a malo mať do 7 000 príslušníkov, avšak tento stav nikdy nedosiahlo. Základný káder vládneho vojska bol prevedený z bývalej československej armády, v ďalších rokoch sa vojsko dopĺňalo na základe dobrovoľnosti. Najvyšším riadiacim a veliteľským orgánom vládneho vojska bol Generálny inšpektorát,

ktorý sídlil v bývalej budove československého Ministerstva národnej obrany v Prahe – Dejvicích. Funkciu generálneho inšpektora zastával gen. Jaroslav Eminger a podliehal priamo štátnemu prezidentovi. V skutočnosti však vládne vojsko bolo pod dohľadom splnomocnenca ríšskej brannej moci v Protektoráte, prostredníctvom ktorého nemecká strana neustále zasahovala do jeho výstavby, organizácie a činnosti. Vyššími veliteľstvami boli tri inšpektoráty, ktorým podliehalo niekoľko práporov. Ich právomoci zasahovali do troch oblastí – veliteľskej, správnej a oblastnej. Prápory vládneho vojska boli samostatnými vojenskými a hospodárskymi telesami. Bolo ich dvanásť a každý bol zložený z veliteľstva s pomocnou čatou a štyroch rôt – pešej, cyklistickej, jazdeckej a technickej (železná, spojovacia a hudobná čata). Pre uskladnenie vojenského materiálu disponoval každý inšpektorát aj vlastným skladom. Zároveň malo k dispozícii dve vojenské zdravotne. Výzbroj vládneho vojska bola z pochopiteľných dôvodov veľmi slabá – pušky Mannlicher, pištole, bodáky a šable, palné zbrane mali okrem toho obmedzený prídelený munície. Výzbrojná situácia sa o niečo zlepšila po príchode vládneho vojska do Talianska, kde mu boli pridelené aj ľahké a ťažké guľomety, samopaly a granáty, avšak väčšinou nevysokej kvality. Už krátko po vzniku vládneho vojska sa vyriešili i problémy s novou uniformou. Tá vychádzala z bývalej československej uniformy a bola prispôbená tak, aby sa jej štýl čo najviac priblížil nemeckej uniforme. V hodnostiach vládneho vojska, ktoré takisto prevzali z čs. armády, boli menšie zmeny (bola vypustená hodnosť podporučíka a namiesto hodnosti armádneho, divízneho a brigádneho generála sa zaviedli hodnosti generála I., II., III. triedy), ale v roku 1940 prišlo k ďalším zmenám. Vojak sa stal strelcom, rotmajster strážmajstrom, štábný rotmajster vrchným strážmajstrom a práporčík bol nahradený štábnym strážmajstrom. Kapitán sa zmenil na hajtmána a štábný kapitán sa stal hajtmanom I. triedy. Okrem vojenských hodností existovali vo vládnom vojsku aj hodnosti vojenských úradníkov (predtým dôstojníci služieb).

Činnosť vládneho vojska na území Protektorátu sa zameriavala okrem iného i na pomocné akcie technického charakteru pre civilný sektor a nemeckú armádu na tomto teritóriu. Vládne vojsko vysielalo asistencie napr. na odstraňovanie ľadových bariér na riekach, na protipovodňové práce, na likvidáciu polomov, na odstraňovanie následkov bombardovania alebo sa jeho príslušníci zúčastňovali výcviku koní pre Wehrmacht. Vládni vojaci boli zaradení od 18. januára 1940 aj do železničnej strážnej služby, pri ktorej v dôsledku nehôd utrpeli i prvé straty. Na jar roku 1944 sa časť vládneho vojska zapojila do akcií na vyhľadávanie a lokalizáciu „padákových skokanov“, avšak bez úspechu.

Vládne vojsko nezostalo v rokoch vojny nepovšimnuté ani domácim odbojom. Vládni vojaci udržiavali styky s Obranou národa a, po jej rozbití, s Ústredným výborom odboja domáceho, zároveň boli nápojení aj na iné odbojové skupiny. Hrozba možnosti využitia vládneho vojska pre možné povstanie na území Protektorátu, ako aj nedostatok vlastných síl na frontoch viedol nemeckých predstaviteľov k rozhodnutiu premiestniť väčšinu vládneho vojska z Protektorátu do severného Talianska, kde malo byť využité v tyľ nemeckých vojsk k zaist'ovacím úlohám. Rozkaz na presun vládneho vojska vydal 8. mája 1944 splnomocnenec ríšskej brannej moci v Protektoráte generál Ferdinand Schaal a akékoľvek protesty proti nemu sa skončili neúspechom. Pre odvelenú časť vládneho vojska sa zriadil „Zasazený generálni inspektorát“ (vel. gen. František Marvan), ktorému podliehali tri „zasazené inspektoráty“. Spolu bolo do Talianska presunutých jedenásť práporov (2 až 12). Tu nasadené vládne vojsko bolo podriadené veliteľstvu vojsk SS a polície v Taliansku. V Protektoráte zostal iba pražský prápor 1, ktorý zabezpečoval čestnú stráž prezidenta na Pražskom hrade a na zámku v Lánoch. Činnosť vládneho vojska spočívala v strážení dôležitých objektov a železničných a cestných komunikácií, na ktoré podnikali partizáni útoky. Niektoré z útokov boli skutočné a iné vopred dohodnuté, kde išlo o získanie zbraní alebo predstierané zajatie stráže partizánmi. Postupne sa vojaci

z Protektorátu zblížili s domácim obyvateľstvom a nadviazali sa i kontakty s domácim talianskym odbojom. Do polovice septembra zbehlo k partizánom takmer sedemsto dôstojníkov a vojakov. To viedlo nemecké veliteľské orgány k rozhodnutiu odzbrojiť vládne vojsko v Taliansku a využiť ho na budovanie obranných postavení. Po odzbrojení zostal v Taliansku iba „Zasazený inspektorát I.“, ktorý sa zmenil na „Nejvyšší zasazený štáb“. Na konci apríla 1945, keď sa nemecká obrana v severnom Taliansku v podstate zrútila, sa dostalo vládne vojsko do americkej internácie. Z vládneho vojska vznikla Československá samostatná brigáda, ktorá spolu s 1. československou divíziou (pôvodne slovenská 2. technická divízia) podliehala Veliteľstvu československých jednotiek v Taliansku.

Jednotky, ktoré zostali v Protektoráte sa podieľali naďalej na rôznych technických výpomociach pre civilnú správu, ako aj pre nemeckú armádu. Prápor 1 musel taktiež zabezpečovať reprezentačné úlohy pre štátneho prezidenta a pri iných oficiálnych príležitostiach. Práve zostávajúce časti vládneho vojska v Prahe a jej okolí sa od počiatku aktívne zapojili do májového povstania. Štefánikove kasárne v Prahe na Smíchove boli jedným z jeho prvých ohnísk a vládni vojaci sa zúčastnili takmer všetkých významných bojových stretov s nemeckými jednotkami v meste.

Dňom 11. mája 1945 sa vládne vojsko rozpustilo a jeho likvidácia prebiehala do konca leta. Tak skončila krátka, ale bohatá história vládneho vojska.

Autorovi sa podarilo vyčerpávajúcim spôsobom vyťažiť a spojiť dostupné pramene a objektívne poukázať na históriu vojska, ktoré bolo v minulosti zaznávané a historikmi často obchádzané. Kniha je nesporným prínosom pre českú vojenskú históriu, ale i dejiny českej spoločnosti v sledovanom období. Určité chyby v texte pramenia z nedostatočnej redakčnej úpravy (napr. s. 12, 40 – správne Konstantin von Neurath a nie Konrad, niektoré dátumy a pod.), ale neznižujú celkovú kvalitu práce.

Z. Katreba

WHITING, CH.: *WERWOLF. PŘÍBĚH Z HISTÓRIE NACISTICKÉHO Hnutí ODPORU 1944 – 1945*. Praha, Baronet, 2002, 202 s.

Charles Whiting, bývalý redaktor, korešpondent, spravodajca a odborný asistent viacerých popredných univerzít, patrí medzi renomovaných amerických spisovateľov, aj keď známejší je skôr pod svojimi literárnymi pseudonymami Leo Kessler alias Duncan Harding. V oblasti literatúry faktu a beletristických románov už publikoval množstvo prác, ktoré obsahovo zahŕňajú celú škálu tém a žánrov, vojenskou históriou a špiónážnou faktografiou počnúc, biografiami a akčnými románmi končiac. Tematicky ale najviac inklinuje k vojenskej problematike, výlučne zameranej na obdobie 2. svetovej vojny, na čo má bezpochyby vplyv i jeho aktívna vojenská služba, veď ako mladý príslušník prieskumného pluku bojoval v Belgicku, Holandsku a Nemecku. V súčasnosti jeho konto vydaných kníh presiahlo pozoruhodnú hranicu 200 titulov, za všetky spomeňme aspoň jedny z jeho posledných prác, ktoré svojím spôsobom mapujú niektoré dôležité udalosti 2. svetovej vojny východného frontu: *Smer Moskva: Páľ!*, *Stalingrad: Ledový oheň*, či *Charkov: Pochod smrti*.

Kniha *Werwolf* sa pre zmenu vracia na front západný, a to vo vrcholiacej záverečnej fáze tohto konfliktu, pričom majstrovsky navodzujú atmosféru, ktorá v posledných mesiacoch 2. svetovej vojny panovala na oboch znepriatelených stranách. Vojna sa chýli ku koncu, avšak nacistické velenie stále odmieta vnímať prostú realitu a z posledných síl pokračuje v nezmyselnom boji, bez ohľadu na narastajúce ľudské a materiálne straty. Tie však podľa Hitlera „nemohou byť nikdy príliš vysoké, nakoľko zasievajú sémě budúci veľikosti!“, a tak sa jeho výrok stáva „reklamným“ sloganom, ktorý si musí osvojiť každý príslušník nemeckého národa. V priamej reakcii na prenikanie Spojencov na územie Ríše nacistická elita dokonca vyhlasuje „svätú ľudovú vojnu“ a v novembri 1944 zriaďuje paramilitantnú organizáciu s krycím názvom *Werwolf*. Jej poslanie má byť „jednoduché“

– vyvolať za spojeneckými líniami partizánsku vojnu a podvratnou činnosťou odvracať pozornosť nepriateľa. „Znovu se jim za zády zvedne vlna odporu a dobrovoľníci, podobní vlkodlakům, odvážnym jako sama smrt, na nepřitele opět uderí“, ako si jej účinkovanie vysnívane predstavoval sám Reichsführer SS Heinrich Himmler.

Vznik *Werwolfu* bol odozvou tvrdej reality na bojiskách a do značnej miery prejavom nemohúcnosti, beznádejnosti a z toho plynúcej zúfalej snahy tretej ríše o východisko z núdze. *Werwolf* bol špeciálne vycvičený príslušníkmi *Waffen-SS* a bol organizovaný presne v duchu tradícií stredovekých tajných súdov pomsty „*femegerichte*“, či tajných trestných tribunálov *Weimarskej republiky*. Tie sa, ako bolo známe, vysporiadavali so všetkými, kto nejako škodil Nemecku, či už podielom na stupňujúcom sa zmätku v Nemecku, alebo dojednaním hanebného *Versailleského* diktátu. Bolo evidentné, že prepojením starých rytierskych tradícií a povznášajúcich mystických prvkov, ktoré tak Himmler preferoval, sa mal „prebudiť národ“ a spopularizovať nábor. Likvidácia všetkých Nemcov, „kolaborujúcich“ so Spojencami a sabotovanie spojeneckej infraštruktúry boli hlásasné ako vyšší záujem a práve on mal rozhodnúť vojnu, či aspoň prinútiť Západ pristúpiť na separátny mier. A čo v prípade, že by sa tak nestalo? „I kdybychom nedokázali zvítězit, strhneme s sebou do záhuby půl světa a nedovolíme nikomu, aby nad Německem triumfoval. Možná, že budeme zničeni, ale pokud se tak stane, svět půjde s námi – svět v plamenech!“, ako to na jeseň 1944 v ohnivom preslove nihilistickým spôsobom zdôraznil sám Goebbels. V tomto prípade sa však stalo želanie otcom myšlienky a nemohlo splniť nádeje, ktoré do tohto podniku nacisti vkladali. Dôvody boli celkom prozaické: nedostatok dostupných prostriedkov, no hlavne rozmáhajúca sa apatia u vojnou strápeného obyvateľstva.

Isté však je, že hoci sa príslušníci *Werwolfu* nijako výrazne „nepresadili“, vďaka prehnanej opatrnosti západných Spojencov a účinnej goebbelsovskej propagande až do konca vojny púha zmienka o nich vyvolávala u Britov a Američanov

strach a úzkosť. S tým bezprostredne súvisel napr. aj vznik legendy o systéme tzv. „alpskej pevnosti“, kam sa podľa spojencov mali nacisti údajne stiahnuť a viesť v tamom horskom teréne s elitnými oddielmi SS zničujúci boj a na šírení ktorej mali nemalú zásluhu samotní Spojenci.

Kniha Charlesa Whitinga zachytáva históriu jednej z mnohých skupín tejto nacistickej podzemnej organizácie, ktorá síce nemala dlhý život, zato previedla jedinou úspešnú misiu väčšieho významu, akú kedy príslušníci Werwolfu uskutočnili. Tento príbeh z histórie nacistického hnutia odporu sa rozvíja v časovom horizonte október 1944 – apríl 1945, v troch vzájomne prepojených dejových rovinách, čo umožňuje sledovať konkrétnu udalosť v čo najširšom kontexte, vo všetkých súvislostiach a so všetkými dôsledkami. Každá rovina má svojich vlastných aktérov, vlastných hrdinov, ktorých osudy sa postupne vzájomne prepletajú a vrcholia vzájomnou konfrontáciou.

Predovšetkým je tu 6-členný záškodnícky tím, poverený uskutočnením tajnej operácie „Karneval“. Napínavým spôsobom je opísaný ich nábor, výcvik, príprava i samotné nasadenie v akcii a autor nám približuje aj ich charakterové vlastnosti v snahe poukázať na myslenie podobne radikálne zmýšľajúcich, fanatických mladých Nemcov, z ktorých mnohí stále ešte verili v „endsieg“, teda v konečné víťazstvo.

Je tu i americká armáda, ktorá ako prvá obsadzuje prvé nemecké mesto, starobylý Aachen. Krátke fragmenty z úporných bojov o toto, svojho času cisárske mesto, majú nielen poukázať na odhodlaný fanatizmus Nemcov brániť rodnú zem, ale i zvýrazniť celkovú atmosféru tohto miesta, ktoré sa čoskoro stane dejiskom ľudskej tragédie. Aachen sa má pôvodne stať prvým pokusom Američanov ustanoviť v okupovanom meste domácu civilnú správu, podliehajúcu výlučne spojeneckej kontrole a ako taký sa má stať skutočným prípadom aplikovaným i na zvyšok porazeného Nemecka. Na znovuvybudovaní administratívnej štruktúry mesta zohráva dôležitú úlohu bývalý právnik Franz Oppenhoff, jeho budúci starosta a budúci objekt nacistickej pomsty.

Paralelne popri nich vystupuje i výkvet nacistickej špičky, ktorý rozohráva svoju poslednú hru a hrá ju spôsobom vabank. V tejto spojitosti autor dramaticky popisuje faktor šíriaceho sa porazeneckého ducha v nemeckej armáde na jeseň 1944 a nezabúda ani na dusivú atmosféru v nacistickom hlavnom stane. Zatiaľ čo sa tu Hitler pripravuje na vedenie svojej „geniálnej“ ardénskej protiofenzívy, Goebbels a Himmler usilovne začínajú pracovať na úlohe „povzbudiť“ morálku nemeckého národa a to sebe vlastným spôsobom. A tu sa niekde začína odvíjať hlavný príbeh Whitingovho diela, príbeh trestného komanda untersturmbahnführera Herberta Wenzela; príbeh fanatického odhodlania a nezmyselnej odvahy, ktoré nezvrátili priebeh vojny, ani neprinesli nacistickým pohlavárom dlho očakávané rozpútanie partizánskej vojny. Je málo známou kapitolou záverečného dejstva 2. svetovej vojny a autor sa ju pokúša kombináciou faktografie, beletrie a oral history priblížiť čo najvernejšie, jednoduchou a zrozumiteľnou formou. Využívajúc spomienky mnohých pamätníkov, článkov a správ z viacerých novín a časopisov, sa mu to podarilo vskutku jedinečne. Memoáre niektorých významných vojenských činiteľov, generála Dwighta Eisenhowera, vrchného veliteľa spojeneckých síl v západnej Európe, jeho armádnych veliteľov, generálov Omara Bradleyho a Georgea Pattona, Hitlerovho ministra zbrojnej výroby Alberta Speera, legendárneho veliteľa záškodníckych operácií Otta Skorzenyho, či šéfa výzvednej služby Vrchného veliteľstva spojených expedičných síl, generála Kennetha Strongea, len dodávajú tejto publikácii punc dôslednosti a pomáhajú zasadiť príbeh do už spomínaných širších dimenzií.

Prážské nakladateľstvo Baronet už vo svojej edícii Militaria vydalo viacero titulov zaoberajúcich sa problematikou teórie a praxe vedenia nekonvenčnej bojovej činnosti v ozbrojenom zápase. Zhodou okolností obe posledné (*Hitlerovi elitní jednotky* a *Hitlerovi špeciálni jednotky* od autorov Lucasa a Coopera) pojednávajú o elitných jednotkách a útvaroch nemeckej brannej moci a protipartizánskych skupinách špeciálne vytváraných a cvičených jednotkami regulárnych armád.

Táto kniha je o organizácii, či lepšie povedané o jednej z jej skupín, ktorej formy bojového vystúpenia boli nekonvenčné až príliš a ktoré sa až veľmi podobali zákerným prejavom terorizmu. Diverzná činnosť, sabotérstvo, lúpeže a vraždy, s týmto všetkým sa tu čitateľ bude môcť stretnúť. Avšak i takúto podobu mala 2. svetová vojna a nebude nezaujímavé sa z ňou oboznámiť. Chybičky, ktoré sa do textu vlúdili zrejme nedopatrením, nijako nemôžu znížiť kvalitu tohto zaujímavého knižného experimentu.

A. Maskalík

LONDÁK, M. – SIKORA, S. – LONDÁKOVÁ, E.: PREDJARIE. POLITICKÝ, EKONOMICKÝ A KULTÚRNY VÝVOJ NA SLOVENSKU V ROKOCH 1960 – 1967. Bratislava : Veda, 2002, 392 s.

Kolektívna monografia pracovníkov Historického ústavu SAV pozostáva z troch častí (kníh). Obsahuje analýzu politického, ekonomického a kultúrneho vývoja v rokoch 1960 – 1967. Práca je výsledkom viacročného bádateľského úsilia autorov. Je založená na štúdiu archívnych prameňov v Slovenskom národnom archíve a čiastočne aj materiálov Štátneho ústredného archívu v Prahe. Monografia je prvým pokusom o analýzu spoločenského vývoja na Slovensku v prvej polovici 60. rokov.

Kniha I., ktorej autorom je Stanislav Sikora, je zameraná na tri okruhy otázok rehabilitácie v roku 1963 a ich politické dôsledky; rozvoj či zblížovanie národov a národností, rozhodujúce stretnutie medzi Dubčekom a Novotným. Autor vo svojej analýze využil poznatky rehabilitačných komisií, ktoré vznikli z dôvodov straníckej rehabilitácie koncom 50. a začiatkom 60. rokov. Časový posun v rehabilitáciách v Československu s inými krajinami mal svoje príčiny a dôsledky. Rehabilitácia „buržoázných nacionalistov“ mala kľúčový význam pre Slovensko, pretože „vytvorila priestor pre opätovný zápas o zvýšenie právomoci slovenských národných orgánov“. Podľa autora sa v 60. rokoch objavili tendencie starého čechoslovakiz-

mu v „komunistickom duchu“. Tieto tendencie sa prejavovali uplatňovaním tézy o rozvoji a zblížovaní národov a národností. Vytvárali napätie medzi slovenskou a česko-slovenskou politickou reprezentáciou a u národnostných menšín vzbudzovali obavy z asimilácie. Posledná časť knihy I. S. Sikoru analyzuje súvislosti sporu medzi Dubčekom a Novotným. Domnievam sa, že práve v tejto časti autor plne nevyužil materiály fondov Štátneho ústredného archívu v Prahe. Literatúra, z ktorej autor vychádza nedáva odpoveď na často pertraktované otázky o roku 1968 a jeho predhistórii: bol zápas medzi Dubčekom a Novotným frakčným bojom vo vnútri KSČ? Záver autora, že v čase „predjaria“ Slováci k čiastočnej liberalizácii režimu prispeli najmä bojom za svoju národnú emancipáciu, zatiaľ čo český prínos bol viac intelektuálny, v rovine konfrontácie vedy a odbornosti so subjektivismom“ (s. 152) nevystimuje viacdimeználny prínos slovenského „predjaria“. Navyše, evokuje k pravdivosti konštatovanie z roku 1968 „že Slováci chceli federalizáciu a Česi demokratizáciu“ aj pred rokom 1968.

Kniha II. autora Miroslava Londáka pozostáva zo štyroch kapitol. Autor analyzuje ekonomické problémy a prejavy ekonomickej krízy na Slovensku, hľadanie východísk v ekonomickej teórii, ekonomickú reformu a jej realizáciu v rokoch 1965 – 1967. Podľa autora slovenské inštitúcie a jednotlivci predkladali rôzne návrhy na zefektívnenie ekonomického vývoja na Slovensku. Nemali však dostatočné mocenské páky na ich presadenie. Ekonomické nástroje reformy považovali hospodárstvo ČSSR za jednotný a homogénny celok. Nebrali do úvahy špecifické problémy regiónov. Preto do roku 1968 vstupovala slovenská spoločnosť s otázkou, akým spôsobom zabezpečiť pozitívny ekonomický rast na Slovensku. Pohľad M. Londáka na ekonomický vývoj sa koncentruje na vzťahy pražského centra k slovenskému regiónu. Prináša niektoré nové pohľady, hoci nie celkom komplexne k všetkým odvetviám hospodárstva. Zacielenie na vzťah politiky a ekonomiky možno by zreteľnejšie umožnilo autorovi odpútať sa od detailných popisov niektorých javov. Naopak, aj k ucelenejšej druhej časti knihy.

Tretia kniha o nástupe slovenskej kultúry v 60. rokoch od Eleny Londákovskej má tri kapitoly. Prvá kapitola začína hodnotením niektorých aspektov kultúrneho vývoja po druhej svetovej vojne, čím sa odlišuje časovým záberom od dvoch predchádzajúcich častí. Okrem toho zaradenie „kauzy Gosiorovský“ o projekte federácie sa nie celkom kryje so sledovanou problematikou. Jadro tretej knihy predstavuje druhá a tretia kapitola o polarizácii v česko-slovenskej kultúre v druhej polovici 60. rokov a v slovenskom umení a kultúre. Diskutabilné môžu byť časti o jednotlivých druhoch umenia vo vzťahu ku kultúrnej politike. Aj v tomto prípade koncepcnejšie a premyslenejšie poňatie kultúrnej politiky k jednotlivým druhom umenia by urobilo prácu hodnotnejšou. Drobné vecné chyby v súvislosti s odvolávaním funkcionárov v roku 1956 a 1963 zbytočne narušujú iné hodnotné časti kapitol.

Práca „Predjarie“ prináša množstvo nových faktov a analýz. Možno že krátke sondy komparácie vývoja na Slovensku s okolitými krajinami (Poľskom, Maďarskom) by autorom umožnili urobiť hlbšie a obsiahlejšie zovšeobecnenia o rehabilitáciách, liberalizácii systému a komunistických víziách zblížovania národov a národností. Ale to sú otázky, ktoré autor kládol vo svojom posudku pre vydavateľstvo Veda.

M. Štefanský

MEYSSAN, T.: *VELKÝ PODVOD*. Praha : Motto, 2002, 159 s.

České nakladateľstvo Motto vydalo, ako svoju 250. publikáciu, svojím obsahom kontroverznú knihu *Velký podvod*, francúzskeho publicistu Thieryho Meyssana, prednostne sa zaoberajúceho pozorovaním a analyzovaním medzinárodných udalostí, najmä tých, ktoré napriek záujmu a širokej publicite zostávajú zahalené prizmou zvláštnych okolností.

V knihe, pôvodne vydané v nakladateľstve Carnot, Chatou 2002 pod titulom *L'Effroyable imposture* sa jej autor snaží zodpovedať iným, ako doposiaľ oficiálne medializovaným, spô-

sobom na sugestívne položenú otázku, ktorú sformuloval do podtitulu a ktorá znie: *Co se vlastně stalo 11. září 2001 v USA*.

V odpovediach na túto otázku konfrontuje oficiálne verzie interpretácie udalostí krátko pred a po 11. septembri 2001, s viacerými autentickými dokumentmi americkej štátnej administratívy, predstaviteľov zákonodarného zboru, spoločenstva spravodajských služieb a Pentagonu a taktiež výpoveďami očitých svedkov. Poukazuje pritom na viaceré nezrovnalosti, spochybňujúce niektoré závažné aspekty výsledkov aktuálneho vyšetovania.

Za pozornosť, hodnú zreteľa, stojí, že autor svoje úvahy opiera o oficiálne dokumenty, ktoré vo svojej knihe cituje, alebo dokonca prezentuje ich kópie. Pozoruhodná je taktiež citácia popredných predstaviteľov americkej štátnej administratívy, spravodajských služieb a Pentagonu, čím sa pozornosť čitateľa upriamuje na viaceré citlivé miesta doterajších interpretácií udalostí, ktoré podľa všeobecného vnímania zmenili svet.

Svoju knihu okrem predhovoru, epilógu a časti príloh s dokumentmi rozčleňuje do troch hlavných častí s čiastkovými kapitolami.

V prvej časti, nazvanej *Krvavá inscenace*, obsahujúcej štyri kapitoly, s využitím pozoruhodných, avšak oficiálnych dokumentov a aplikáciou metódy rekonštrukcie faktov, Meyssan svojrázne spochybňuje doterajší výklad udalostí a súčasne poukazuje na iné alternatívy možného sprisahania a útoku proti Spojeným štátom americkým, ako sa doposiaľ uvádzalo.

Tak v Kapitole I.: *Záhada útoku na Pentagon* poukazuje na „technickú nemožnosť“, zasiahnuť budovu Pentagonu samovražedným taranom lietadla Boeing 757-200, linky 77, spoločnosti American Airlines. Svoje tvrdenia opiera o viaceré skutočnosti, z ktorých do popredia vystupujú najmä tieto: – prvé správy o útoku oznámené agentúrou Reuters sa zmieňujú o tom, že Pentagon bol zasiahnutý vrtulníkom; – je málo pravdepodobné, aby najmocnejšie a technologicky najlepšie vybavené ozbrojené sily sveta nedokázali uchrániť svoju hlavnú inštitúciu pred podobným útokom; technika pilotáže takého stroja, akým Boeing 757-200 je, ne-

umožňuje vykonanie samovražedného manévru tak, ako bol opísaný; – rozsah škôd a aj ľudských strát v objekte Pentagonu nezodpovedá ničej kapacite explózie vyvolanej samovražedným taranom; – na mieste katastrofy neboli identifikované trosky lietadla Boeing 757-200.

Tieto kontroverzné úvahy autor dokumentuje konfrontáciou oficiálnych výsledkov vyšetrovania s odbornými expertízami, výpoveďami svedkov a taktiež autentickou fotodokumentáciou. Z uvedeného vyvodzuje bizarne vyznievajúci záver, že „oficiální verze je jen propaganda“, k čomu dodáva špekulatívnu hypotézu o možnosti hrozby „militantních extrémne pravicových skupin“ a „tajných střetů, jimiž je zmítána vládnoucí třída Spojených států“.

V takýchto bizarných úvahách Meyssan pokračuje v Kapitole II.: *Spolubojovníci na zemi* a Kapitole III.: *Škodná v Bílém domě*. Sugestívnou manipuláciou s faktmi autor skladá obraz vnútorného sprisahania bližšie neidentifikovaných síl, ktoré sa v jeho citlivej fáze organizátorom vymklo spod riadenej kontroly.

Prvá časť končí Kapitoulou II.: FBI čaruje. V nej Meyssan obviňuje hlavné organizácie špeciálnych služieb, prezentované ako „spravodajské společenství USA“ (Intelligence Community), najmä potom FBI – Federálny úrad pre vyšetrovanie (Federal Bureau of Investigations); CIA – Ústredná spravodajská služba (Central Intelligence Agency); NSA – Kanceláriu národnej bezpečnosti (National Security Agency) a DIA – Službu obranného spravodajstva (Defense Intelligence Agency) zo zahmlievania skutočného priebehu udalostí. Podľa Meyssanových tvrdení, FBI, ktorá vyšetrovanie zastrešovala, od samého začiatku nevenovala pozornosť poznaniu toho, čo sa vlastne stalo, ale skôr vyvráteniu domnienky, že by mohlo ísť „o akci interního terorizmu“. V súvislosti s obvinením Usama bin Ládina ako organizátora útokov na Spojené štáty bez presvedčivo dostatočných dôkazov si Meyssan kladie právnickú otázku „Cui prodest“, čiže „komu to prospieva“. Sám si zodpovedá ďalšou otázkou, či vyšetrovanie FBI „bylo vedeno ve snaze připravit spravedlivý

soudní proces, a nebo s cílem utajit odpovědné americké kruhy a ospravedlnit budoucí vojenské akce“.

Časť druhá, *Smrt demokracie v Americe* sa v troch kapitolách: Kapitola V.: *Odveta, nebo záminka*; Kapitola VI.: *Od smutečních řečí k svatě válce*; Kapitola VII.: *Plné moci*, zaoberá problematikou „prípravy celosvetového ťaženia proti terorizmu pod vedením Spojených štátov amerických ...“

Na pozadí postupne profilujúcich sa politických koncepcií: – prvej, podľa hodnotenia umiernennej, presadzovanej ministrom zahraničných vecí, Colinom Powellom a predsedom Sboru náčelníkov štábov, generálom Huykom Sheltonom; – druhej, radikálnej, presadzovanej prezidentom Georgeom Bushom, viceprezidentom Dickom Cheneyom a ministrom obrany Donaldom Rumsfeldom; – a tretej, integrujúcej, prezentovanej skúseným politikom Henrym Kissingerom, Meyssan upriamuje pozornosť čitateľa na tri fundamentálne otázky, ktoré americká politická elita po 11. septembri 2001 prijala ako rozhodujúce.

Podľa autora, prvou sa stala alternatíva, či Spojené štáty označia Usama bin Ládina, niekdajšieho spolupracovníka CIA, v boji proti záujmom bývalého Sovietskeho zväzu v Afganistane, za organizátora útokov 11. septembra 2001, ale aj ďalších, ktoré týmto útokom predchádzali.

Druhou sa stala skutočnosť, aký druh odvetnej akcie americké vedenie prijme a aké opatrenia nariadi proti Afganistanu ako hlavnej základni Usama bin Ládina a centrály siete teroristickej organizácie Al-Kájda.

Vyústenie tretej otázky podľa Meyssana smerovalo k tomu, či americké vedenie zavedie svoju krajinu do dlhodobej vojny proti identifikovaným a aj predpokladaným nepriateľom.

Meyssan na tieto otázky aj odpovedá, a to zo svojho uhlu pohľadu, ktorému však nechýba určitá logika a aj argumentácia, v nemalej miere potvrdzovaná ďalším vývojom. Robí tak v ďalších kapitolách druhej časti *Od smutečních řečí ke svatě válce* a *Plné moci*. Pritom hypoteticky vychádza z geopolitických a strategických záujmov Spojených štátov

tot na Blízkom a Strednom východe a taktiež v novom geopolitickom priestore, zahrňujúcim okrem iného aj územie Afganistanu. K tomu si na pomoc berie bývalého amerického ministra obrany Williama C. Cohena, keď použil jeho citát z článku, ktorý pod názvom *American Holy War* publikoval už 12. septembra 2001 denník The Washington Post. Uvádza sa v ňom: „Máme globálne ekonomické a politické záujmy, alebo záujmy dotýkajúce sa našej bezpečnosti, ktoré vyžadujú, aby sme aktívne zasahovali za hranicami našej zeme“. Ako však Meyssan dodáva, od neúspechu vo Vietname „Spojené štáty vždy odmietali stáť sa iniciátory nejakej války. V minulosti si zvykli vydávať svoju vojenskú účasť ve válečných konfliktoch za legitímnu, oprávnenú odvetu,“ a že: „Útoky z 11. zaráj jim k tomu poskytli žiadoci príležitosť.“ Preto na základe osvedčených skúseností sa Spojené štáty naučili vyhýbať sa priamej ozbrojenej konfrontácii bez účasti spojencov a viac sa opierať o diplomaciu, ďalej o rôzne formy vystupňovaného nátlaku, o ovládnutie informačnej oblasti, spravodajstva, o uplatnenie najmodernejších vojenských technológií a o vnútornú opozíciu v záujmovom priestore.

Meyssan v kapitole *Plné moci* konštatuje, že táto stratégia sa stala realitou, o čom sa snaží čitateľa presvedčiť v tretej časti s titulom *Impérium útočí*.

Siedma kapitola *Vinen je Bin Ládin* je rekapituláciou životopisu a aktivít tejto osoby, považovanej za teroristu číslo 1. Súčasne upozorňuje na faktografické zdroje dotýkajúce sa tejto problematiky, vrátane pôvodného spojenia Usama bin Ládina s CIA.

Pokračujúce kapitoly (deviata a desiatá) *Kšefty pokračujú a Tajné operace* poukazujú na praktiky, ktoré spadajú do oblasti takzvanej nekonvenčnej vojny. Poskytujú veľké množstvo nielen špekulatívnych úvah a informácií, ale aj mnoho faktov rôznej úrovne citlivosti. Je na čitateľovi, aby sa v nich orientoval, čo však predpokladá nielen vysokú politickú rozhladenosť, ale aj nemalý stupeň odborných znalostí. Je však skutočnosťou, že opisované praktiky a uvádzané fakty sú súčasťou stratégie obrany a národných záujmov väčšiny, ak nie všetkých veľmocí. To sa snaží

autor dokázať aj jedenástou kapitolou *Spiknutí*, v ktorej rekapituluje najznámejšie tajné operácie, ktoré Spojené štáty pri presadzovaní svojich národných záujmov uplatňovali po celú dobu tzv. „studenej vojny“.

Pozoruhodná, aj keď kontroverzná, kniha *Velký podvod* francúzskeho investigatívneho publicistu Thierryho Meyssana končí nemenej pozoruhodnou myšlienkou, ktorá má pôsobiť ako určité memento. Autor tu píše: „Cesta, ktorou nastoupila americká vláda po událostiach z 11. zaráj 2001, budí dojem, že na ni môžeme očakávať podľa slov Winstona Churchilla – „mnoho krve, potu a slz“. Ješť je treba vedieť, kto na této planetě za to zaplatí.“

Sugestívnosť a dojem autenticity zmienennej knihy pomerne presvedčivo demonštruje nielen prehľad autentických dokumentov, ale aj časť *Prílohy a dokumenty*, kde si osobitnú pozornosť zaslúhujú najmä tieto fakty: Vojenské výdaje hlavných štátů světa (tabuľka); Dokumentárni nóta ministerstva zahraničných věcí o Usámovi bin Ládinovi; Slyšení generála Myerse před senátním výborem; Rozhovor s víceprezidentem Cheneyem; Státy podporující terorismus by měly být rovněž zlikvidovány (Príspevok Richarda Perleho listu Daily Telegraph, 18. 9. 2001); Nový druh války (Príspevok Donalda Rumsfelda denníku New York Times, 27. 9. 2001); Memorandum Bieleho domu z 5. 10. 2001; Memorandum ministra obrany, 10. 10. 2001; Defese Pentagon, Washington, DC 20301-11; Projev Laury Bushové k národu z 17. 11. 2001; Komplexní a spravodlivé vojenské soudnictví (Príspevok Alberto Gonzalesa listu New York Times z 30. 11. 2001; Seznam devatenácti teroristů – sebevrahů, který uveřejnila FBI; Přepis videokazety Usámy bin Ládina, uveřejněný Ministerstvem obrany; Neuvěřitelná operace NORTH WOODS (Kópia originálneho dokumentu), ako aj rozsiahla autentická fotodokumentácia.

KRONIKA

ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA V LETECH 1939 – 1945 (PLÁNY A SKUTEČNOST)

Historický ústav Armády Českej republiky a Československá obec legionárska usporiadali v dňoch 22. a 23. októbra 2002 v hoteli Legie v Prahe odbornú konferenciu, ktorá sa zaoberala okolnosťami vzniku, vývoja, organizáciou a nasadením československých vojenských jednotiek v zahraničí, ale aj na vlastnom území, ako aj otázkou transformácie týchto vojenských zložiek do mierovej armády Československa po jeho oslobodení.

V úvode privítal účastníkov konferencie mjr. Mgr. Aleš Knížek, riaditeľ Historického ústavu Armády Českej republiky, ktorý zhodnotil význam tradícií pre spoločnosť a ich nositeľku – Armádu Českej republiky. Zdôraznil význam takýchto podujatí pre oboznámenie širšej historickej obce z Čiech i Slovenska s novými výsledkami činnosti bádateľov, ktorí využívajú nielen domáce, ale i zahraničné archívne fondy, niektoré donedávna neprístupné. Účastníkov konferencie v krátkom príhovore pozdravila aj námestníčka ministra obrany ČR Ing. Jaroslava Příbylová a predseda Čs. obce legionárskej genmjr. Antonín Špaček.

Úvodný referát s rovnakým názvom, ako niesla táto konferencia, predniesla PhDr. Zlatica Zudová-Lešková, CSc. (HÚ AČR, Praha). V ňom podala syntetický obraz československého odboja doma i v zahraničí. Zaoberala sa i viacerými otázkami, príp. udalosťami bytostne sa viažúcimi k Slovensku – možnosťou, resp. nemožnosťou obrany Československa na jeseň 1938, tzv. Homolovým pučom na Slovensku v marci 1939, domácim odbojom na Slovensku či Slovenským národným povstaním. Neopomenula skonfrontovať i plány a predstavy domáceho a zahraničného odboja s ich konkrétnym uskutočnením a výsledkom. Na konci svojho príspevku zhodnotila východiská vedúce k povojnovej obnove vojenskej sily Československa.

Ďalší priebeh konferencie bol rozdelený do štyroch samostatných blokov. V prvom bloku, pod názvom *Východiska, predstavy, ciele*, sa v referátoch pertraktovala otázka koncepcií čs. domáceho a zahraničného odboja pre výstavbu ozbrojených síl v čase vojny i po nej, ako aj širších súvislostí viažúcich sa k nim. Ako prvý vystúpil v tomto bloku doc. JUDr. Ján Kuklík, DrSc. (Právnická fakulta Univerzity Karlovej, Praha) s príspevkom na tému *Londýnske dekréty prezidenta republiky ve vztahu k československým vojenským jednotkám*. Priblížil v ňom záležitosti komplikovaného vzťahu československej exilovej vlády k britskej strane, otázky finančného zabezpečenia výstavby čs. vojenských síl vo Veľkej Británii, a v neposlednom rade spôsob vyrovnania sa s protibenešovskou opozíciou v samotnom čs. vojsku. Prof. PhDr. Robert Kvaček, DrSc., sa v referáte *K mezinárodním vztahům na jaře 1945* zameril na zahraničnopolitickú situáciu v Európe, ktorá determinovala povojnové usporiadanie strednej Európy. Politicky sa nikdy nerozhodlo o pričlenení Československa do sovietskej sféry vplyvu, ale fakticky to určili výsledky vojny. Tu zohrala svoju úlohu i krátkozrakosť britských vojenských a politických predstaviteľov, ktorí odmietli nasadiť Čs. obrnenú brigádu ako celok pri oslobodzovaní Československa, čo sa neskôr prejavilo ako silný politický handicap. O posledných mesiacoch existencie československej medzivojnovej armády hovoril Mgr. Pavel Šrámek (Štátny okresný archív, Chrudim) vo vystúpení *Československá armáda a 15. marec 1939*. Okrem iného pripomenul i požiadavky slovenskej autonómnej vlády na väčšie zastúpenie Slovákov

v čs. armáde a tiež na vytváranie samostatných slovenských útvarov, čo bolo za vtedajšej situácie nemožné, a ako také, i odmietnuté. Okupácia Čiech, Moravy a časti Slovenska 15. marca 1939 už prebiehala za situácie, keď československá armáda nebola schopná väčšieho odporu, nakoľko na to neboli vytvorené ani politické, vojenské a ani materiálno-technické predpoklady. Po tomto referáte nasledovala krátka, ale intenzívna diskusia, v ktorej sa okrem iného pertraktovala otázka Slovenska v poslednej fáze trvania medzivojnového Československa, ako aj výsledky a priebeh septembrovej mobilizácie v roku 1938 na Slovensku. PhDr. Valerián Bystrický, DrSc. (Historický ústav Slovenskej akadémie vied, Bratislava) poukázal na fakt, že na Slovensku síce mobilizácia nevyvolala také silné emócie ako v Čechách, ale prebehla úspešnejšie, pretože počet nenastúpených záložníkov bol oveľa menší.

Druhý blok *Československé vojenské jednotky v zahraničí* zameraný na výstavbu, organizáciu, výcvik a činnosť československých zahraničných jednotiek otvoril PhDr. Ján Němeček, DrSc. (Historický ústav Akadémie vied Českej republiky, Praha) s referátom *Československá armáda za druhé světové války ve vládních vystoupeních generála Sergeje Ingra*. Po ňom odznelo ešte ďalších päť referátov, a to: PhDr. Karla Richtera, CSc., *Vztah L. Svobody a H. Píky v procesy organizování československých vojenských jednotek v SSSR*, mjr. PhDr. Jiřího Fidlea (HÚ AČR, Praha) *Vývoj organizační struktury československých vojenských jednotek v SSSR*, Mgr. Jiřího Rajlichy (HÚ AČR, Praha) *O několika mýtech československého letectva 1939 – 1945*, mjr. Dr. Petra Hofmana (HÚ AČR, Praha) *Zráty československé armády v letech druhé světové války a poslední Mgr. Zuzany Pivcové (Vojenský ústřední archiv, Praha) Náhradní těleso – historie a charakter jednotky a možnosti dnešního využití dochované dokumentace ve Vojenském ústředním archivu*. Nasledujúca diskusia poukázala na mnohé doteraz nedoriešené historické problémy. Veľkú neznámu stále predstavujú presné vyčíslenia strát československých jednotiek a domáceho odboja v rokoch vojny, ako aj detailnejší pohľad na uvažovanie a konanie viacerých vojenských osobností tohto obdobia.

Protinacistický odboj doma, osvobození bolo náplňou tretieho bloku, ktorý začal mjr. PhDr. Eduard Stehlík (HÚ AČR, Praha) netradične veľmi emotívnym príspevkom *Obrana národa v Protektorátu Čechy a Morava 1939 – 1940* o osude príslušníkov domáceho odboja po ich zatkutí gestapom. Zaujímavý príspevok na tému *Zrod československých ozbrojených síl na Slovensku počas Slovenského národného povstania* predniesol PhDr. František Cséfalvay, CSc., (Vojenský historický ústav, Bratislava). V ňom sa zaoberal okrem iných súvislostí vypuknutia a priebehu Povstania i rozdielnymi osudmi dôstojníkov (V. Talský, J. Stanek, M. Vesel, J. Trnka a pod.), ktorí počas povstania odmietli splniť alebo nespĺnili rozkaz vydaný nadriadenými zložkami. PhDr. Jozef Jablonický vo svojom nekonvenčne prednesenom referáte *Vojaci slovenskej armády v 1. československej armáde na Slovensku* odhalil prítomným poslucháčom málo známe alebo neznáme medzilidské stránky odboja na Slovensku. PhDr. Daniela Baranová, CSc., (Múzeum SNP, Banská Bystrica) predniesla posledný referát prvého dňa konferencie s názvom *Vojenská výzbroj používaná v Slovenskom národnom povstaní*. Vo svojom príspevku vymenovala a typovo zaradila výzbroj používanú povstaleckou 1. československou armádou na Slovensku a partizánmi a zároveň doplnila o informácie o tom, ktoré z uvedených druhov a typov výzbroje má vo svojich zbierkach Múzeum SNP v Banskej Bystrici. Záverečná diskusia sa niesla v duchu historických polemík o vojenskej porážke povstania, dôvodoch jeho vypuknutia, vzťahu armády a partizánov, vzájomného pomeru vojenských síl na povstaleckých frontoch a pod.

Počas druhého rokovacieho dňa pozdravila účastníkov konferencie pani Anděla Dvořáková, predsedníčka Českého svazu bojovníků za svobodu a vo svojom krátkom príhovore vyjadřila uspokojenie s usporiadaním konferencie a zdôraznila význam takýchto stretnutí pre zachovanie tradícií odboja, ktorých hlavným nositeľom by mali byť súčasné ozbrojené sily Českej republiky.

Na začiatku štvrtého bloku *Pokládání základů nové československé armády* odznel príspevok Mgr. Jiřího Friedla (Sliezská univerzita, Opava) *Neměčtí zajatci pocházející z Těšínska*

jako předmět sporu mezi československou a polskou exilovou vládou. Obidve vlády mali veľké problémy s dopĺňaním strát vo svojich exilových vojenských jednotkách a pokladali Tešínsko za súčasť svojho štátneho územia a obyvateľov tu žijúcich za svojich občanov. To viedlo k náborovým akciám poľských a československých dôstojníkov medzi nemeckými zajatcami pochádzajúcimi z tohto územia, pričom Poliaci boli aktívnejší. Mgr. Zdenko Maršálek (HÚ AČR, Praha) zoznámil prítomných s referátom *Plány, predstavy a možnosti versus realita – 2. československá paradesantní brigáda v SSSR a její bojová hodnota*, v ktorom, okrem iného aj porovnal československú jednotku s poľskou paradesantnou brigádou. Vyjadril presvedčenie, že čs. brigáda predstavovala určitý rámec pre vznik väčšej jednotky rovnakého určenia. Oproti poľskej jednotke mala čs. brigáda pomerne silné delostrelectvo, prieskumný oddiel, guľometnú a protiletadlovú výzbroj, naproti tomu mala slabú protitankovú zložku, výstroj a výcvik mužstva. Slovenskí dôstojníci sa mohli uplatniť iba na stupni čata – rota, pretože napriek veliteľským schopnostiam a dobrému vzťahu s mužstvom neboli dostatočne vycvičení na zastávanie vyšších funkcií. Aj zaradenie pplk. V. Lichnera na funkciu zástupcu veliteľa brigády bolo z hľadiska jeho odbornosti nevhodné. Ing. Milan Štembera (ČSOL) sa venoval problematike tradícií v Armáde Českej republiky a kritizoval niektoré čestné názvy udelené v nedávnej dobe jej útvarom. Následná krátka diskusia poukázala na problémy súvisiace s výberom vhodných návrhov na čestné názvy jednotiek a útvarov a aj ťažkosti s komunikáciou medzi viacerými zainteresovanými zložkami, napr. pri určovaní významného dňa vhodného pre Deň armády. *Českoslovenští vojáci očima obránců Dunkerque* bol názov príspevku PhDr. Vladimíra Piláta, CSc., (HÚ AČR, Praha), v ktorom priblížil činnosť Čs. obrnenej brigády pri obliehaní Dunkerque, tak ako sa zachovala v záznamoch nemeckých denníkov veliteľa tejto pevnosti a veliteľa Marineoberkommando West. Pozornosť ďalšieho prednášajúceho PhDr. Zoltána Katrebu (VHÚ, Bratislava) sa zamerala na československú zbrojnú výrobu v 30. a 40. rokoch 20. storočia. Vo svojom referáte konfrontoval predstavy s realitou doby. Skonštatoval, že napriek masívnym československým investíciám do výstavby zbrojárskeho závodu v 30. rokoch na Slovensku, boli tieto kapacity dobudované a maximálne využité až v dobe Slovenskej republiky, a to paradoxne nemeckou brannou mocou. Povojnové osudy zbrojnej výroby na Slovensku boli determinované geopolitickým postavením Československa a novým vojenskostrategickým významom slovenského priestoru. PhDr. Jiří Bílek, CSc., (HÚ AČR, Praha) vo svojom príspevku *K některým východiskům budování československé armády po květnu 1945* téžovito načrtnul determinanty výstavby československej armády, predovšetkým v oblasti zahraničnopolitických východísk a koncepcií. *Materiální předpoklady výstavby československého tankového vojska v roce 1945* bol názov posledného referátu tohto bloku i celej konferencie, s ktorým vystúpil Vladimír Francev (HÚ AČR, Praha). Analyzoval zložitú východiskovú situáciu pri obnove a výstavbe tankových vojsk povojnovej československej armády, keď medzi viac ako 350 tankmi sa nachádzali vozidlá americkej, britskej, sovietskej, nemeckej, československej, ale i francúzskej, talianskej a maďarskej proveniencie. Prednesené príspevky zaujali prítomných a boli akcentované i v záverečnej diskusii.

Zhrňujúci záver rokovania konferencie vyslovil PhDr. Valerián Bystrický, DrSc., riaditeľ HÚ SAV, ktorý uviedol, že stále pretrváva problém, či sa Československo malo alebo nemalo brániť v krízových dňoch roku 1938 a pripomenul, že československé politické vedenie neuvážovalo o možnosti viesť lokálnu vojnu, ale iba koalíčnú. Poukázal na určujúci vplyv Mníchovskej dohody a zániku ČSR na konštituovanie čs. odboja. Na Slovensku spočiatku upadol záujem o odboj, čo súviselo so vznikom samostatného štátu. Napriek tejto konferencii zostávajú podľa neho mnohé problémy otvorené, ocenil individuálny prístup autorov k svojim príspevkom, ako aj ich vedeckú hodnotu a vyslovil názor, že viac by sa mali historici v budúcnosti zamerať na vzťah a podiel Čechov a Slovákov pri konštituovaní čs. zahraničnej armády. Zároveň kritizoval absenciu viacerých referujúcich (9), ktorí sa predtým záväzne prihlásili na konferenciu, čím došlo k narušeniu časového harmonogramu a proporcionálnej nevyváženosti

ti jednotlivých blokov. Konferenciu uzavrel mjr. PhDr. Eduard Stehlík, zástupca riaditeľa HÚ AČR, ktorý oboznámil prítomných so situáciou Historického ústavu AČR a vyjadril zábery vedenia ústavu do budúcnosti.

Úspešný priebeh konferencie bol výsledkom jej predchádzajúcej kvalitnej prípravy. Podrobnejšie sa bude možné s prednesenými i neprednesenými príspevkami oboznámiť v pripravovanom zborníku z konferencie, ktorý by mal uzrieť svetlo sveta v prvom polroku 2003.

Z. Katreba

MEDZINÁRODNÝ SEMINÁR V MÚZEU SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO POVSTANIA V BANSKEJ BYSTRICI

Dňa 19. septembra 2002 sa v priestoroch Múzea SNP v Banskej Bystrici pri príležitosti nedožitých 90. narodenín kapitána Jána Nálepku konal odborný seminár s medzinárodnou účasťou pod názvom *Prechody príslušníkov slovenskej armády na východnom fronte v rokoch 1942 – 1943 a ich účasť v partizánskych bojoch na území Bieloruska a Ukrajiny*. Toto podujatie zorganizovali spoločnými silami Múzeum SNP v Banskej Bystrici a Vojenský historický ústav v Bratislave.

Seminár otvoril zástupca riaditeľa hostiteľskej inštitúcie D. Tóth, ktorý upriamil pozornosť účastníkov seminára na dnes už málo pertraktovanú účasť Slovákov v partizánskom hnutí v Sovietskom zväze v rokoch druhej svetovej vojny. Nezabudol pripomenúť, že po roku 1989 sa táto problematika vytrácala z poľa historického záujmu, čo spôsobila aj jej predchádzajúca skreslená interpretácia. Vyjadril presvedčenie, že aj tento seminár by mohol prispieť k oživeniu záujmu o túto časť slovenských dejín, ktorej objektívne spracovanie absentuje.

Potom nasledoval príhovor veľvyslancu Bieloruska na Slovensku V. Bel'ského. V krátkosti zhrnul históriu boja bieloruského ľudu proti nemeckým okupantom a ich spojencom. Pripomenul, že do odboja sa zapojilo takmer 1,3 milióna Bielorusov, z ktorých asi 350 tisíc pôsobilo v partizánskom hnutí. V partizánskych formáciách bojovali aj Slováci a Česi, medzi nimi spomenul T. Polu, neskoršie známeho partizánskeho veliteľa a R. Lendackého, ktorý prešiel k bieloruským partizánom už v auguste 1941. V závere vyzdvihol význam zapájania sa príslušníkov iných národov do partizánskeho hnutia v Bielorusku a vyjadril vďaka bieloruského ľudu za pomoc v boji proti fašizmu. V ďalšom príspevku V. Hernešia, pracovník veľvyslanectva Ukrajiny na Slovensku, ospravedlnil neprítomnosť riaditeľa Memoriálu Veľkej vlasteneckej vojny v Kyjeve gen. A. Arťomova a predniesol jeho referát. V ňom sa analyzovali príčiny vedúce k rozvoju partizánskeho hnutia na Ukrajine, jeho úspech a neúspechy, ako aj pomoc partizánov Červenej armáde pri oslobodzovaní tohto územia. Bola tu vyzdvihnutá činnosť českých a slovenských partizánov, predovšetkým kpt. J. Nálepku, ale aj iných, ktorí pôsobili napr. aj v prístavnom meste Odessa. Niektorí z týchto partizánov potom tvorili základ organizátorských skupín vyslaných v lete 1944 na Slovensko.

Medzi hlavné referáty patrila príspevok J. Hrdličku na tému *Prechody príslušníkov slovenskej armády k partizánskym jednotkám na území Ukrajiny a Bieloruska v rokoch 1942 – 1943*, v ktorom prehľadne a chronologicky zrekapituloval históriu boja bývalých vojakov slovenskej armády proti nacizmu. Nezabudol pripomenúť, že pre masy slovenských vojakov bola táto vojna ťažko zdôvodniteľná. Okrem toho, že nechápali zmysel takejto vojny, videli i zverstvá nacistov a ich prísluhovačov páchané na domácom obyvateľstve, s ktorým si Slováci pre jazy-

kovú, kultúrnu a národnú blízkosť rozumeli a boli previazaní. Rovnako veľký vplyv mala aj sovietska vojnová propaganda a zmena vojnovnej situácie na východnom fronte. Toto boli hlavné príčiny mnohých zbehnutí a dezercií slovenských vojakov k partizánom. V. D. Selemenov, riaditeľ Národného archívu Bieloruskej republiky predniesol referát, v ktorom akcentoval účasť Slovákov v partizánskom hnutí v Bielorusku v rokoch 1942 – 1944, ako je zaznamenaná v dochovaných dokumentoch tohto archívu. Zvýraznil fakt, že viacerí vojaci a dôstojníci slovenskej Zaisťovacej divízie boli v dobe jej pôsobenia v Bielorusku spojení s chojnickou, mozyrskou, kalinkovičskou a inými ilegálnymi organizáciami a rovnako bezprostredne i s veliteľmi partizánskych oddielov a brigád, pod ktorých velením, alebo na ich požiadanie, vykonávali rôzne akcie. Ak prvé skupiny prebehlíkov začali prichádzať k partizánom v druhej polovici roka 1942, tak jednotlivci prechádzali na druhú stranu už od roku 1941. Ďalší referujúci, J. Nálepka, zhrnul poznatky o odbojovej činnosti svojho brata kpt. Jána Nálepku. Poodhalil niektoré menej známe stránky zo života azda jediného Slováka, ktorému bol za jeho činnosť v rokoch vojny, aj keď posmrtné, udelený titul Hrdina Sovietskeho zväzu. Zároveň poukázal i na činnosť ďalších antifašistov – dôstojníkov Imricha Lysáka-Jacka a Michala Petra, s ktorými Ján Nálepka spoločne bojoval. Priblížil i starostlivosť, s akou sa obyvatelia ukrajinského Ovruča starajú o miesto, kde je pamätník úmrtia kpt. Jána Nálepku. Temnú stránku pôsobenia príslušníkov Zaisťovacej divízie priblížil vo svojom príspevku Z. Katreba z Vojenského historického ústavu v Bratislave. Poukázal na to, že Slovensko nebolo v dodržiavaní vojnového práva dôsledné a v niektorých prípadoch sklzlo na úroveň nacistického Nemecka. Nepopulárne známymi sa stali predovšetkým akcie 102. pluku Zaisťovacej divízie pod velením pplk. M. Lokšika. Medzi mementá pôsobenia slovenských vojakov v oblastiach Bieloruska a Ukrajiny patrilo i niekoľko vypálených dedín a desiatky zavraždených obyvateľov. Tieto skutky tvoria odvrátenú tvár činnosti príslušníkov Zaisťovacej divízie na východnom fronte a sú so slovenskými vojakmi rovnako späté ako ich odbojová činnosť a prechody k partizánom. L. Tarasovská vo svojom krátkom koreferáte priblížila Jána Nálepku ako študenta a učiteľa, zatiaľ čo riaditeľ Múzea SNP J. Stanislav osvetlil jeho činnosť ako vojaka a partizána. Pripomenul jeho činnosť v slovenskej armáde v dobe poľského ťaženia a poukázal na jeho nie celkom objasnené kontakty s vtedajším ministrom národnej obrany gen. Ferdinandom Čatlošom. Vyjadril nádej, že v blízkej budúcnosti sa štúdiom i v sprístupnených ruských, príp. iných, archívoch môžu vysvetliť zatiaľ biele stránky života tohto antifašistu a odbojára vo vojenskej uniforme. Na záver odznel príspevok J. Jablonického, v ktorom sa zameril na obraz Jána Nálepku v slovenskej spoločnosti po roku 1989. Upozornil, že niektorí historici i politici po roku 1989 zaobchádzajú s historickou pravdou rovnako nedôstojne, ako ich predchodcovia, čo má negatívny vplyv na historické ponímanie národa. Po krátkej, ale intenzívnej diskusii, do ktorej sa zapojili aj nereferujúci účastníci seminára, sa ujal slova P. Šimunič, riaditeľ Vojenského historického ústavu v Bratislave, ktorý pozitívne zhodnotil prínos seminára. Vyjadril presvedčenie, že takéto akcie prispievajú k prehĺbeniu historického bádania a sú impulzom k ďalšiemu rozvoju historického poznania širšej verejnosti, čo sa ukázalo i na tomto podujatí, na ktorom boli v auditóriu prítomní poslucháči stredných a vysokých škôl, učители, amatérski historici, ale i priami účastníci historických udalostí. Po oficiálnom ukončení seminára nasledovala vernisáž dokumentárnej výstavy *Slovenskí vojaci v partizánskych jednotkách na území Bieloruska a Ukrajiny v rokoch 1942 – 1943* a prezentácia knihy *Iní o kapitánovi Jánovi Nálepkuvi*, ktorej zostavovateľom bol jeho brat Jozef Nálepka.

Aj tento seminár priniesol mnohé otázky i odpovede. Je len vecou historikov ako sa s nimi vysporiadajú, aby mohli našej verejnosti objektívne ukázať málo známe alebo skreslene interpretované stránky našej histórie.

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA VOJENSKO-POLITICKEJ A VOJENSKEJ PROBLEMATIKY V HISTORICKOM ČASOPISE¹

1953 – 2001

Zostavila ALŽBETA SEDLIAKOVÁ²

VŠEOBECNÁ ČASŤ

TEORETICKÉ A METODOLOGICKÉ ZÁKLADY HISTÓRIE

HISTORIOGRAFIA, METODOLÓGIA

0001

Bystrický, Jozef: Stav a perspektívy výskumu vojenských dejín Slovenska z obdobia druhej svetovej vojny. HČ 39, 1991, č. 4 – 5, s. 442 – 449.

0002

Čierna-Lantayová, Dagmar: Rok 1956 v Maďarsku a modifikácie pohľadu nemarxistických autorov. HČ 35, 1987, č. 2, s. 209 – 228. Rés. rus., franc.

0003

Čierny, Ján: Buržoázna veda o Slovenskom národnom povstaní. HČ 30, 1982, č. 1, s. 121 – 122.

0004

Dangl, Vojtech: Niekoľko poznámok k perspektívam slovenskej vojenskej historiografie. HČ 39, 1991, č. 4 – 5, s. 484 – 487.

0005

Dangl, Vojtech: Úlohy slovenskej vojenskej historiografie pri výskume obdobia 1848 – 1914. HČ 35, 1987, č. 1, s. 98 – 102.

0006

Falčan, Samo: Niektoré otázky okolo hodnotenia Slovenského národného povstania. HČ 12, 1964, č. 2, s. 161 – 185. Rés. franc.

0007

Faltys, Antonín: Historický význam kvetnového povstání českého lidu. HČ 33, 1985, č. 1, s. 29 – 45. Rés. rus., franc.

0008

Holotík, Eudovít: Historické povedomie a Slovenské národné povstanie. HČ 23, 1975, č. 1, s. 1 – 9.

0009

Hrnko, Anton: K problémom spracovania dejín Slovenska v období druhej svetovej vojny. HČ 35, 1987, č. 1, s. 134 – 135.

¹Bibliografia je čiastkovým výstupom grantového projektu VEGA č. 2/709/20 Retrospektívna bibliografia slovenskej historiografie po roku 1965.

²Dovoľujem si poďakovať za rady a pomoc pri zostavovaní bibliografie pani Božene Šedovej z Vojenského historického ústavu.

0010

Jablonický, Jozef: Slovenské národné povstanie a tri etapy jeho hodnotenia. HČ 39, 1991, č. 4 – 5, s. 449 – 456.

0011

Jablonický, Jozef: Spomienky a životopisy ľudáckych predstaviteľov publikované po roku 1989. HČ 43, 1995, č. 2, s. 355 – 362.

0012

Kanis, Pavol: Vývin názorov na Slovenskú republiku rád. HČ 24, 1976, č. 1 – 2, s. 211 – 219.

0013

Kropilák, Miroslav: Doterajší stav bádania o Slovenskom národnom povstaní. HČ 2, 1954, č. 1, s. 121 – 138.

0014

Kropilák, Miroslav: Problematika fašizmu a antifašizmu v slovenskej historiografii 1975 – 1981. HČ 30, 1982, č. 1, s. 58 – 66.

0015

Kropilák, Miroslav: Slovenské národné povstanie v našej historiografii a ďalšie perspektívy spracovania. HČ 28, 1980, č. 1, s. 3 – 18. Rés. rus., nem.

0016

Lipták, Eubomier: Československá historiografia o Mníchove. HČ 6, 1958, č. 3, s. 434 – 446.

0017

Mlynárik, Ján: Ku kritike buržoáznej štatistiky štrajkov. HČ 9, 1961, č. 1, s. 94 – 104.

0018

Mlynárik, Ján: Milan Rastislav Štefánik v historiografii (1948 – 1988). HČ 38, 1990, s. 398 – 419.

0019

Novotný, Jan: K súčasnej polemike našich a maďarských historiků o marxistické hodnocení revoluce 1848 – 1849. HČ 15, 1967, č. 2, s. 235 – 245. Rés. nem.

0020

Schlesinger, Rudolf: Mnichov vo svetle britskej historiografie. HČ 12, 1964, č. 2, s. 237 – 250.

0021

Suško, Ladislav: K problematike výskumu fašizmu na Slovensku. HČ 30, 1982, č. 1, s. 118 – 120.

0022

Šimovčák, Ján: K niektorým problémom výskumu vojenských dejín na Slovensku. HČ 24, 1976, č. 1 – 2, s. 289 – 292.

0023

Tajták, Ladislav: K niektorým otázkam interpretácie revolučných rokov 1848 – 1849 na Slovensku. HČ 48, 2000, č. 1, s. 113 – 130.

Pozri tiež č. : 123, 126, 131

ORGANIZÁCIA HISTORICKEJ PRÁCE

MÚZEJNÍCTVO

0024

Halaj, Dušan: Z vedeckovýskumnej činnosti Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici. HČ 30, 1982, č. 1, s. 123 – 124.

VEDECKÉ INŠTITÚCIE

0025

Kamenec, Ivan: Vznik spoločnosti pre dejiny 2. svetovej vojny a protifašistického odboja. HČ 39, 1991, č. 6, s. 704.

VEDECKÉ PODUJATIA

(kongresy, konferencie, sympóziá, semináre, kolokviá)

0026

-ph- [Horváth, Pavel]: Porada o charaktere protihabsburských stavovských povstaní v Uhorsku v 17. a na začiatku 18. storočia. [Bratislava, 26.10.1955.] HČ 4, 1956, č. 1, s. 144.

0027

Barnovský, Michal: O problematike politických a teritoriálnych zmien v strednej a juhovýchodnej Európe. [Vedecké zasadnutie, Varšava, 6.5.1971.] HČ 20, 1972, č. 1, s. 172.

0028

Bartlová, Alena: K výročiu Slovenského národného povstania. [Konferencia, Banská Bystrica, 26. – 28.3.1974.] HČ 22, 1974, č. 3, s. 478 – 479.

0029

Bartlová, Alena: Konferencia „Európa a Mnichov“. [Liberec, 18. – 19.9.1973.] HČ 22, 1974, 1, s. 169 – 170.

0030

Bartlová, Alena: Konferencia k 30. výročiu vyvrcholenia národnooslobodzovacieho boja a oslobodenia Československa Sovietskou armádou. [Praha, 28. – 30.1.1975.] HČ 23, 1975, č. 3, s. 502 – 503.

0031

Bartlová, Alena: Konferencia o česko-slovensko-poľských vzťahoch v Opave [4. – 5.10.1994]. HČ 42, 1994, č. 4, s. 715 – 716.

0032

Bartlová, Alena – Bianchi, Leonard: Poľská konferencia o autoritatívnych režimoch v medzivojnovom období. [Varšava, 2. – 3.12.1971.] HČ 20, 1972, č. 3, s. 486 – 489.

0033

Bartlová, Alena – Kamenec, Ivan: Vedecká konferencia k 25. výročiu oslobodenia Československa. [Bratislava, 27. – 29.4.1970.] HČ 18, 1970, č. 4, s. 659 – 661.

0034

Bokes, František: Vedecká konferencia o Slovenskom národnom povstaní v našich dejinách. [Smolenice, 8. – 10.6.1964.] HČ 12, 1964, č. 4, s. 612 – 613.

0035

Čelko, M.: Slovenskí baníci v odboji a Slovenské národné povstanie. [Seminár, Banská Štiavnica, 15.11.1984.] HČ 33, 1985, č. 3, s. 480.

0036

Čičaj, Viliam: Sympóziium o význame triednych bojov ľudových mäs v období neskorého feudalizmu. [Medzinárodné sympóziium, Nové Město nad Metují, 10. – 12.9.1975.] HČ 24, 1976, č. 3, s. 467.

0037

Čičaj, Viliam – Kohútová, Mária: Medzinárodná vedecká konferencia politické a sociálne zápasy na Slovensku v 17. a začiatkom 18. storočia. [Prešov, 8. – 10.11.1977.] HČ 26, 1978, č. 2, s. 337 – 338.

0038

Dangl, Vojtech: Medzinárodná konferencia k tridsaťročnej vojne v Prahe [5. – 8.4.1995.] HČ 43, 1995 č. 3, s. 605 – 606.

0039

Dangl, Vojtech: Vedecká konferencia z príležitosti 125. výročia maďarskej revolúcie 1848 – 1849 a 150. výročie narodenia S. Petöfiho. [Budapešť, 18. – 19.12.1972.] HČ 21, 1973, č. 4, s. 660.

0040

Dangl, Vojtech – Korček, Ján: Seminár o armáde v dejinách Slovenska v Bratislave. [Bratislava, 30.11. a 1.12. 1993.] HČ 42, 1994, č. 1, s. 161 – 162.

0041

Deák, Ladislav: Konferencia o poľsko-česko-slovenských vzťahoch v rokoch 1918 – 1945. [Rzeszow, 17. – 18.10.1990.] HČ 39, 1991, č. 2, s. 237 – 238.

0042

Deák, Ladislav: Medzinárodná konferencia o politike na Balkáne v predvečer a na začiatku druhej svetovej vojny (v Sofii 21. – 26.4.1971). HČ 19, 1971, č. 4, s. 636.

0043

Deák, Ladislav: Medzinárodná konferencia historikov v Belehrade. [2. – 4.10.1973.] HČ 22, 1974, č. 2, s. 314 – 315.

0044

Diskusia z vedeckej konferencie: o Slovenskom národnom povstaní. [Smolenice, 8. – 10.6.1964.] HČ 13, 1965, č. 1, s. 54 – 106.

0045

Đurčat, Martin: Sympóziu o marcových zákonoch 1848 – spoločnosti, národoch a štáte v premenách. [Bratislava, 17. – 18.3.1994.] HČ 43, 1995, č. 1, s. 197 – 199.

0046

Fabricius, Miroslav: Slovensko na konci druhej svetovej vojny. [Konferencia, Častá-Papiernička, 23. – 25.11.1993.] HČ 42, 1994, č. 3, s. 598 – 600.

0047

Fano, Štefan: Medzinárodná konferencia „Historické aspekty kolektívnej bezpečnosti a spolupráce v Európe“. [Smolenice, 5. – 7.11.1974.] HČ 24, 1976, č. 3, s. 465 – 466.

0048

Ferenčuhová, Bohumila: K dejinám česko-slovensko-francúzskych vzťahov. [Praha, 21. – 23.3.1989; Paríž, 25. – 26.10.1990.] HČ 40, 1992, č. 1, s. 136 – 137.

0049

Hapák, Pavel: Konferencia k 40. výročiu Slovenskej republiky rád v Prešove [8. – 9.6.1959]. HČ 7, 1959, č. 4, s. 648 – 649.

0050

Hapák, Pavel: Sympóziu o Slovenskej republike rád [Prešov, 5. – 6.6.1969]. HČ 17, 1969, č. 4, s. 625 – 626.

0051

Havlíček, Juraj: Vedecká konferencia o záverečnej fáze druhej svetovej vojny a oslobodení Slovenska. [Bratislava, 25. – 26.4.1995.] HČ 43, 1995, č. 3, s. 602 – 603.

0052

Holec, Roman: Konferencia k 125. výročiu Memoranda slovenského národa. [Martin, 5. – 6.6.1986.] HČ 34, 1986, č. 6, s. 943 – 944.

0053

Holec, Roman: Seminár k vzniku ČSR v roku 1918. [Liberec, 27. – 28.8.1996.] HČ 44, 1996, č. 4, s. 730.

0054

Holotik, Ľudovít: Materiály z konferencie o myšlienke slovanskej vzájomnosti a jej úlohe v národnooslobodzovacom boji našich národov. [Smolenice, 12. – 14.10.1959.] HČ 8, 1960, č. 2 – 3, s. 193 – 197.

0055

Hovorka, Ján: K 40. výročiu májového povstania českého ľudu. [Konferencia, Bratislava, 29.4.1985.] HČ 33, 1985, č. 6, s. 938 – 939.

0056

Hrnko, Anton: Konferencia k 40. výročiu Slovenského národného povstania. [Častá, 20. – 22.3.1984.] HČ 32, 1984, č. 4, s. 677 – 680.

0057

Hronský, Marián: Teoretická konferencia československých vojenských historikov. [Praha, 24. – 26.1.1972.] HČ 20, 1972, č. 2, s. 331.

0058

Hubenák, Ladislav: Medzinárodná konferencia k 50. výročiu Maďarskej republiky rád. [Budapešť, 17. – 19.3.1969.] HČ 17, 1969, č. 4, s. 626 – 628.

0059

Hubenák, Ladislav: Sympóziu o boji proti fašizmu. [Mikulovce, 25. – 26.10.1984.] HČ 33, 1985, č. 2, s. 324 – 325.

0060

Kamenec, Ivan: Európa pod nacistickou nadvládou a holokaust. [Konferencia, Varšava, 29.8. – 1.9.1999.] HČ 47, 1999, č. 3, s. 559 – 560.

0061

Kamenec, Ivan: Konferencia o okupácii a kolaborácii. [Gosen, 5. – 7.3.1992.] HČ 40, 1992, č. 3, s. 406 – 407.

0062

Kamenec, Ivan: Seminár k dejinám ozbrojeného zápasu v Slovenskom národnom povstaní. [Bratislava, 30. – 31.10.1974.] HČ 23, 1975, č. 2, s. 334 – 335.

0063

Kamenec, Ivan: Seminár k dejinám partizánskeho hnutia v Československu. [Bratislava, 23.11.1976.] HČ 25, 1977, č. 3, s. 483.

0064

Kamenec, Ivan: Seminár k dejinám partizánskeho hnutia v Československu. [Bratislava, 10.10.1979.] HČ 28, 1980, č. 3, s. 489 – 490.

0065

Kamenec, Ivan: Sympóziu o odboji proti fašizmu, nacizmu a japonskému militarizmu. [Smolenice, 2. – 4.7.1984.] HČ 33, 1985, č. 1, s. 155 – 157.

0066

Kamenec, Ivan: Vedecká konferencia k 30. výročiu oslobodenia Československa. [Bratislava, 2. – 4. 4. 1975.] HČ 23, 1975, č. 3, s. 503 – 504.

0067

Kamenec, Ivan: Vedecká konferencia Slovenskej akadémie vied k 30. výročiu Slovenského národného povstania. [Smolenice, 16. – 17.4.1974.] HČ 22, 1974, č. 3, s. 479 – 480.

0068

Kamenec, Ivan – Podrimavský, Milan: Konferencia historikov k 60. výročiu vzniku Československa. [Smolenice, 30.10. – 1.11.1978.] HČ 27, 1979, č. 2, s. 324 – 325.

0069

Kázmerová, Ľubica: Sympóziu o Slovensku v rokoch 2. svetovej vojny. [Častá, 6. – 7.11.1990] HČ 39, 1991, č. 1, s. 122 – 124.

0070

Kázmerová, Ľubica: Vedecká konferencia k 45. výročiu Slovenského národného povstania. [Banská Bystrica, 20. – 22.6.1989] HČ 38, 1990, s. 141 – 143.

0071

Klein, Bohuš: Konferencia k 50. výročiu Karpatsko-duklianskej operácie. [Zemplínska Šírava, 21. – 22.9.1994.] HČ 43, 1995 č. 3, s. 604 – 605.

0072

Kociská, Anna: Konferencia k 15. výročiu Slovenského národného povstania v Bratislave. [11. – 13. 5.1959.] HČ 7, 1959, č. 4, s. 644 – 647.

0073

Kociská, Anna: Medzinárodné kolokvium o strednej Európe počas druhej svetovej vojny. [Varšava, 18. – 22. 5. 1970.] HČ 18, 1970, č. 4, s. 663 – 665.

0074

Kónya, Peter: Medzinárodná konferencia o politických názoroch Ľudovíta Košúta v Debrecíne [27. 10. 1994]. HČ 43, 1995, č. 2, s. 411.

0075

Kónya, Peter: Seminár o úlohe a mieste východoslovenskej armády v odboji. [Prešov, 12. – 13. 11. 1992.] HČ 41, 1993, č. 1, s. 109 – 110.

0076

Kónya, Peter: Slovensko a habsburská monarchia v 16. – 17. storočí. [Bratislava, 22.11.1994.] HČ 43, 1995, č. 2, s. 410.

0077

Kopčan, Vojtech: Konferencia k 300. výročiu obliehania Viedne. [Viedeň, 26. – 30.9.1983.] HČ 32, 1984, č. 3, s. 519 – 522.

0078

Kopčan, Vojtech: Oslavy 300. výročia oslobodenia Budína. [Viedeň, 1.9.1986 – 4.9.1986.] HČ 35, 1987, č. 3, s. 500 – 501.

0079

Kopčan, Vojtech: Thökölyho povstanie v uhorských a európskych dejinách. [Hajdúszoboszló, 2. – 4. 10. 1978.] HČ 28, 1980, č. 1, s. 178 – 179.

0080

Korček, Ján: 21. kolokvium medzinárodnej komisie pre vojenské dejiny v Quebecu [20. – 26.8.1995]. HČ 44, 1996, č. 2, s. 348 – 350.

0081

Kováčiková, K.: Poznatky z medzinárodného seminára v Terezíne. [Terezín, 7. – 10.10.1993.] HČ 41, 1993, č. 5 – 6, s. 758 – 759.

0082

Kowalská, Eva: Absolutistické monarchie v Európe v 17. – 18. storočí. [Praha, 16. – 18.9.1986.] HČ 35, 1987, č. 6, s. 913.

0083

Krajčovič, Milan: 150 rokov od revolúcie v Európe 1848 – priebeh, politické programy, dôsledky a jej pôsobenie v Nemecku. [Medzinárodná vedecká konferencia, Otzenhausen, 1. – 5.12.1997.] HČ 46, 1998, č. 1, s. 160 – 162.

0084

Krajčovič, Milan: Diktatúry v Európe v 20. storočí – šance a problémy komparácie. [Konferencia, Otzenhausen, 21. – 24.4.1997.] HČ 45, 1997, č. 3, s. 562 – 563.

0085

Krajčovič, Milan: Konferencia o dejinách demokracie v Európe od 18. storočia. [Otzenhausen, 22. 5. – 25. 5. 1997.] HČ 45, 1997, č. 3, s. 563 – 564.

0086

Krajčovič, Milan: Medzinárodná vedecká konferencia: Európa medzi vojnou a mierom. [Otzenhausen, 19. – 21.5.2000.] HČ 48, 2000, č. 3, s. 577 – 579.

0087

Krajčovič, Milan: Slovanský kongres v Prahe a slovanské identity [Viedeň, 20. – 23.11.1998]. HČ 47, 1999, č. 2, s. 346 – 347.

0088

Kropilák, Miroslav: Konferencia k 10. výročiu oslobodenia Československa. [Liblice, 28. – 30. 4. 1955.] HČ 3, 1955, č. 3, s.

0089

Kropilák, Miroslav: Medzinárodné sympóziu historikov k dejinám Slovenského národného povstania. [Bratislava, 4. – 5.10.1964.] HČ 13, 1965, č. 1, s. 172 – 173.

0090

Kundrát, J.: Medzinárodná vedecká konferencia o Zakarpatskej Ukrajine v Prešove [3. – 4. 9. 1998]. HČ 46, 1998, č. 4, s. 709 – 711.

0091

Lavová, Mária: Vedecká konferencia Historického ústavu SAV o fašizme a slovensko-maďarských vzťahoch za druhej svetovej vojny. [Bratislava, 25. – 27. 10. 1966.] HČ 15, 1967, č. 2, s. 342 – 343.

0092

Lavová, Mária: Vedecká konferencia o vzniku ČSR „Slováci a vznik ČSR.“. [Bratislava, 22. – 23. 10.] HČ 17, 1969, č. 1, s. 168 – 169.

0093

Lipták, Lubomír: Tretí medzinárodný kongres dejín európskeho odboja. [Karlové Vary, 2. – 4. 9. 1963.] HČ 12, 1964, č. 1, s. 156 – 157.

0094

Lipták, Lubomír: Konferencia o klérofašistickej ideológii ľudáctva a politika Hlinkovej slovenskej ľudovej strany. [Bratislava, 28. – 29. 1. 1954.] HČ 2, 1954, č. 2, s. 297 – 299.

0095

Lipták, Lubomír: Okrúhly stôl o pamäti vojen a odbojov v Starej Lesnej. [12. – 13. 11. 1994] HČ 43, 1995, č. 1, s. 183 – 189.

0096

Macko, Pavel: Konferencia k 40. výročiu oslobodenia Československa a májového povstania českého ľudu. [Bratislava, 22. 3. 1985.] HČ 33, 1985, č. 4, s. 629 – 630.

0097

Marsina, Richard: Konferencia o dejinách sedliackych hnutí vo východnej Európe v 16. – 17. stor. [Budapešť, 12.9. – 15.9.1972.] HČ 21, 1973, č. 1, s. 155 – 156.

0098

Marušiak, Juraj: Rok 1968 v Československu a v Európe. [Medzinárodná vedecká konferencia, Bratislava, 13. – 14.10.1998.] HČ 47, 1999, č. 1, s. 149 – 152.

0099

Marušiak, Juraj: Konferencia o krízach režimov sovietskeho bloku v rokoch 1948 – 1989. [Donovaly pri Banskej Bystrici, 11. – 13.11.1996.] HČ 45, 1997, č. 2, s. 366 – 367.

0100

Mates, Pavel: Konference k 40. výročí osvobození. [Brno, 21.3.1985.] HČ 33, 1985, č. 4, s. 630 – 631.

0101

Mésároš, Július: Slávnostná akadémia z príležitosti 120. výročia vypuknutia revolúcie 1848 – 1849. [Bratislava, 15.3.1968.] HČ 16, 1968, č. 3, s. 467.

0102

Michálek, Slavomír: Seminár o reorganizácii strednej Európy v 20. storočí. [Budapešť, 14. 6. – 5. 7. 1991.] HČ 40, 1992, č. 1, s. 135 – 136.

0103

Otčenáš, Michal: Revolučné udalosti 1848 – 1849 a východné Slovensko. [Košice, 20.5.1988.] HČ 37, 1989 č. 1, s. 189 – 190.

0104

Pelčáková, Dagmar: Československo 1918 – 1938. Osudy demokracie ve Střední Evropě. [Praha, 5. – 8.10.1998.] HČ 46, 1998, č. 4, s. 705 – 707.

0105

Pelčáková, Dagmar: Konferencia o Národnej rade v kontexte slovenských dejín. [Častá-Papiernička, 21. – 22. 4. 1998.] HČ 46, 1998, č. 2, s. 356 – 358.

0106

Pešek, Jan: Konferencia o perzekúciách na Slovensku po roku 1948 v Bratislave [10.4.1996]. HČ 44, 1996, č. 2, s. 346 – 347.

0107

Pešek, Jan: Od diktatúry k diktatúre: Slovensko v rokoch 1945 – 1953. [Medzinárodná vedecká konferencia v Smoleniciach 6. – 8.1994.] HČ 43, 1995, č. 1, s. 189 – 191.

0108

Petranský, Ivan A.: Konferencia o ceste Slovenska k štátnej suverenite a európskej integrácii. [Martin, 6. – 7. 6. 2001] HČ 49, 2001, č. 3, s. 577.

0109

Petruf, Pavol: Kolokvium venované Charlesovi de Gaullovi. [Paríž, 19. – 24.11.1990] HČ 39, 1991, č. 3, s. 359 – 361.

0110

Pivoluska, Ján: Vedecká konferencia k 20. výročiu oslobodenia Československa a k otázkam našej revolúcie. [Liblice, 16. – 19.3.1965.] HČ 13, 1965, č. 3, s. 483 – 488.

0111

Podolec, Ondrej: Slovensko a druhá svetová vojna. [Medzinárodná konferencia, Bratislava, 29. – 30. 5. 2000.] HČ 48, 2000, č. 3, s. 575 – 576.

0112

Podrimavský, Milan: Seminár o vojenskopolitických otázkach. [Bratislava, 4.11.1975.] HČ 24, 1976, č. 3, s. 478 – 479.

0113

Podrimavský, Milan – Sztrelko, Amon: Konferencie k 35. výročiu oslobodenia Československa sovietskou armádou. [Smolenice, 31.3. – 2.4.1980.] HČ 28, 1980, č. 4, s. 617 – 620.

0114

Strelko, Anton: Konferencia Česi a Slováci v protifašistickom zahraničnom odboji. [Košice, 18. 5. 1983.] HČ 31, 1983, č. 6, s. 948.

0115

Suško, Ladislav: Sympóziu o vývoji Slovenska za prvej Československej republiky (1918 – 1938). [16. – 17. 11. 1978.] HČ 27, 1979, č. 2, s. 325 – 326.

0116

Suško, Ladislav: Vedecké sympóziu o boji pokrokových síl národov Československa a Juhooslávie proti reakcii a fašizmu. [Malé Vozokany, 14. – 16.9.1976.] HČ 25, 1977, č. 1, s. 155 – 156.

0117

Šepitka, Michal: Seminár o protifašistickom odboji v Československu. [Smolenice, 15.11.1989.] HČ 38, 1990, s. 310 – 311.

0118

Šimunič, Pavel: Pamätníci a ozbrojený zápas v Slovenskom národnom povstaní. [Seminár, Bratislava, 19.1.1983.] HČ 31, 1983, č. 5, s. 819 – 821.

0119

Škorvánek, Stanislav: Slovensko a československá štátnosť v rokoch 1918 – 1939. [Bratislava, 24. – 25. 11. 1987.] HČ 36, 1988, č. 2, s. 318 – 319.

0120

Škvarna, Dušan: Sympóziu k 200. výročiu Veľkej francúzskej revolúcie. [Bratislava, 13. jún 1989.] HČ 37, 1989, č. 6, s. 924 – 925.

0121

Špiesz, Anton: Konferencia k 150. výročiu roľníckeho povstania na východnom Slovensku roku 1831. [Košice, 15. – 16.10.1981.] HČ 30, 1982, č. 3, s. 513.

0122

Štefanský, Václav: Seminár k 40. výročiu Slovenského národného povstania a oslobodenia Československa sovietskou armádou. HČ 34, 1986, č. 2, s. 307 – 309.

0123

Šuchová, Xénia: Jozef Tiso – problém slovenskej historiografie. [Častá, 5. – 7.5.1992.] HČ 40, 1992, č. 4, s. 507 – 511.

0124

Tkadlečková-Vantuchová, Jarmila: Sympóziu o revolúcii 1848. [Kroměříž, 25. – 26.5.1969.] HČ 17, 1969, č. 4, s. 633.

0125

Tonková, Mária: Sympóziu k 40. výročiu socialistickej revolúcie v Bulharsku a 40. výročiu Slovenského národného povstania. [18.9.1984.] HČ 33, 1985, č. 2, s. 322 – 323.

0126

Vedecká konferencia o slovenskom národnom povstaní. [Bratislava, 8. – 9.12.1953.] HČ [Podľa stenograf. zápisu z konferencie sprac.]: Kropilák, Miroslav. 2, 1954, č. 1, s. 105 – 120.

0127

Vietor, Martin: Konferencie o význame Maďarskej a Slovenskej republiky rád. [Budapešť 14.3.1969.] HČ 18, 1970, č. 1, s. 147.

0128

Virgl, Luděk: Konferencia o T. G. Masarykovi a strednej Európe. [5. – 6.6.1991.] HČ 40, 1992, č. 1, s. 134 – 135.

0129

Zavacká, Marina: Správa z medzinárodnej konferencie k 55. výročiu Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici [8. – 10.6.1999.] HČ 47, 1999, č. 3, s. 558 – 559.

BIBLIOGRAFIA

0130

Bibliografia kníh a článkov publikovaných do 30. 10. 1964 pri príležitosti 20. výročia Slovenského národného povstania. [Zost.]: Kociská, Anna. HČ 13, 1965, č. 2, s. 309 – 328.

0131

Historiografia na Slovensku 1986. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 36, 1988, č. 4, s. 671 – 688.

0132

Historiografia na Slovensku 1987. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 37, 1989, č. 4, s. 628 – 648.

0133

Historiografia na Slovensku 1988. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 38, 1990, s. 754 – 768.

0134

Historiografia na Slovensku 1989. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 39, 1991, č. 4 – 5, s. 548 – 567.

0135

Historiografia na Slovensku 1990. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 40, 1992, č. 4, s. 519 – 540.

0136

Historiografia na Slovensku 1991. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 41, 1993, č. 4, s. 491 – 528.

0137

Historiografia na Slovensku 1992. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 42, 1994, č. 4, s. 717 – 756.

0138

Historiografia na Slovensku 1993. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 43, 1995, č. 4, s. 774 – 814.

0139

Historiografia na Slovensku 1994. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 44, 1996, č. 4, s. 741 – 779.

0140

Historiografia na Slovensku 1995. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 45, 1997, č. 4, s. 718 – 768.

0141

Historiografia na Slovensku 1996. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 46, 1998, č. 4, s. 713 – 762.

0142

Historiografia na Slovensku 1997. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 47, 1999, č. 4, s. 727 – 763.

0143

Slovenská historiografia 1998. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 48, 2000, č. 4, s. 714 – 763.

0144

Slovenská historiografia 1999. Výberová bibliografia. [Zost.]: Sedliaková, Alžbeta. HČ 49, 2001, č. 4, s. 727 – 770.

Pozri tiež č. : 11, 18, 353

POMOCNÉ VEDY HISTORICKÉ

0145

Ratkoš, Peter: Anonymove Gesta Hungarorum a ich pramenná hodnota. HČ 31, 1983, č. 6, s. 825 – 870. Rés. rus., nem.

CHRONOLOGICKÁ ČASŤ

DEJINY SLOVENSKA

DOBA RÍMSKA

0146

Točík, A. – Novotný, Bohuslav: Vojenská demokracia u keltských a germánských kmeňov. Slovensko v susedstve rímskej otrokárskej ríše. (Časť 1. Kapitola 2. Prvotnopospolná spoločnosť na území Slovenska. 1.) HČ Dejiny Slovenska (Tézy). Príloha HČ 3, 1955 [vyd. 1956], s. 21 – 24.

OD PRÍCHODU SLOVANOV DO ROKU 1301

0147

Homza, Martin: Vzťahy stredovekého Spiša a Malopoľska od najstarších čias do roku 1138. HČ 43, 1995, č. 2, s. 201 – 214. Rés. nem.

0148

Ratkoš, Peter: K otázke hranice Veľkej Moravy a Bulharska. HČ 3, 1955, č. 2, s. 206 – 218. Rés. rus., nem.

0149

Steinhübel, Ján: Nástupcovia Štefana I. v bojoch o uhorský trón. HČ 48, 2000, č. 4, s. 585 – 605.

Pozri tiež č. : 145

OBDOBIE 1301 – 1526

0150

Brezováková, Blanka: Postavenie Uhorska v stredoeurópskom priestore v prvej polovici 14. storočia. HČ 46, 1998, č. 2, s. 177 – 203.

0151

Gácsová, Alžbeta: Boje Mateja I. proti Jánovi Jiskrovi z Brandýsa a bratříkom v rokoch 1458 – 1467. HČ 25, 1977, č. 2, s. 187 – 216. Rés. rus., nem.

0152

Heckenast, Gusztáv: Banskobystrické banícke povstanie (1525 – 1526). HČ 2, 1954, č. 1, s. 71 – 104.

0153

Kanovský, Martin: Ludanice – stredisko slovenských husitov? HČ 40, 1992, č. 1, s. 89 – 93.

0154

Kartous, Peter: Akcie poľských vojsk na území Slovenska v rokoch 1438 – 1439. HČ 21, 1973, č. 1, s. 21 – 36. Rés. franc.

0155

Ratkoš, Peter: Husitské revolučné hnutie a Slovensko. HČ 1, 1953, č. 1, s. 26 – 41.

0156

Ratkoš, Peter: Predohra baníckeho povstania v našich bankských mestách v rokoch 1525 – 1526. HČ 1, 1953, č. 3, s. 353 – 406.

0157

Ratkoš, Peter: Slovensko a husitské hnutie. (Časť 2. Obdobie feudálneho spoločenského zriadenia na Slovensku 9. stor. – 1848. Kapitola 5.) HČ Dejiny Slovenska (Tézy). Príloha HČ 3, 1955 [vyd. 1956], s. 49 – 53.

0158

Ratkoš, Peter: Slovensko za osmanskej expanzie v rokoch 1526 – 1532. (Prvá osmanská výprava na Slovensko r. 1530.) HČ 15, 1967, č. 2, s. 219 – 234. Rés. nem.

0159

Štěpán, Václav: Zápas moravského markraběte Prokopa o Liptov v rámci středoevropské politiky na sklonku 14. století. HČ 40, 1992, č. 5, s. 541 – 555. Rés. angl., nem.

Pozri tiež č. : 147

OBDOBIE 1526 – 1780

0160

Dangl, Vojtech: Počiatočná fáza bitky pri Komarówe a činnosť VI. košického zboru. HČ 40, 1992, č. 4, s. 422 – 437. Rés. angl., nem.

0161

Daniš, Miroslav: Husárske pluky na Ukrajine v 18. storočí a Slovensko. HČ 37, 1989 č. 2, s. 205 – 219. Rés. rus., franc.

0162

Fundárková, Anna: Politické pomery v predmoháčskom Uhorsku a kráľovná Mária Habsburská (1521 – 1526). HČ 48, 2000, č. 2, s. 231 – 255.

0163

Haraksim, Ľudovít: Príspevok k roľníckemu povstaniu roku 1631 – 1632 na východnom Slovensku. HČ 2, 1954, č. 3, s. 351 – 374.

0164

Horváth, Pavel: O triednych bojoch ľudových más na Slovensku v druhej polovici 18. storočia. HČ 26, 1978, č. 1, s. 110 – 124. Rés. rus.

0165

Horváth, Pavel: O účasti poddaných v protihabsburských stavovských povstaniach. HČ 27, 1979, č. 3, s. 357 – 368. Rés. rus., franc.

0166

Horváth, Pavel: Posledné obdobie tureckej moci na Slovensku. HČ 33, 1985, č. 3, s. 423 – 439. Rés. rus., franc.

0167

Horváth, Pavel: Zosilnenie nevoľníckych vzťahov a triedne boje v 17. a na začiatku 18. storočia. (Časť 2. Obdobie feudálneho spoločenského zriadenia na Slovensku 9. stor. – 1848. Kapitola 8.) HČ Dejiny Slovenska (Tézy). Príloha HČ 3, 1955 [vyd. 1956], s. 63 – 69.

0168

Kabrda, Josef: Kánunnáme novozámeckého ejáletu. (K 300. výročiu dobytí Nových Zámkov Turky). HČ 12, 1964, č. 2, s. 186 – 214. Rés. franc.

0169

Kabrda, Josef: Turecké pramene vzťahujúce sa na dejiny tureckého panstva na Slovensku. HČ 4, 1956, č. 2, s. 156 – 169. Rés. rus., nem.

0170

Košič, Jozef: Príspevok k vzťahu Rákocziho Františka II. k Slovensku. (Turčianska stolica onódsky snem). HČ 26, 1978, č. 2, s. 272 – 282.

0171

Kónya, Peter: Prešov v protihabsburských povstaniach koncom 17. a začiatkom 18. storočia. HČ 40, 1992, č. 2, s. 171 – 184. Rés. angl., nem.

0172

Kopčan, Vojtech: Dobytie Nových Zámkov a koniec osmanskej moci na Slovensku. HČ 33, 1985, č. 5, s. 664 – 678. Rés. rus., franc.

0173

Kopčan, Vojtech: Osmanská výprava na Slovensko v rokoch 1663 – 1664. HČ 40, 1992, č. 3, s. 297 – 314. Rés. angl., nem.

0174

Mrva, Ivan: Hlavné príčiny povstania Františka II. Rákocziho roku 1703. HČ 42, 1994, č. 4, s. 640 – 660. Rés. nem.

0175

Mrva, Ivan: Kurucká vojna na Slovensku a jej dôsledky v rokoch 1704 – 1711. HČ 44, 1996, č. 4, s. 583 – 610. Rés. nem.

0176

Mrva, Ivan: Vypuknutie povstania Františka II. Rákociho a jeho priebeh na Slovensku roku 1703. HČ 43, 1995, č. 1, s. 16 – 46. Rés. nem.

0177

Polišenský, Josef – Hrubeš, Jiří: Turecké války, uherská povstání a veřejné mínění předbělohorských Čech. HČ 7, 1959, č. 1, s. 74 – 103.

0178

Suchý, Michal: Pentapolitana v predvečer povstania Štefana Bočkaja. HČ 18, 1970, č. 2, s. 161 – 194. Rés. nem.

0179

Suchý, Michal: Úlohy habsburskej monarchie a protihabsburské stavovské povstania. HČ 23, 1975, č. 1, s. 73 – 111. Rés. nem.

0180

Tibenský, Ján: Slovensko po Szatmárskom mieri a v prvom období „osvietenského absolutizmu“. HČ 4, 1956, č. 3, s. 331 – 396.

0181

Varsik, Branislav: Národnostný profil Uhorska a národnostné aspekty protihabsburského odboja. HČ 26, 1978, č. 1, s. 63 – 75. Rés. rus.

0182

Veselá-Přenosilová, Zdenka: Příspěvek ke vztahům Imricha Thökölyho k Osmanské říši. HČ 10, 1962, č. 4, s. 569 – 577.

0183

Vlachovič, Jozef: Príspevok k problematike prenikania tureckej moci na Slovensko. HČ 7, 1959, č. 2, s. 234 – 265.

0184

Vlachovič, Jozef: Stredoslovenské banské mestá a protihabsburské povstania v prvej tretine 17. storočia. (Príspevok k problematike dejín pätnásťročnej a tridsaťročnej vojny na Slovensku.) HČ 8, 1960, č. 4, s. 526 – 556.

Pozri tiež č. : 26, 37, 76

OBDOBIE 1780 – 1918

0185

Ambros, Peter: Rabínovo svedectvo o obliehaní Prešporka v lete 1809. HČ 47, 1999, č. 3, s. 489 – 510.

0186

Bokes, František: Slovenská národná rada z rokov 1848 – 1849. HČ 13, 1965, č. 2, s. 200 – 229. Rés. angl.

0187

Butvin, Jozef: Domáci národnooslobodzovací boj Slovákov za prvej svetovej vojny. HČ 32, 1984, č. 6, s. 864 – 904. Rés. rus., franc.

0188

Čierna-Lantayová, Dagmar: Československo-maďarská zmluva z apríla 1949 v spojeneckom systéme socialistických krajín. HČ 35, 1987, č. 4, s. 513 – 533. Rés. rus., franc.

0189

Dangl, Vojtech: Protivojnové hnutie slovenskej sociálnej demokracie v období balkánskych vojen (1912 – 1913). HČ 26, 1978, č. 1, s. 25 – 62. Rés. rus., nem.

0190

Dangl, Vojtech: Slovenská buržoázia v zápase o branné predlohy (1910 – 1912). HČ 23, 1975, č. 1, s. 49 – 71.

0191

Dubnický, J.: Revolučné hnutie na Slovensku v rokoch 1848 – 1849. (Časť 3. Obdobie kapitalistického spoločenského zriadenia na Slovensku 1848 – 1918. Kapitola 1.) HČ Dejiny Slovenska (Tézy). Príloha HČ 3, 1955 [vyd. 1956], s. 115 – 123.

0192

Haraksim, Eudovít: Východoslovenské roľnícke povstanie roku 1831. HČ 29, 1981, č. 4, s. 467 – 481. Rés. rus., franc.

0193

Holotík, Eudovít: Memorandum slovenského národa z roku 1861. HČ 11, 1963, č. 1, s. 3 – 30. Rés. franc.

0194

Horváth, Pavel: Zbytočný pokus o revíziu autorstva slovenských národných obrán z rokov 1821 – 1834. HČ 38, 1990, s. 56 – 93.

0195

Hronský, Marián: K slovenskej politike v období prvej svetovej vojny (1914 – 1918). HČ 17, 1969, č. 4, s. 473 – 514. Rés. franc.

0196

Hronský, Marián: Problémy národnooslobodzovacieho hnutia Slovákov v roku 1918. HČ 23, 1975, č. 1, s. 11 – 47. Rés. franc.

0197

Hučko, Ján: Eudovít Jaroslav Šulek a slovenské národné hnutie. HČ 43, 1995, č. 4, s. 705 – 722.

0198

Hučko, Ján: Žiadosti slovenského národa ako reakcia na neriešenie slovenskej otázky v marcových zákonoch roku 1848. HČ 42, 1994, č. 4, s. 672 – 680.

0199

Jakešová, Elena: Americkí Slováci, zahraniční odboj a československá štátnosť (1914 – 1918). HČ 37, 1989, č. 5, s. 686 – 698. Rés. rus., franc.

0200

Juríček, Ján: Štefan Osuský v československom zahraničnom odboji. HČ 38, 1990, s. 321 – 330. Rés. rus., franc.

0201

Klementis, E.: Hnutie banskoštiavnických baníkov roku 1906. HČ 1, 1953, č. 4, s. 668 – 682.

0202

Kočí, Josef: Austroslavizmus českých liberálů a otázka vzťahů Čechů a Slováků v predvečer revoluce 1848 – 1849. HČ 35, 1987, č. 3, s. 436 – 459. Rés. rus., franc.

0203

Kováč, Dušan: Štefánikovo talianske memorandum z apríla 1916. HČ 48, 2000, č. 3, s. 517 – 533.

0204

Listy Milana Hodžu šéfovi vojenskej kancelárie následníka trónu Františka Ferdinanda v rokoch 1907 – 1911. HČ [Sprac.]: Bianchi, Leonard. 18, 1970, č. 3, s. 427 – 447.

0205

Matula, Vladimír: Revolúcia 1848 – 1849 a Slováci. HČ 22, 1974, č. 2, s. 209 – 225. Rés. franc.

0206

Nagajo, Susumu: Pobyt Milana Rastislava Štefánika v Japonsku (jeseň 1918). HČ 41, 1993, č. 2, s. 161 – 170. Rés. angl., nem.

0207

Novotný, Jan: Češi a Slováci v národně politických bojích od Slovanského sjezdu do porážky revoluce 1848 – 1849. HČ 16, 1968, č. 3, s. 299 – 331. Rés. nem.

0208

Novotný, Jan: K politickéj činnosti Pavla Jozefa Šafárika za revolúcie 1848 – 1849. HČ 18, 1970, č. 4, s. 544 – 565. Rés. nem.

0209

Novotný, Jan: Příspěvek k vzájemným vztahům Čechů a Slováků v první etapě revoluce roku 1848. HČ 11, 1963, č. 3, s. 366 – 388. Rés. angl.

0210

Pichlík, Karel: Vzpoury navrátilců z ruského zajetí na Slovensku v květnu a červnu 1918. HČ 11, 1963, č. 4, s. 580 – 598. Rés. nem.

0211

Pisch, Mikuláš: Postoj slovenskej sociálnej demokracie k balkánskym premenám (1908 – 1914). HČ 42, 1994, č. 2, s. 203 – 214. Rés. nem.

0212

Pisch, Mikuláš: Trojspolok a Dohoda v slovenskej buržoáznej politike (1879 až 1907). HČ 23, 1975, č. 4, s. 533 – 542. Rés. franc.

0213

Pisch, Mikuláš: Zahraničnopolitické reflexie slovenského národného hnutia na prahu prvej svetovej vojny. HČ 42, 1994, č. 1, s. 44 – 55. Rés. nem.

0214

Rosenbaum, Karol: Denník Karola Alexandra Modrániho z čias slovenského povstania v roku 1848 – 1849. HČ 41, 1993, č. 2, s. 188 – 199.

0215

Sojková, Zdenka: Jaro 1848 v politické publicistice Ludovíta Štúra. HČ 43, 1995, č. 3, s. 500 – 525.

0216

Sojková, Zdenka: Slovanský sjezd a konec jara 1848 v politické publicistice Ludovíta Štúra. HČ 44, 1996, č. 3, s. 398 – 430. Rés. nem.

0217

Spira, György: Stretnutie Jána Rotaridesa s revolúciou a kontrarevolúciou. HČ 36, 1988, č. 5, s. 733 – 759.

0218

Škvarna, Dušan: Priebeh a výsledky septembrového ozbrojeného povstania roku 1848. HČ 37, 1989 č. 2, s. 220 – 249. Rés. rus., franc.

0219

Škvarna, Dušan: Prípravy septembrového ozbrojeného povstania v roku 1848. HČ 36, 1988, č. 6, s. 885 – 905. Rés. rus., franc.

0220

Škvarna, Dušan: Slovenské štátoprávne predstavy a pokusy (1790 – 1847). HČ 38, 1990, s. 470 – 499. Rés. rus., nem.

0221

Štvrtecký, Štefan: Štefánikova misia v Rusku a československé problémy. HČ 38, 1990, s. 154 – 177. Rés. rus., franc.

Pozri tiež č. : 5, 18, 19, 23, 45, 52, 101, 103, 108, 121, 160, 294, 302

OBDOBIE 1918 – 1945

0222

Alexander, Manfred: Proces s Vojtechom Tukom zo spravodajstva nemeckého konzulátu v Bratislave. Časť 1., 2. + (dokumentačné prílohy). HČ 40, 1992, č. 5, 6, s. 609 – 624; 714 – 730.

0223

Anger, Jan: Národnostná štruktúra dôstojníckeho zboru česko-slovenskej armády v rokoch 1918 – 1938. HČ 41, 1993, č. 5 – 6, s. 622 – 638. Rés. angl., nem.

0224

Anger, Jan: Některé vojensko-politické aspekty obrany Československa v druhé polovině 30. let. HČ 36, 1988, č. 3, s. 411 – 420.

0225

Bartlová, Alena: Slovensko-poľské vzťahy v rokoch 1919 – 1938. HČ 20, 1972, č. 3, s. 363 – 384. Rés. nem.

0226

Bielik, František: Vývin kompetencie ministra s plnou mocou pre správu Slovenska. [Diskusia.] HČ 9, 1961, č. 4, s. 636 – 640.

0227

Borodovčák, Viktor: K 35. výročiu uzavretia československo-poľskej zmluvy o priateľstve a vzájomnej pomoci. HČ 30, 1982, č. 4, s. 571 – 587. Rés. rus., franc.

0228

Borodovčák, Viktor: Snahy o československo-sovietsko-poľský trojpakt z roku 1943. HČ 35, 1987, č. 3, s. 361 – 380. Rés. rus., franc.

0229

Bosák, Pavel: Bojová súčinnosť vojakov s partizánmi pri obrane povstaleckého územia. HČ 29, 1981, č. 5, s. 653 – 664. Rés. rus., nem.

0230

Bosák, Pavel: Bojové operácie na severozápadnom úseku frontu Slovenské národného povstania. HČ 26, 1978, č. 3, s. 379 – 394. Rés. rus., franc.

0231

Broft, Miroslav: K základným vojenským problémom Slovenského národného povstania. HČ 22, 1974, č. 4, s. 513 – 539.

0232

Bystrický, Valerián: Dokumenty o postoji Eduarda Beneša k česko-slovenským vzťahom koncom tridsiatych a začiatkom štyridsiatych rokov. HČ 43, 1995, č. 2, s. 317 – 327.

0233

Bystrický, Valerián: Národnostný štatút a štátoprávne programy na Slovensku 1938. HČ 40, 1992, č. 1, s. 52 – 68. Rés. angl., nem.

0234

Bystrický, Valerián: Le plan tardieu sur la structure économique des pays Danubiens en 1932 et la Tschécoslovaquie. HČ 8, 1975, s. 73 – 109.

0235

Bystrický, Valerián: Vznik Balkánskej dohody a československá zahraničná politika. HČ 15, 1967, č. 3, s. 365 – 387. Rés. franc.

0236

Bystrický, Valerián: Zasadnutie Slovenského snemu 14. marca 1939. HČ 47, 1999, č. 1, s. 105 – 114.

0237

Csizmadia, Dezider: Maďarský pracujúci ľud v Československej republike v boji proti nastupujúcejmu fašizmu v rokoch 1934 – 1935. HČ 6, 1958, č. 3, s. 338 – 368.

0238

Czajka, Wojciech: Politické aspekty v poľsko-slovenských vzťahoch v rokoch 1927 – 1938. HČ 35, 1987, č. 2, s. 229 – 255. Rés. rus., franc.

0239

Čaplovič, Miloslav: Prvý Pluk Slovenskej Slobody (november 1918 – marec 1919). HČ 43, 1995, č. 4, s. 651 – 667. Rés. nem.

0240

Čaplovič, Miloslav: Tri dokumenty k slovensko-poľským vzťahom z jari 1938. HČ 48, 2000, č. 2, s. 340 – 348.

0241

Čarnogurský, Paľo: Deklarácia o únii Slovenska s Poľskom z 28.9.1938. HČ 16, 1968, č. 3, s. 407 – 423.

0242

Československá otázka v diplomatických spisoch horthyovského Maďarska. [Sprac.]: Lavová, Mária. HČ 14, 1966, č. 4, s. 610 – 637.

0243

Československá otázka v diplomatických spisoch horthyovského Maďarska (1936 – 1938 do Mníchova). [Sprac.]: Lavová, Mária. HČ 15, 1967, č. 1, s. 64 – 135.

0244

Československá otázka v diplomatických spisoch horthyovského Maďarska (október 1938 – od Mníchova po Viedenskú arbitráž). [Sprac.]: Lavová, Mária. HČ 15, 1967, č. 2, s. 246 – 300.

0245

Čierna-Lantayová, Dagmar: Predstavy slovenskej politiky a realita vo vzťahu so Sovietskym zväzom (január – júl 1940). HČ 45, 1997, č. 2, s. 249 – 269.

0246

Čierna-Lantayová, Dagmar: Slovenské záujmy v oficiálnych kontaktoch medzi Bratislavou a Moskvou (1940 – 1941). HČ 46, 1998, č. 1, s. 42 – 62.

0247

Čizmič, Ivan: Juhoslovanskí vystaňovalci na podporu Československa v čase Mnichovskej dohody. HČ 32, 1984, č. 1, s. 51 – 60. Rés. rus., franc.

0248

Danáš, Jozef: O vzťahoch Hlinkovej slovenskej ľudovej strany s hitlerovským Nemeckom v predvečer vzniku tzv. Slovenského štátu. HČ 7, 1959, č. 1, s. 53 – 73.

0249

Deák, Ladislav: Autonómia Slovenska v plánoch horthyovského Maďarska v roku 1938. HČ 36, 1988, č. 3, s. 397 – 410.

0250

Deák, Ladislav: Eduard Beneš a Maďarsko v rokoch 1918 – 1938. HČ 46, 1998, č. 2, s. 281 – 288.

0251

Deák, Ladislav: Poľské územné nároky voči Slovensku 1938. HČ 39, 1991, č. 1, s. 12 – 27. Rés. angl., nem.

0252

Deák, Ladislav: Slovensko v politike Poľska v rokoch 1933 – 1938 (do anexie Rakúska). HČ 38, 1990, s. 342 – 363. Rés. rus., franc.

0253

Dulovič, Erik: Osudy a postavenie legionárov na východnom Slovensku v rokoch 1919 – 1929. HČ 48, 2000, č. 1, s. 54 – 74.

0254

Fabian, Juraj: K pokusom horthyovského režimu o ovládnutie Slovenska po roku 1938. HČ 36, 1988, č. 3, s. 508 – 511.

0255

Filo, Milan: Manifestácia pracujúceho ľudu východného Slovenska proti fašizmu a za obranu republiky v Košiciach roku 1938. HČ 6, 1958, č. 4, s. 503 – 523.

0256

Filo, Milan: Udalosti v Rumanovej r. 1920. HČ 1, 1953, č. 1, s. 106 – 116.

0257

Fremal, Karol: Protifašistický odboj československej sociálnodemokratickej strany robotníckej na Slovensku v rokoch 1939 – 1944. HČ 40, 1992, č. 6, s. 664 – 675. Rés. angl., nem.

0258

Fremal, Karol – Korim, Vojtech: Vytvorenie jednotného protifašistického národného frontu na strednom Slovensku. HČ 32, 1984, č. 3, s. 365 – 388. Rés. rus., franc.

0259

Godlewski, Piotr: Varšavské povstanie a Slovenské národné povstanie ich rozdiely a podoby. HČ 19, 1971, č. 1, s. 31 – 47. Rés. franc.

0260

Graca, Bohuslav: Slovenské národné povstanie roku 1944. HČ 2, 1954, č. 1, s. 3 – 38.

0261

Graca, Bohuslav: Slovensko za fašistickej nadvlády a boj slovenského ľudu za obnovenie ČSR. (Časť 4. Obdobie kapitalistického spoločenského zriadenia 1918 – 1945. Kapitola 6.) HČ Dejiny Slovenska (Tézy). Príloha HČ 3, 1955 [vyd. 1956], s. 262 – 278.

0262

Grospič, Jiří: K otázke postavenia Slovenska za predmnichovskej ČSR. [Diskusia.] HČ 9, 1961, č. 2, s. 318 – 324.

0263

Holásek, Peter: Nadväzovanie diplomatických stykov medzi Československom a nástupníckymi štátmi v rokoch 1918 – 1922. HČ 31, 1983, č. 5, s. 689 – 710. Rés. rus., franc.

0264

Holdoš, Ladislav: Niektoré problémy československého zahraničného odboja vo Francúzsku v rokoch 1939 – 1940. HČ 17, 1969, č. 3, s. 379 – 419.

0265

Holotík, Eudovít: K 30. výročiu oslobodenia Československa Sovietskou armádou. HČ 23, 1975, č. 2, s. 165 – 169.

0266

Holotík, Eudovít: O Slovenskej republike rád roku 1919. HČ 7, 1959, č. 2, s. 173 – 202.

0267

Holotík, Eudovít: Slovenské národné povstanie a jeho odkaz. HČ 22, 1974, č. 2, s. 173 – 178.

0268

Holotík, Eudovít: Úloha talianskej a francúzskej vojenskej misie na Slovensku roku 1919. Časť 1. HČ 1, 1953, č. 4, s. 561 – 594.

0269

Holotík, Eudovít: Úloha talianskej a francúzskej vojenskej misie na Slovensku roku 1919. Časť 2. HČ 2, 1954, č. 1, s. 39 – 70.

0270

Hradská, Katarína: Deportácie slovenských Židov v rokoch 1944 – 1945 so zreteľom na transporty do Terezína. HČ 45, 1997, č. 3, s. 455 – 471.

0271

Hradská, Katarína: Nemeckí poradcovia na Slovensku a ich činnosť. HČ 46, 1998, č. 4, s. 589 – 605.

0272

Hrnko, Anton: Fašizácia slovenského štátu do leta roku 1940. HČ 33, 1985, č. 4, s. 529 – 552. Rés. rus., franc.

0273

Hrnko, Anton: Prejavy krízy ľudáckeho režimu na Slovensku v lete 1943. HČ 37, 1989, č. 3, s. 353 – 366. Rés. rus., franc.

0274

Hrnko, Anton: Príčiny a spoločensko-politické dôsledky účasti Slovenského štátu vo vojne proti Poľsku roku 1939. HČ 31, 1983, č. 3, s. 394 – 414. Rés. rus., franc.

0275

Hronský, Marián: K otázke účasti slovenských dobrovoľníkov na obsadzovaní Slovenska československým vojskom (november 1918 – marec 1919). HČ 20, 1972, č. 4, s. 541 – 583. Rés. franc.

0276

Hronský, Marián: Priebeh vojenského konfliktu ČSR s Maďarskom roku 1919. HČ 41, 1993, č. 5 – 6, s. 583 – 621. Rés. angl., nem.

0277

Hronský, Marián: Priebeh vojenského obsadzovania Slovenska československým vojskom od novembra 1918 do januára 1919. HČ 32, 1984, č. 5, s. 734 – 757. Rés. rus., franc.

0278

Hronský, Marián: Slovensko za prvej svetovej vojny a vznik Československého štátu 1918. HČ 27, 1979, č. 2, s. 222 – 276.

0279

Hübl, Milan: Slovenské národné povstání – začátek národní a demokratické revoluce v Československu. HČ 12, 1964, č. 4, s. 519 – 534. Rés. franc.

0280

Hučková, Anna: K partizánským bojom na východnom Slovensku v rokoch 1943 – 1945. Partizánska skupina Čapajev. HČ 2, 1954, č. 3, s. 301 – 315.

0281

Chovanec, Jaroslav: K problematike revolučnodemokratických a politicko-mocenských aspektov Slovenského národného povstania. HČ 32, 1984, č. 3, s. 389 – 416. Rés. rus., franc.

0282

Chytka, Stanislav V.: Niektoré snahy o budovanie národnej armády Slovenska v rokoch 1938 – 1939. HČ 42, 1994, č. 2, s. 333 – 340.

0283

Ivaničková, Edita: Československo-maďarské vzťahy v stredoeurópskej politike Veľkej Británie (1938 – 1945). HČ 46, 1998, č. 2, s. 250 – 260.

0284

Ivaničková, Edita: Zahraničnopolitická orientácia Slovenska v dokumentoch britskej Foreign Office (1939 – 1941). HČ 44, 1996, č. 2, s. 207 – 220. Rés. nem.

0285

Jablonický, Jozef: Pripojenie trnavskej posádky k Slovenskému národnému povstaniu. HČ 10, 1962, č. 4, s. 529 – 546. Rés. rus.

0286

Jablonický, Jozef: Slovenské národné povstanie – nová fáza v riešení vzájomných vzťahov medzi Čechmi a Slovákmi. HČ 12, 1964, č. 3, s. 313 – 328. Rés. rus., angl.

0287

Denník Dr. Štefana Tisu. [Sprac.]: Jelínek, Yeshayahu. HČ 18, 1970, č. 2, s. 270 – 287.

0288

Juhász, Martin: Informácie niektorých zahraničných zastupiteľstiev Slovenskej republiky o obraze Slovenska v tlači v rokoch 1943 – 1944. HČ 43, 1995, č. 3, s. 526 – 539.

0289

Katuninec, Milan: Dilemy Karola Sidora (1938 – 1939). HČ 48, 2000, č. 4, s. 636 – 649.

0290

Kirschbaum, Stanislav J.: Andrej Hlinka ako politik v prvej ČSR. HČ 40, 1992, č. 6, s. 694 – 706.

0291

Kociská, Anna: Robotníci bratislavských závodov v boji proti fašizmu v rokoch 1939 – 1940. HČ 4, 1956, č. 1, s. 24 – 49. Rés. rus., nem.

0292

Kováč, Dušan: K niektorým zahraničnopolitickým súvislostiam vzniku Československa. HČ 30, 1982, č. 1, s. 105 – 108.

0293

Kováč, Dušan: Slovenskí Nemci v ríšskonemeckej a sudetonemeckej politike. HČ 37, 1989, č. 6, s. 839 – 860. Rés. rus., nem.

0294

Krajčovičová, Natália: Slovenská národná rada roku 1918. HČ 17, 1969, č. 2, s. 177 – 197. Rés. franc.

0295

Krajňák, Otto: O boji maďarských pracujúcich v Československej republike proti nastupujúcemu fašizmu. HČ 7, 1959, č. 1, s. 109 – 113.

0296

Kramer, Juraj: Maďarská iredenta na Slovensku v období od pádu maďarskej sovietskej republiky do konca roku 1921. HČ 4, 1956, č. 4, s. 487 – 520. Rés. rus., nem.

0297

Kropilák, Miroslav: Národnooslobodzovací boj na Slovensku roku 1945. HČ 3, 1955, č. 3, s. 305 – 325. Rés. rus., nem.

0298

Kropilák, Miroslav: Nevyhnutnosť komplexného vydania prameňov z protifašistického boja. HČ 38, 1990, s. 178 – 189. Rés. rus., franc.

0299

Kropilák, Miroslav: Oslobodenie Československa sovietskou armádou a revolúcia. HČ 28, 1980, č. 3, s. 337 – 348. Rés. rus., franc.

0300

Kropilák, Miroslav: Slovackoe nacional'noe vostanie 1944 goda načalo nacional'noj i demokratičeskoj revolucii v Česchoslovakii. HČ 8, 1975, s. 11 – 19.

0301

Kropilák, Miroslav: Slovenské národné povstanie 1944 – naša politická a morálna istota. HČ 37, 1989, č. 3, s. 345 – 352.

0302

Kropilák, Miroslav: Slovenské politické osobnosti v období vzniku a počiatkov Československa. HČ 36, 1988, č. 3, s. 421 – 427.

0303

Kropilák, Miroslav: Vojenské operácie v Slovenskom národnom povstaní. Bojové akcie I. česko-slovenskej armády. HČ 5, 1957, č. 1, s. 7 – 39. Rés. rus., franc.

0304

Kučma, Ivan: Politickí predstavitelia Slovenskej republiky rád roku 1919. HČ 42, 1994, č. 3, s. 534 – 552.

0305

Kulašík, Karol: Vznik československého zbrojného priemyslu v rokoch 1918 – 1920. HČ 36, 1988, č. 3, s. 457 – 460.

0306

Kvaček, Robert: Podíl Československa na jednáních Malé dohody a Maďarska v letech 1936 – 1938. HČ 11, 1963, č. 3, s. 406 – 432. Rés. franc.

0307

Lipták, Ľubomír: Boj o obranu republiky a zrada československej buržoázie. (Časť 4. Obdobie kapitalistického spoločenského zriadenia 1918 – 1945. Kapitola 5.) HČ Dejiny Slovenska (Tězy). Príloha HČ 3, 1955 [vyd. 1956], s. 245 – 261.

0308

Lipták, Ľubomír: Maďarsko v politike Slovenského štátu v rokoch 1939 – 1943. HČ 15, 1967, č. 1, s. 1 – 35. Rés. franc.

0309

Lipták, Ľubomír: Pamätníky a pamäť povstania roku 1944 na Slovensku. HČ 43, 1995, č. 2, s. 363 – 369.

0310

Lipták, Ľubomír: Príprava a priebeh salzburských rokovaní roku 1940 medzi predstaviteľmi Nemecka a Slovenského štátu. HČ 13, 1965, č. 3, s. 329 – 365. Rés. franc.

0311

Lipták, Ľubomír: Slovenský štát a protifašistické hnutie v rokoch 1939 – 1943. HČ 14, 1966, č. 2, s. 161 – 218. Rés. angl.

0312

Lipták, Ľubomír: Spolupráca ľudáckej buržoázie s českou reakciou pokus o pravicový prevrat 1935 – 1938. HČ 2, 1954, č. 2, s. 191 – 214.

0313

Lukáč, Pavol: George Frost Kennan o Slovensku v rokoch 1940 – 1945. HČ 46, 1998, č. 3, s. 497 – 514.

0314

Lukeš, Michal: Cesta k amnestii Vojtecha Tuky. HČ 46, 1998, č. 4, s. 663 – 672.

0315

Marjina, Valentína V.: Väzeň butyrskej cely Ferdinand Čatloš. HČ 44, 1996, č. 4, s. 678 – 700.

0316

Markuš, Alexander: Z kroniky pomníčovských dní. HČ 18, 1970, č. 3, s. 379 – 405. [Denník.]

0317

Marušiak, Juraj: Poľská kuriérska služba a Slovensko v rokoch 1939 – 1945. HČ 44, 1996, č. 4, s. 632 – 648. Rés. nem.

0318

Mlynárik, Ján: Vzbura ľudu proti exekúciám v Polomke roku 1932. HČ 2, 1954, č. 4, s. 480 – 504.

0319

Němeček, Jan: Slovensko-poľské vzťahy v predvečer druhej svetovej vojny. HČ 45, 1997, č. 3, s. 440 – 454.

0320

Pauliak, Ervín: Završenie oslobodenia východného Slovenska v roku 1945. HČ 33, 1985, č. 1, s. 13 – 28. Rés. rus., franc.

0321

Paulinyi, E.: Vzbura roľníkov v Čertižnom a Habure roku 1935. HČ 1, 1953, č. 2, s. 279 – 288.

0322

Pavlenko, Mykola: Politika Československa k internovaným ukrajinským vojakom v rokoch 1919 – 1923. HČ 47, 1999, č. 1, s. 56 – 68.

0323

Petruf, Pavol: K pobytu amerických vojsk v Česko-Slovensku roku 1945. HČ 38, 1990, s. 651 – 679. Rés. rus., nem.

0324

Petruf, Pavol: Vichystické Francúzsko a diplomatické uznanie Slovenskej republiky. HČ 48, 2000, č. 1, s. 131 – 152.

0325

Petruf, Pavol: Vzťahy medzi Slovenskom a Francúzskom v rokoch 1939 – 1944. HČ 41, 1993, č. 5 – 6, s. 693 – 705.

0326

Plevza, Viliam: Historické miesto Slovenského národného povstania 1944. HČ 32, 1984, č. 3, s. 353 – 364.

0327

Potemra, Michal: Niektoré otázky dejín južného Slovenska v rokoch 1938 – 1945. HČ 37, 1989, č. 6, s. 882 – 892.

0328

Rohon, Paul: Richard Teller Crane, prvý vyslanec USA v ČSR v rokoch 1919 – 1921 a Slovensko. HČ 42, 1994, č. 1, s. 97 – 107.

0329

Rychlík, Jan: Obdobie pred Slovenským národným povstaním v správach bulharských diplomatov. HČ 49, 2001, č. 3, s. 515 – 534.

0330

Rychlík, Jan: Pokusy o pripojení Slovákca ke Slovensku v letech 1938 – 1941. HČ 40, 1992, č. 1, s. 69 – 88. Rés. angl., nem.

0331

Rychlík, Jan: Politická situácia v Európe a na Slovensku v rokoch 1941 – 1943 v správach bulharských diplomatov. HČ 47, 1999, č. 2, s. 265 – 305.

0332

Rychlík, Jan: Politický vývoj na Slovensku v rokoch 1940 – 1941 v správach bulharského diplomata Konstantína Šišmanova. HČ 43, 1995, č. 3, s. 540 – 559.

0333

Sokol, Martin: Ako došlo k vyhláseniu Slovenského štátu? (Moje poznámky k marcovým udalostiam 1939.) HČ 39, 1991, č. 3, s. 323 – 329.

0334

Stanislav, Ján: Vojenskopolitické otázky spojeneckej pomoci pripravovanému povstaniu na česko-slovenskom území v rokoch 1942 – 1944 do vypuknutia Slovenského národného povstania. HČ 41, 1993, č. 2, s. 143 – 160. Rés. angl., nem.

0335

Strelko, Amon: Revolučné národné výbory na Slovensku v rokoch 1942 – 1944 do vzniku Slovenského národného povstania. HČ 30, 1982, č. 6, s. 793 – 823. Rés. rus., franc.

0336

Strelko, Amon: Vnútropolitický vývoj ľudáckeho tábora v rokoch 1941 – 1942. HČ 37, 1989, č. 3, s. 367 – 384. Rés. rus., franc.

0337

Strhan, Milan: Štrajk v Handlovej roku 1940. HČ 2, 1954, č. 4, s. 465 – 479.

0338

Suško, Ladislav: German Policy towards Slovakia and Carpatho-Ukraine in The Period from The September Crisis in 1938 up to The Splitting of Czechoslovakia in March 1939. HČ 8, 1975, s. 111 – 155.

0339

Szinai, Miklós – Szücs, László: Príspevok k dejinám nemeckých a maďarských agresívnych plánov proti Československu v rokoch 1920 – 1939. HČ 14, 1966, č. 4, s. 596 – 607.

0340

Šimovček, Ján: K niektorým problémom uplatňovania vedúcej úlohy Komunistickej strany Slovenska v partizánskom hnutí za druhej svetovej vojny. HČ 33, 1985, č. 3, s. 329 – 370. Rés. rus., franc.

0341

Šimunič, Pavol: Miesto a úloha 6. taktickej skupiny v obrane povstaleckého územia. HČ 31, 1983, č. 4, s. 571 – 597. Rés. rus., franc.

0342

Šmihula, Daniel: Vnútroňý život na vyslanectve Slovenskej republiky v Moskve v rokoch 1939 – 1941. HČ 46, 1998, č. 3, s. 479 – 496.

0343

Šolc, Jaroslav: Cesta slovenských partizánov od celonárodného protifašistického povstania k februáru 1948. HČ 9, 1961, č. 1, s. 29 – 49.

0344

Štilla, Miloš: Paradesantná brigáda v partizánskej vojne. HČ 37, 1989, č. 3, s. 385 – 402. Rés. rus., franc.

0345

Švorc, Peter: Prouhorské integračné snahy na území Slovenska na konci roku 1918. HČ 47, 1999, č. 1, s. 44 – 54.

0346

Tichý, Miloš: K úlohe slovenskej buržoázie v období nástupu fašizmu a ohrozenia ČSR. [Diskusia.] HČ 9, 1961, č. 4, s. 645 – 650.

0347

Tilkovszky, Lóránt: Hospodárske a sociálne postavenie južného Slovenska za horthyovskej okupácie v rokoch 1938 – 1944. HČ 12, 1964, č. 3, s. 329 – 373. Rés. rus., franc.

0348

Tilkovszky, Lóránt: Maďarizačné snahy v školskej politike počas okupácie južného Slovenska horthyovským Maďarskom v rokoch 1938 – 1944. HČ 13, 1965, č. 4, s. 546 – 559. Rés. angl.

0349

Tilkovszky, Lóránt: Príspevok k dejinám partizánskej činnosti na pohraničí južného Slovenska r. 1944. HČ 13, 1965, č. 1, s. 107 – 112.

0350

Tóth, Ján: Úloha a účasť dvoch východoslovenských divízií v Slovenskom národnom povstaní. HČ 7, 1959, č. 4, s. 501 – 519.

0351

Urbanová, Katarína: Vznik Ministerstva pre správu Slovenska. HČ 19, 1971, č. 2, s. 199 – 221. Rés. franc.

0352

Valenta, Jaroslav: Poľská politika a Slovensko v roce 1919. HČ 13, 1965, č. 3, s. 403 – 422. Rés. franc.

0353

Vartíková, Marta: Slovenské národné povstanie v prameňoch a literatúre. HČ 32, 1984, č. 3, s. 461 – 479.

0354

Vasič,: Akcie juhoslovenskej mládeže na obranu nezávislosti Československej republiky v rokoch 1938 – 1939. HČ 32, 1984, č. 2, s. 242 – 250. Rés. rus., franc.

0355

Vejnar, Lubomír: K otázke charakteru a základných etáp štrajkových bojov za buržoáznej ČSR. [Diskusia.] HČ 9, 1961, č. 2, s. 302 – 307.

0356

Vidňanský, Stepan V.: Ukrajina a ukrajinská otázka v politike Česko-Slovenska v rokoch 1918 – 1948. HČ 45, 1997, č. 3, s. 420 – 438.

0357

Victor, Martin: K tridsiatemu piatemu výročiu Slovenskej republiky rád. HČ 2, 1954, č. 2, s. 161 – 190.

0358

Victor, Martin: Príspevok k objasneniu fašistického charakteru tzv. Slovenského štátu. HČ 8, 1960, č. 4, s. 482 – 508.

0359

Victor, Martin: Robotnícke hnutie na slovenskom území okupovanom horthyovským Maďarskom (1938 – 1945). HČ 10, 1962, č. 3, s. 369 – 422. Rés. nem.

0360

Zajac, Ladislav: Postavenie Šiesteho práporu pracovného zboru v slovenskej armáde v rokoch 1941 – 1943. HČ 44, 1996, č. 3, s. 486 – 503.

Pozri tiež č. : 1, 3, 6, 8 – 8, 20, 21, 24, 25, 28, 30, 31, 33 – 33, 41, 44, 46, 48 – 48, 53 – 53, 59, 63, 64, 66 – 66, 75, 81, 88 – 88, 94, 96, 100, 102, 104, 108, 110, 111, 114, 115, 117 – 117, 122, 123, 126, 128 – 128, 385, 390, 403

OD ROKU 1945 – SÚČASNOSŤ

0361

Barnovský, Michal: Politické súvislosti súdneho procesu s dr. J. Tisom a spol. HČ 40, 1992, č. 4, s. 457 – 472. Rés. angl., nem.

0362

Čierna-Lantayová, Dagmar: Vývoj európskych krajín sovietskeho bloku v rokoch 1947 – 1949 pohľadom československých diplomatov. HČ 42, 1994, č. 3, s. 506 – 519. Rés. nem.

0363

Čierny, Ján: Československá socialistická republika a problémy mieru v Európe v období pred konferenciou v Helsinkách. HČ 33, 1985, č. 4, s. 489 – 505.

0364

Houdek, Vladimír: Spomienka na Jana Masaryka. HČ 39, 1991, č. 6, s. 666 – 675.

0365

Kamenec, Ivan: Svedectvo Ladislava Novomeského v procese s Alexandrom Machom pred Národným súdom v Bratislave z roku 1946. HČ 42, 1994, č. 3, s. 553 – 562.

0366

Kováč, Dušan: Organizovaný odsun Nemcov zo Slovenska po roku 1946. HČ 49, 2001, č. 2, s. 237 – 254.

0367

Čierna-Lantayová, Dagmar: Mierové usporiadanie v Európe a československo-maďarské vzťahy v rokoch 1945 – 1948. HČ 32, 1984, č. 2, s. 251 – 270. Rés. rus., franc.

0368

Michálek, Slavomír: Rada slobodného Československa 1948 – 1960. HČ 47, 1999, č. 3, s. 432 – 446. Rés. nem.

0369

Pešek, Jan: Maďarské udalosti roku 1956 a Slovensko. HČ 41, 1993, č. 4, s. 430 – 442. Rés. angl., nem.

0370

Pešek, Jan: Štátna bezpečnosť a „Akcia MONACO“ v rokoch 1949 – 1951. HČ 45, 1997, č. 4, s. 631 – 645.

0371

Pešek, Jan: Štátna bezpečnosť na Slovensku v období pokusu o spoločenskú reformu a jeho likvidácie (1968 – 1970). HČ 48, 2000, č. 3, s. 478 – 494.

0372

Petruf, Pavol: Československo na mierovej konferencii v Paríži roku 1946. HČ 33, 1985, č. 1, s. 67 – 84. Rés. rus., franc.

0373

Petruf, Pavol: Francúzska diplomacia a niektoré aspekty volieb roku 1948 v Česko-Slovensku. HČ 45, 1997, č. 3, s. 472 – 486.

0374

Rychlík, Jan: Z neznámych pamätí Jána Ursínyho. (Spomienky na proces s Dr. Jozefom Tisom.) HČ 40, 1992, č. 2, s. 240 – 252.

0375

Rychlík, Jan: Z neznámych zápiskov Alexandra Macha. HČ 45, 1997, č. 2, s. 317 – 335.

0376

Rychlík, Jan: Zápisky Jána Lichnera z väzenia. HČ 46, 1998, č. 1, s. 99 – 128.

0377

Štaigl, Jan: Vojenskopolitické a vojenskostrategické postavení Slovenska po ukončení druhej svetovej vojny (1945 – 1946). HČ 40, 1992, č. 6, s. 676 – 693. Rés. angl., nem.

0378

Varinský, Vladimír: Nútené práce na Slovensku v rokoch 1945 – 1953. HČ 44, 1996, č. 1, s. 83 – 101. Rés. nem.

0379

Vondrášek, Václav: Boj o československú armádu v rokoch 1945 – 1947. HČ 33, 1985, č. 4, s. 553 – 578. Rés. rus., franc.

0380

Vondrášek, Václav: Ľudácka emigrácia a kontrarevolučné podzemie na Slovensku v rokoch 1945 – 1947. HČ 30, 1982, č. 6, s. 824 – 846. Rés. rus., franc.

Pozri tiež č. : 7, 95, 98, 102, 106, 107, 113, 356, 390

SVETOVÉ DEJINY

NOVOVEK

0381

Chastain, James: Postavenie Slovanov v strednej Európe a politika Francúzska roku 1848. HČ 42, 1994, č. 2, s. 186 – 202. Rés. nem.

0382

Kováč, Dušan: Zákulisie a význam salzburských rozhovorov medzi Nemeckom a Rakúsko-Uhorskom v lete 1918. HČ 22, 1974, č. 1, s. 25 – 47. Rés. franc.

0383

Krajčovič, Milan: Slovania Podunajska v protirakúskom hnutí porevolučnej emigrácie. HČ 37, 1989, č. 5, s. 665 – 685. Rés. rus., franc.

0384

Piksová, Steliana: Buržoáznodemokratická revolúcia v rokoch 1848 – 1849 a problémy rumunsko-maďarskej spolupráce. HČ 16, 1968, č. 4, s. 555 – 575. Rés. franc.

Pozri tiež č. : 36, 38, 76, 82, 85, 97, 160, 205

DEJINY OD ROKU 1918

0385

Deák, Ladislav: Francúzsko-talianske zblížovanie a projekt dunajského paktu (1934 – 1935). HČ 30, 1982, č. 3, s. 420 – 450. Rés. rus., franc.

0386

Deák, Ladislav: Pakt štyroch veľmocí – predohra k Mníchovu. HČ 20, 1972, č. 3, s. 333 – 362. Rés. angl.

0387

Lipták, Ľubomír: Príprava konferencie na najvyššej úrovni a príčiny jej zmarenia. HČ 9, 1961, č. 1, s. 68 – 93. [Neuskutočnená parížska konferencia v roku 1960.]

0388

Lukeš, František: K diplomatickému pozadí Vídeňskej arbitráže. HČ 10, 1962, č. 1, s. 51 – 67. Rés. franc.

0389

Mulík, Peter: Vatikánska politika a diplomacia v stredovýchodnej Európe v rokoch 1939 – 1950. HČ 42, 1994, č. 2, s. 278 – 298. Rés. nem.

0390

Petruf, Pavol: Povojnová satelizácia východnej Európy. HČ 40, 1992, č. 2, s. 226 – 239.

0391

Sorby, Karol: Národnooslobodzovacie hnutia po 2. svetovej vojne v Ázii a Afrike. HČ 34, 1986, č. 2, s. 217 – 231. Rés. rus., franc.

0392

Šnejdárek, Antonín: Kříšení strašáka panslavismu – součást studené války imperialismu proti SSSR a lidovým demokraciím. HČ 8, 1960, č. 2 – 3, s. 448 – 465.

Pozri tiež č. : 25, 27, 29, 32, 47, 60, 61, 65, 84, 93, 99, 102, 111, 116, 235, 306, 310, 362, 363

DEJINY JEDNOTLIVÝCH ŠTÁTOV

BULHARSKO

0393

Zelenák, Štefan: Víťazstvo protifašistického povstania v Bulharsku v roku 1944. HČ 32, 1984, č. 3, s. 448 – 460. Rés. rus., franc.

Pozri tiež č. : 42, 125, 148, 329, 331, 332

ČESKO

0394

Čejchan, Václav: Slovanský sjezd v Praze roku 1848. [Diskusia.] HČ 8, 1960, č. 2 – 3, s. 319 – 323.

Pozri tiež č. : 7, 87, 177

ČÍNA

0395

Hatalová, Henrieta: Generál Čankajšek a jeho doba (1887 – 1975). HČ 43, 1995, č. 1, s. 106 – 118. Rés. nem.

EGYPT

0396

Sorby, Karol: Egyptská revolúcia roku 1952 a armáda. HČ 37, 1989 č. 1, s. 120 – 139.

0397

Sorby, Karol: Národnooslobodzovacie hnutie v egyptskej spoločnosti medzi dvom revolúciami (1919 – 1952). HČ 36, 1988, č. 2, s. 219 – 240. Rés. rus., franc.

0398

Sorby, Karol: Suezská kríza 1955 – 1956. HČ 48, 2000, č. 4, s. 650 – 672.

FRANCÚZSKO

0399

Mares, Antoine: Slobodné Francúzsko a stredná a východná Európa v rokoch 1940 – 1944. HE 42, 1994, e. 2, s. 245 – 277. Rés. nem.

Pozri tiež č. : 48, 109, 120, 264, 269, 324, 325, 372, 373, 381, 385, 411

JAPONSKO

Pozri tiež č. : 206

KANADA

Pozri tiež č. : 80, 199

MAĎARSKO

0400

Felczak, Waclaw: Vplyv národnostnej otázky na spoločenský charakter maďarskej revolúcie r. 1848. HČ 14, 1966, č. 1, s. 85 – 99.

0401

Hajdú, Tibor: Úloha rád v maďarskej októbrovej buržoáznodemokratickej revolúcii. HČ 3, 1955, č. 4, s. 530 – 552. Rés. rus., nem.

Pozri tiež č. : 2, 19, 39, 58, 74, 78, 79, 91, 97, 102, 127, 188, 242, 243, 249, 250, 254, 276, 306, 308, 339, 347, 359, 367, 369, 384

MONGOLSKO

0402

Juríková, Eva: Prejavy sovietskeho satelitizmu v Mongolsku v rokoch 1921 – 1961. HČ 41, 1993, č. 3, s. 291 – 304.

NEMECKO

0403

Suško, Ladislav: Miesto autonómneho Slovenska v politike Nemeckej ríše (september 1938 – marec 1939). HČ 47, 1999, č. 3, s. 420 – 431. Rés. nem.

Pozri tiež č. : 65, 83 – 83, 222, 271, 293, 310, 338, 339, 382

NIGÉRIA

0404

Voderadský, Ján: Britský koloniálny systém a národnooslobodzovací boj v Nigérii (1914 – 1960). HČ 34, 1986, č. 3, s. 385 – 402. Rés. rus., angl.

POESKO

0405

Balcerak, Wiesław: Integračné koncepcie v poľskej zahraničnej politike v rokoch 1918 – 1939. HČ 19, 1971, č. 2, s. 248 – 257. Rés. nem.

0406

Roháčová, Irena: Manifest Poľského výboru národného oslobodenia – vyvrcholenie programotvorného úsilia poľských komunistov v rokoch druhej svetovej vojny. HČ 32, 1984, č. 3, s. 433 – 447. Rés. rus., franc.

Pozri tiež č. : 31, 32, 41, 73, 154, 225, 227, 228, 238, 240, 241, 251, 252, 259, 274, 317, 319, 352

RAKÚSKO

0407

Kopčan, Vojtech: Obliehanie Viedne roku 1683 a Slovensko. HČ 31, 1983, č. 4, s. 498 – 522. Rés. rus., franc.

Pozri tiež č. : 78, 87, 98, 310, 388

RUMUNSKO

0408

Copoiu, Nicolae: Vývin medzinárodného postavenia rumunského štátu v čase boja za úplnú nezávislosť (1856 – 1877). HČ 25, 1977, č. 4, s. 533 – 555.

Pozri tiež č. : 384

ŠPANIELSKO

0409

Vajsová, Henrieta: Národnorevolučná vojna v Španielsku v rokoch 1936 – 1939 a jej ohlas v ČSR. HČ 3, 1955, č. 2, s. 153 – 190. Rés. rus., nem.

TALIANSKO

Pozri tiež č. : 203, 268, 269, 385

USA

0410

Petruf, Pavol: Vzťahy USA k ZSSR a niektorým krajinám sovietskeho bloku koncom štyridsiatych a začiatkom päťdesiatych rokov. HČ 43, 1995, č. 3, s. 481 – 499. Rés. nem.

Pozri tiež č. : 199, 323, 328

VELKÁ BRITÁNIA

0411

Avramovski, Živko: Stanovisko Anglicka k projektu paktu o vzájomnej pomoci medzi Francúzskom a Malou dohodou. HČ 22, 1974, č. 3, s. 419 – 438. Rés. franc.

Pozri tiež č. : 404

SPOLOČENSTVO NEZÁVISLÝCH ŠTÁTOV

0412

Bystrický, Jozef: Pomoc Sovietskeho zväzu pri výstavbe československého vojska v ZSSR. HČ 32, 1984, č. 3, s. 417 – 432. Rés. rus., franc.

0413

Čierna-Lantayová, Dagmar: Kontinuita sovietskych geopolitických záujmov v strednej a juhovýchodnej Európe v rokoch 1939 – 1947. HČ 41, 1993, č. 5 – 6, s. 669 – 683. Rés. angl., nem.

0414

Firsov, Jevgenij Fiodorovič: Boj za orientáciu českého a slovenského národnooslobodzovacieho hnutia v Rusku v rokoch 1915 – 1917. HČ 43, 1995, č. 1, s. 47 – 68. Rés. nem.

0415

Horobec, Viktor: Príčiny a následky politickej preorientácie hajtmana Ivana Mazepu roku 1708. HČ 49, 2000, č. 1, s. 45 – 53.

0416

Prečan, Vilém: Dejiny Veľkej vlasteneckej vojny. HČ 6, 1958, č. 4, s. 615 – 616. [Príprava päťzväzkovej syntézy.]

0417

Šimková, Svatava: K vývoju sovietsko-britských vzťahov v rokoch 1919 – 1924. HČ 33, 1985, č. 5, s. 679 – 704. Rés. rus., franc.

Pozri tiež č. : 43, 77, 116, 247, 283, 284, 354, 391, 404, 417

Skratky:

<i>angl.</i>	– <i>anglické</i>
<i>č.</i>	– <i>číslo</i>
<i>franc.</i>	– <i>francúzske</i>
<i>HČ</i>	– <i>Historický časopis</i>
<i>nem.</i>	– <i>nemecké</i>
<i>Rés.</i>	– <i>Résumé</i>
<i>rus.</i>	– <i>ruské</i>

REGISTER AUTORSKÝ

A

Alexander Manfred, 222
 Ambros Peter, 185
 Anger Jan, 223, 224
 Avramovski Živko, 411

B

Balcerak Wiesław, 405
 Barnovský Michal, 27, 361
 Bartlová Alena, 28 – 33, 225
 Bianchi Leonard, 32, 204
 Bielik František, 226
 Bokes František, 34, 186
 Borodovčák Viktor, 227, 228
 Bosák Pavel, 229, 230
 Brezováková Blanka, 150
 Broft Miroslav, 231
 Butvin Jozef, 187
 Bystrický Jozef, 1, 412
 Bystrický Valerián, 232 – 236

C

Copoiu Nicolae, 408
 Csizmadia Dezider, 237
 Czajka Wojciech, 238

Č

Čaplovič Miloslav, 239, 240
 Čarnogurský Paľo, 241
 Čejchan Václav, 394
 Čelko M., 35
 Čičaj Viliam, 36, 37
 Čierna-Lantayová Dagmar, 2, 188, 245, 246,
 362, 367, 413
 Čierny Ján, 3, 363
 Čizmič Ivan, 247

D

Danáš Jozef, 248
 Dangel Vojtech, 4, 5, 38 – 40, 160, 189, 190

Daniš Miroslav, 161
 Deák Ladislav, 41 – 43, 249 – 252, 385, 386
 Dubnický J., 191
 Dulovič Erik, 253

Ď

Ďurčat Martin, 45

F

Fabian Juraj, 254
 Fabricius Miroslav, 46
 Falt'an Samo, 6
 Faltys Antonín, 7
 Fano Štefan, 47
 Felczak Wacław, 400
 Ferenčuhová Bohumila, 48
 Filo Milan, 255, 256
 Firsov Jevgenij Fiodorovič, 414
 Fremal Karol, 257, 258
 Fundárková Anna, 162

G

Gácsová Alžbeta, 151
 Godlewski Piotr, 259
 Graca Bohuslav, 260, 261
 Grospič Jiří, 262

H

Hajdú Tibor, 401
 Halaj Dušan, 24
 Hapák Pavel, 49, 50
 Haraksim Ludovít, 163, 192
 Hatalová Henrieta, 395
 Havlíček Juraj, 51
 Heckenast Gusztáv, 152
 Holásek Peter, 263
 Holdoš Ladislav, 264
 Holec Roman, 52, 53
 Holotík Ludovít, 8, 54, 193, 265 – 269

Homza Martin, 147
 Horobec Viktor, 415
 Horváth Pavel, 26, 164 – 167, 194
 Houdek Vladimír, 364
 Hovorka Ján, 55
 Hradská Katarína, 270, 271
 Hrnko Anton, 9, 56, 272 – 274
 Hronský Marián, 57, 195, 196, 275 – 278
 Hrubeš Jiří, 177
 Hubenák Ladislav, 58, 59
 Hübl Milan, 279
 Hučko Ján, 197, 198
 Hučková Anna, 280

CH

Chastain James, 381
 Chovanec Jaroslav, 281
 Chytka Stanislav V., 282

I

Ivaničková Edita, 283, 284

J

Jablonický Jozef, 10, 11, 285, 286
 Jakešová Elena, 199
 Jelínek Yeshayahu, 287
 Juhász Martin, 288
 Juríček Ján, 200
 Juríková Eva, 402

K

Kabrda Josef, 168, 169
 Kamenec Ivan, 25, 33, 60 – 68, 365
 Kanis Pavol, 12
 Kanovský Martin, 153
 Kartous Peter, 154
 Katuninec Milan, 289
 Kázmerová Ľuba, 69, 70
 Kirschbaum Stanislav J., 290
 Klein Bohuš, 71
 Klementis E., 201
 Kociská Anna, 72, 73, 130, 291
 Kočí Josef, 202
 Kočíš Jozef, 170
 Kohútová Mária, 37
 Kónya Peter, 74 – 76, 171

Kopčan Vojtech, 77 – 79, 172, 173, 407
 Korček Ján, 40, 80
 Korim Vojtech, 258
 Kováč Dušan, 203, 292, 293, 366, 382
 Kováčiková K., 81
 Kowalská Eva, 82
 Krajčovič Milan, 83 – 87, 383
 Krajčovičová Natália, 294
 Krajňák Otto, 295
 Kramer Juraj, 296
 Kropilák Miroslav, 13 – 15, 88, 89, 126, 297 – 303
 Kučma Ivan, 304
 Kulašík Karol, 305
 Kundrať J., 90
 Kvaček Robert, 306

L

Lavová Mária, 91, 92, 242 – 244
 Lipták Ľubomír [Ľubomier], 16, 93, 94, 95, 307 – 312, 387
 Lukáč Pavol, 313
 Lukeš František, 314, 388

M

Macko Pavel, 96
 Marjina Valentina V., 315
 Markuš Alexander, 316
 Marsina Richard, 97
 Marušiak Juraj, 98 – 99, 317
 Mares Antoine, 399
 Mates Pavel, 100
 Matula Vladimír, 205
 Mésároš Július, 101
 Michálek Slavomír, 102, 368
 Mlynárik Ján, 17, 18, 318
 Mrva Ivan, 174 – 176
 Mulík Peter, 389

N

Nagajo Susumu, 206
 Němeček Jan, 319
 Novotný Bohuslav, 146
 Novotný Jan, 19, 207 – 209

O

Otčenáš Michal, 103

P

Pauliak Ervín, 320
 Paulinyi E., 321
 Pavlenko Mykola, 322
 Pelčáková Dagmar, 104, 105
 Pešek Jan, 106, 107, 369 – 371
 Petranský Ivan A., 108
 Petruf Pavol, 109, 323 – 325, 372, 373, 390, 410
 Pichlík Karel, 210
 Piksová Steliana, 384
 Písch Mikuláš, 211 – 213
 Pivoluska Ján, 110
 Plevza Viliam, 326
 Podolec Ondrej, 111
 Podrimavský Milan, 68, 112, 113
 Polišíenský Josef, 177
 Potemra Michal, 327
 Prečan Vilém, 416

R

Ratkoš Peter, 145, 148, 155 – 158
 Roháčová Irena, 406
 Rohon Paul, 328
 Rosenbaum Karol, 214
 Rychlík Jan, 329 – 332, 374 – 376

S

Sedliaková Alžbeta., 131 – 144
 Schlesinger Rudolf, 20
 Sojková Zdenka, 215, 216
 Sokol Martin, 333
 Sorby Karol, 391, 396 – 398
 Spira György, 217
 Stanislav Ján, 334
 Steinhübel Ján, 149
 Strelko Amon, 114, 335, 336
 Strhan Milan, 337
 Suchý Michal, 178, 179
 Suško Ladislav, 21, 115, 116, 338, 403
 Szinai Miklós, 339
 Sztrelko Amon, 113
 Szücs László, 339

Š

Šepitka Michal, 117
 Šimková Svatava, 417
 Šimovček Ján, 22, 340
 Šimunič Pavel, 118, 341
 Škorvánek Stanislav, 119

Škvarna Dušan, 120, 218 – 220
 Šmihula Daniel, 342
 Šnejdárek Antonín, 392
 Šolc Jaroslav, 343
 Špiesz Anton, 121
 Štaigl Jan, 377
 Štefanský Václav, 122
 Štěpán Václav, 159
 Štilla Miloš, 344
 Štvrtecký Štefan, 221
 Šuchová Xénia, 123
 Švorc Peter, 345

T

Tajták Ladislav, 23
 Tibenský Ján, 180
 Tichý Miloš, 346
 Tilkovszky Lóránt, 347 – 349
 Tkadlečková-Vantuchová Jarmila, 124
 Točík A., 146
 Tonková Mária, 125
 Tóth Ján, 350

U

Urbanová Katarína, 351

V

Vajsová Henrieta, 409
 Valenta Jaroslav, 352
 Varinský Vladimír, 378
 Varsik Branislav, 181
 Vartíková Marta, 353
 Vasić Miroľub, 354
 Vejnar Lubomír, 355
 Veselá-Přenosilová Zdenka, 182
 Vidňanskýj Stepan V., 356
 Vietor Martin, 127, 357 – 359
 Virgl Luděk, 128
 Vlachovič Jozef, 183, 184
 Voderadský Ján, 404
 Vondrášek Václav, 379, 380

Z

Zajac Ladislav, 360
 Zavacká Marina, 129
 Zelenák Štefan, 393

REGISTER BIOGRAFICKÝ

- Beneš Edvard, 232, 250
Bočkay Štefan, 178
Crane Richard Teller, 328
Čankajšek, 395
Čatloš Ferdinand, 315
František Ferdinand, 204
Gaul Charles de, 109
Habsburgovci, 76, 181
Hlinka Andrej, 290
Hodža Milan, 204
Horthy Miklós, 242
Ján Jiskra z Brandýsa, 151
Kennan George Frost, 313
Košťut Ľudovít, 74
Lichner Ján, 376
Mach Alexander, 365, 375
Mária Habsburská, 162
Markuš Alexander, 316
Masaryk Jan, 364
Masaryk Tomáš Garrigue, 128
Matej I., 151
Mazepa Ivan, 415
Modráni Karol Alexander, 214
Moše Sofer, 185
Novomeský Ladislav, 365
Osuský Štefan, 200
Prokop, 159
Rákoci František II. [Rákoczi], 170, 174, 176
Rotarides Ján, 217
Sidor Karol, 289
Sofer Moše, 185
Šafárik Pavol Jozef, 208
Šišmanov Konstantin, 332
Štefan I., 149
Štefánik Milan Rastislav, 18, 203, 206, 221
Štúr Ľudovít, 215, 216
Šulek Jaroslav, 197
Thököly Imrich, 182
Tiso Jozef, 123, 287, 361, 374
Tököly Imrich, 79
Tuka Vojtech, 222, 314

AUTORI ČÍSLA

JUDr. Oldřich **PEJS**, Kafkova 53, 160 00 Praha 6, ČR

PhDr. Tomáš **KLUBERT**, PhD. Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Filozofická fakulta, Nám. J. Herdu 2,
917 01 Trnava

mjr. PhDr. Peter **ŠUMICHRAS**T, Vojenský historický ústav, Kutuzovova 8, 831 03 Bratislava

PhDr. Jan **ŠTAIGL**, CSc., Vojenský historický ústav, Kutuzovova 8, 831 03 Bratislava

PhDr. Igor **BAKA**, Vojenský historický ústav, Kutuzovova 8, 831 01 Bratislava

PhDr. Stanislav V. **CHYTKA**, Malé Tatry 21, 034 05 Ružomberok

PhDr. Zdeněk **VALIŠ**, Přemyslova 357, 278 01 Kralupy nad Vltavou

pplk. v. v., Mgr. Lubomír **JANČO**, Blumentálska 4, 811 07 Bratislava

UPOZORNENIE REDAKCIE

V záujme plynulého priebehu redakčných prác Vás prosíme o dodržiavanie určitých zásad pri písaní rukopisov. Nezavádzame žiadne výrazné zmeny, chceme len pripomenúť to základné.

Spôsob odovzdávania rukopisov

Príspevky do Vojenskej histórie odovzdávajú, resp. posielajú zásadne na disketách v textových editoroch Word 6.0, Word 97, prípadne T 602, v iných len na základe dohovoru. Poznámky je potrebné uvádzať až za text štúdie, nie pod čiarou. K diskete je potrebné priložiť jeden tlačенý exemplár príspevku. K štúdiu je potrebné pripojiť resumé v rozsahu cca jednej strany a osobné údaje o autorovi: rodné číslo, adresu alebo číslo účtu a telefonický kontakt.

Rozsah príspevkov

Rozsah štúdií, vrátane poznámkového aparátu, by nemal presiahnuť 40 strán. Recenzie môžu byť v rozsahu do 15 strán, anotácie maximálne do 3 strán. Počet strán sa počíta podľa počtu znakov (1 800 znakov na stranu).

Spôsob citácie v poznámkach

Vzhľadom na platnosť STN ISO 690, ktorá obsahuje aj Národnú prílohu, je potrebné pri citáciách rešpektovať aspoň jej základné zásady. Pre uľahčenie citovania uvádzame niektoré vzory:

¹VÁROŠ, M.: Posledný let generála Štefánika. Bratislava : International, 1994, s. 56.

²PEJSKAR, J., ed.: Poslední pocta : Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948 – 1981. B. m. : Konfrontace, 1986, sv. 2., s. 118-121.

(v prameni neuvedené miesto vydania: bez miesta; podobne aj pri neuvedenom vydavateľstve: b. v., roku: b. r.)

³ŠPIRKO, D. – LUPTÁK, M.: Obrana bratislavského predmostia vo francúzsko-rakúskej vojne roku 1809. In: Vojenská história, roč. 6, 2002, č. 1, s. 9-10.

⁴DEIGHTON, L.: Blitzkrieg : Od Hitlerova nástupu po pád Dunkerque. Prel. Z. Kárník. Praha : Argo, 1994, s. 85.

⁵PEJSKAR, ref 2, s. 97.

– v prípade, že v jednej poznámke sú uvedené dva pramene toho istého autora, v ďalších poznámkach uvádzame aj prvé slová názvu prameňa: PEJSKAR, Poslední, ref 2, s. 93.

– autor nemusí uvádzať mená všetkých pôvodcov citovaného diela (druhého, tretieho) alebo ak má citované dielo viacerých ako troch pôvodcov uvádzame: ŠPIRKO, D. a i. (a iní) alebo ŠPIRKO, D. et al. (et alii)

– v prípade viacerých miest vydania, alebo názvov vydavateľstiev píšeme bodkočiarku alebo čiarku: Praha; Bratislava : Argo; Concordia, 1999

– údaje v bibliografickom popise citovaného prameňa sa uvádzajú v jazyku prameňa až po údaj o rozsahu

– pri odkaze na archívny prameň uvádzať skratky: f. (nie fond)

šk. (ako škatuľa, nie krabica)

č. j. (s medzerou)

VHA Praha, f.; pozri tiež PEJS, O.: ...

Tamže, s. 8. (nie tamtiež)

Čísla poznámok v texte uvádzať indexovo: ⁴ nie: ⁴⁾ ^{4/}

Používanie skratiek a označovanie

Skratkou pre označovanie strán alebo strany je s., ročníky časopisov a čísla zborníkov sa uvádzajú arabskými číslicami. Pokiaľ sú dokumenty v ediciách číslované, je potrebné uvádzať okrem strán aj číslo.

Redakčná rada si vyhradzuje právo na základe vyžiadaných odborných posudkov rozhodnúť o uverejnení, prípadne vrátení príspevku.

Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú.

OBSAH

Štúdie

PEJS, Oldřich: Duchovní služba v čs. leteckých jednotkách ve Velké Británii za druhé světové války.....	3
KLUBERT, Tomáš: Boj pri Lipovci.....	15
ŠUMICHRAST, Peter: Výchova slovenského vojaka na východnom fronte v rokoch 1941 – 1943.....	36
ŠTAIGL, Jan: Zbrojná výroba na Slovensku v rokoch 1954 – 1960.....	55

Dokumenty a materiály

ŠUMICHRAST, Peter – BAKA, Igor: Dokumenty o činnosti slovenského letectva v maďarsko-slovenskom ozbrojenom konflikte v marci 1939.....	74
CHYTKA, Stanislav V. – VALIŠ, Zdeněk: Generálplukovník Ján Ambruš.....	92
JANČO, Ľudovít: 52. pontónový pluk – VÚ 1736 Bratislava, Komárno. Vznik, vývoj a činnosť v rokoch 1950 – 1969.....	109

Recenzie

VLNAS, Vít: Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka. (E. Kowalská).....	124
TEJCHMAN, Miroslav: Ve službách Třetí říše. (Z. Katreba).....	126
MASTNÝ, Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty 1947 – 1953. Stalinova léta. (M. Štefanský).....	131

Anotácie, glosy	134
------------------------------	-----

Kronika	147
----------------------	-----

Bibliografia	152
---------------------------	-----

INHALT

Studien

PEJS, Oldřich: Geistlicher Dienst bei den tschechoslovakischen Lufteinheiten in Grossbritannien während des 2. Weltkrieges.....	3
KLUBERT, Tomáš: Der Kampf bei Lipovec	15
ŠUMICHRAST, Peter: Erziehungsarbeit in der slowakischen Armee im Felde in den Jahren 1941 – 1943	36
ŠTAIGL, Jan: Waffenproduktion in der Slowakei in den Jahren 1954 – 1960	55

Dokumente und Materialien

ŠUMICHRAST, Peter – BAKA, Igor: Dokumente über die Tätigkeit der slowakischen Luftwaffe in dem ungarisch-slowakischen bewaffneten Konflikt im März 1939.....	74
CHYTKA, Stanislav – VALIŠ, Zdeněk: Generalobesrt Ján Ambruš.....	92
JANČO, Ľudovít: Das 52. Pontonregiment – VÚ 1736 Bratislava, Komárno: Entstehung, Entwicklung und Tätigkeit in den Jahren 1950 – 1969	109

Rezensionen	124
--------------------------	-----

Anotationen, Glossen	134
-----------------------------------	-----

Chronik	147
----------------------	-----

Bibliographie	152
----------------------------	-----

CONTENTS

Studies

PEJS, Oldřich: Czechoslovakian Air Personnel RAF and Chaplaincy in Great Britain during the Second World War	3
KLUBERT, Tomáš: The Battle at Lipovec	15
ŠUMICHRAST, Peter: The Education of the Slovak Soldier at the East Front in 1941 – 1943	36
ŠTAIGL, Jan: Military Production in Slovakia in 1954 – 1960.....	55

Documents and materials

ŠUMICHRAST, P. – BAKA, Igor: Documents on the Activities of the Slovak Air Forces in the Hungarian-Slovak Conflict in March 1939	74
CHYTKA, Stanislav V. – VALIŠ, Zdeněk: Colonel-General Ján Ambruš	92
JANČO, Ľudovít: 52nd Pontoon Regiment-Military unit VÚ 1736 Bratislava, Komárno. The Origin, Development and Operation in 1950 – 1969	109

Reviews	124
---------------	-----

Annotations, glossaries.....	134
------------------------------	-----

Chronicle	147
-----------------	-----

Bibliography.....	152
-------------------	-----

VOJENSKÁ HISTÓRIA 1/2003

Časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívniectvo
Vydáva Ministerstvo obrany SR – Vojenský historický ústav.

Na obálke: Švaliér a husár habsburskej armády z konca 18. storočia
(Teuber-Ottenfeld: Die österreichische Armee 1700 – 1867. Wien 1895)

Redaktorka Mgr. Mária Stanová
Grafická úprava Alena Madajová

Redakčná rada: doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc. (predseda),
členovia: PhDr. Michal Barnovský, DrSc., PhDr. Valerián Bystrický,
DrSc., PhDr. František Cséfalvay, CSc., PhDr. Viliam Čičaj, CSc.,
PhDr. Vojtech Dangel, CSc. (podpredseda),
plk. PhDr. Ivan Gosiorovský, PhDr. Marián Hronský, DrSc.,
PhDr. Vladimír Segeš, PhDr. Jan Štaigl, CSc., Peter Turza,
PhDr. Pavol Valachovič, CSc., PhDr. Oldřich Vaněk, CSc.

Schválené do tlače dňa: 31. marca 2003

Registračné číslo 1713/97

Rozširuje Vojenský historický ústav, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava

Nepredajné

ISSN 1335-3314

Tlač: OPS MO SR, Kutuzovova 8, Bratislava

via@mod.gov.sk

Ústredná knižnica
Slovenskej akadémie vied

2889132537

ISSN 1335-3314